

KIỆT TÁC
SÂN KHẤU THẾ GIỚI
JANG PŌN XACTRƠ

Ruồi

NHÀ XUẤT BẢN SÂN KHẤU

KIỆT TÁC SÂN KHẤU THẾ GIỚI
JĂNG PÔN XACTRƠ

RUỒI

KỊCH BA HỒI

CHÂU DIÊN *dịch*

NHÀ XUẤT BẢN SÂN KHẤU
HÀ NỘI - 2006

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Tủ sách **Kiệt tác Sân khấu thế giới** ra mắt bạn đọc là công sức của nhiều thế hệ Sân khấu nối tiếp sưu tầm, nghiên cứu, dịch thuật và giới thiệu với bạn đọc Việt Nam suốt hơn nửa thế kỷ qua, có ảnh hưởng lớn không chỉ về Sân khấu mà có tầm ảnh hưởng đến phát triển văn học nghệ thuật Việt Nam nói chung. Tất nhiên tiếp nhận và giao lưu văn hoá nghệ thuật không diễn ra một chiều mà tác động qua lại.

Bắt đầu từ các tác phẩm cổ đại Hy Lạp, Trung Quốc, Ấn Độ với các tên tuổi hàng đầu về bi kịch và hài kịch như: Exkhin, Oripít, Xôphốc, Vương Thừa Phủ, Kalidáx... bộ sách trải rộng qua nhiều thời kỳ rực rỡ của Sân khấu thế giới như thời đại Phục Hưng, Lãng mạn và Hiện đại... giới thiệu những kiệt tác chói sáng có sức sống xuyên qua nhiều thế kỷ của những nhà viết kịch kiệt xuất như Sếchxpia, Sinlơ, Môlie, Coócnaý, J.Gôt, Gôgôn, Ípxen, Muýxê, Ghenman, B.Bréch, Sêkhốp, Béckét, Raxin, Jăng Anui, Camuy, Tào Ngu... Nhiều tác

phẩm ra đời từ hàng ngàn năm trước nhưng tư tưởng và nghệ thuật vẫn đồng hành với bạn đọc và khán giả hôm nay.

Tác phẩm của ba tác giả Sân khấu Việt Nam: Đào Tấn, Nguyễn Huy Tưởng, Nguyễn Đình Thi có mặt trong Tủ sách **Kiệt tác Sân khấu thế giới** đã đáp ứng đòi hỏi của đông đảo bạn đọc.

Nhà xuất bản Sân khấu cảm ơn Hội đồng tuyển chọn gồm các nhà Sân khấu học tiêu biểu do NSND Trọng Khôi - Chủ tịch Hội nghệ sĩ Sân khấu Việt Nam làm Chủ tịch và Công ty Minh Thành - Bộ Chỉ huy Quân sự TP Hồ Chí Minh đã giúp đỡ tận tình, trách nhiệm cao để Tủ sách kiệt tác kịp thời ra mắt bạn đọc trọn vẹn 100 cuốn trong năm 2006, chào mừng những sự kiện trọng đại của đất nước.

Xin trân trọng giới thiệu cùng bạn đọc.

NHÀ XUẤT BẢN SÂN KHẤU

NHÂN VẬT

GIUYPITE

OREXTƠ

ÔNG GIÁO

LÍNH GÁC MỘT

LÍNH GÁC HAI

VỊ TRƯỞNG TU

ÊLÊCHTR

CLYTEMNEXTR.

MỘT NỮ THẦN TRẢ HẬN (ÊRINI)

MỘT THIẾU PHỤ TRẺ

MỘT BÀ GIÀ

DÂN CHÚNG NAM VÀ NỮ

NHỮNG NỮ THẦN TRẢ HẬN (ÊRINI)

NHỮNG NGƯỜI HẦU

CÁC LÍNH CANH LÂU ĐÀI

HỒI THỨ NHẤT

(Một quảng trường thành bang Argôx. Một pho tượng thần Giuypite, thần trông coi loài ruồi và sự chết. Mặt trắng dã, mặt be bét máu).

CẢNH I

(Những bà già bận đồ đen lũ lượt bước ra và rẩy nước thiêng trước pho tượng. Một người si điên ngồi bệt xuống đất, sâu bên tượng. Orestơ và Ông giáo bước ra, sau đó là Giuypite).

OREXTƠ: - Này, các bà!

(Các bà già cùng quay lại và thét lên).

ÔNG GIÁO: - Làm ơn chỉ cho chúng tôi...

(Các bà già khạc nhổ và lùi lại).

ÔNG GIÁO: - Này, các bà kia, chúng ta đây là du khách lạc đường. Ta chỉ hỏi thăm các bà một chút thôi.

(Các bà già bỏ chạy, đánh rơi cả vò).

ÔNG GIÁO: - Lũ ngựa cái chết tiệt! Làm như mình hám cái duyên các mụ lắm? Ôi chao, ông chủ, chuyển đi mới vui chứ! Vậy mà ông chủ lại hứng chí tới đây trong khi còn hơn năm trăm đô thành nữa ta ngao du, cả bên Hy Lạp cũng như bên những Italia đâu đâu cũng có rượu ngon, có quán trọ ân cần mời mọc và phố xá đông vui. Khéo mà bọn dân miền núi ở đây chưa từng thấy du khách bao giờ; tôi đã phải hỏi thăm đường có trăm lần trong cái thị trấn heo hút chết tiệt cháy nắng này. Dừng tới đâu cũng chỉ thấy kêu gào hoảng loạn rồi ù té chạy, những bóng người cúi mũi chạy ì ạch trong những lối phố loá nắng. Phì! Phố xá hoang vắng, không khí sợ sệt, và mặt trời thiêu đốt... Còn cái gì thảm đạm hơn mặt trời nữa?

OREXTƠ: - Ta sinh ra nơi đây...

ÔNG GIÁO: - Thì đã rõ. Nhưng, vào địa vị ông chủ, tôi sẽ chẳng phô chuyện đó ra.

OREXTƠ: - Ta sinh ra nơi đây, và ta phải hỏi thăm đường như một kẻ qua đường. gõ cái cửa kia mà hỏi!

ÔNG GIÁO: - Ông chủ hy vọng cái gì? Hy vọng họ đáp lời mình ư? Xin ông chủ hãy nhìn những nhà kia một chút, rồi ông chủ cho tôi biết cảm tưởng. Cửa sổ đâu? Mở ra phía sân sau kín bùng và tối om, đúng thế, và quay đít ra phố... (Orextơ phác một cử chỉ) Thôi được. Tôi xin gõ, nhưng chẳng hy vọng gì đâu.

(Ông ta gõ cửa. Im lặng. Ông ta lại gõ: cửa mở hé ra).

TIẾNG MỘT NGƯỜI: - Muốn gì?

ÔNG GIÁO: - Hỏi thăm tý thôi. Bác có biết chỗ
(Cửa sập đóng lại)

ÔNG GIÁO: - Chết cha mi đi! Thế nào, thưa ngài Orextơ, ngài hài lòng chứ, thử nghiệm thế đã đủ chứ? Nếu ngài muốn, tôi có thể gõ cửa suốt lượt.

OREXTƠ: - Thôi.

ÔNG GIÁO: - Kìa! Lại có một ai ở đây. *(Ông ta tới gần người si điên).* Thưa ngài!

NGƯỜI SI ĐIÊN: - Hờ!

ÔNG GIÁO: - *(Lại cúi chào)* - Thưa ngài!

NGƯỜI SI ĐIÊN: - Hờ!

ÔNG GIÁO: - Ngài làm ơn chỉ giúp nhà Êgixtơ được không ạ?

NGƯỜI SI ĐIÊN: - Hờ!

ÔNG GIÁO: - Nhà của Êgixtơ, vua thành bang Argôx
NGƯỜI SI ĐẦN: - Hờ! Hờ!

(Giuypite đi ngang phía trong.)

ÔNG GIÁO: - Chẳng trông mong gì! Được một đứa không bỏ chạy, lại là đứa si đần.
(Giuypite đi ngang qua trở lại) Lại thế nữa! Hắn theo thầy trò mình tới tận đây.

OREXTƠ: - Ai kia?

ÔNG GIÁO: - Thằng râu sôm.

OREXTƠ: - Người mơ ngủ.

ÔNG GIÁO: - Tôi vừa thấy hắn đi qua.

OREXTƠ: - Hắn là người đã lầm.

ÔNG GIÁO: - Không thể lầm. Cả đời tôi chưa từng thấy bộ râu nào như vậy, ngoại trừ một bộ bằng đồng hun trên mặt thần Giuypite râu xồm tại Paclécơ. Kìa, hắn lại đi ngang đó. Hắn muốn gì thầy trò ta nhỉ?

OREXTƠ: - Hắn đi ngao du, cũng như chúng ta.

ÔNG GIÁO: - Phải! Ta đã gặp hắn trên đường đi Denphơ. Và khi ta xuống tàu tại Itêa, thì hắn lại đã chực bộ râu dưới tàu rồi. Ở Nôpli, ta không đi đâu nổi một bước mà chẳng thấy nó quấn bên chân, và bây giờ nó đã lại tới đây. Với ông chủ, có lẽ đó chỉ là những chuyện tình cò đơn giản

chăng? (*Ông ta lấy tay xua ruồi*). Chà chà, hình như ruồi ở thành Argôx này xem ra còn đơ hơn con người. Ông chủ xem ruồi kia, xem kia! (*Ông ta chỉ mắt người si điên*). Ruồi bu vào mắt hấn như bu lên chiếc bánh kem, vậy mà hấn ta lại khoái chứ, có vẻ hấn thích được bú vào mắt. Mà quả thật ở hai mắt hấn có cái gì trắng trắng quanh quánh rỉ ra, nom như sữa đặc. (*Ông ta xua ruồi*). Khiếp quá, lũ ruồi, thôi nào! Đây, ruồi bầu vào ông chủ đó. (*Ông ta xua ruồi*). Thế đấy, ruồi làm cho ông chủ thấy thoải mái: ông chủ than vãn mãi cảnh làm khách lạ trên đất quê, thì đấy, những chú ruồi này mừng rỡ đón ngài, xem chừng chúng nhận ra ngài đó. (*Ông ta xua ruồi*). Thôi nào, yên! Yên! Đừng kéo tới nữa! Chúng từ đâu tới thế không biết? Ôn hơn cả tiếng lục lạc trên nóc nhà, và to xác hơn cả những con chuồn chuồn.

GIUYPITE: (*Khi đó tới gần họ*) - Đó chỉ là những con ruồi thịt hơi béo tí chút thôi. Mười lăm năm trước đây đã có mùi thịt người thối rữa nồng nặc hấp dẫn chúng tới, Từ đó

chúng phát phì ra. Mười lăm lăm nữa
chúng phải to bằng những chú ếch con.

(Im lặng một lát).

ÔNG GIÁO: - Chúng tôi được hân hạnh thừa chuyện
cùng ai vậy?

GIUYPITE: - Tôi tên Đê-mê-tri-ô-x. Tôi từ Aten tới

OREXTÔ: - Hình như tôi có thấy ngài trên tàu
cách đây mười lăm hôm.

GIUYPITE: - Tôi cũng thấy cậu.

*(Những tiếng la hét hãi hùng trong lâu
đài).*

ÔNG GIÁO: - Chà, chà! Tôi thấy những chuyện đó
chẳng có gì hay ho đâu, và thưa ông chủ,
tôi nghĩ tốt hơn cả là ta nên rời khỏi nơi
đây.

OREXTÔ: - Im đi.

GIUYPITE: - Chẳng có gì khiến các vị phải e ngại
hết. Hôm nay là ngày lễ vong nhân.
Những tiếng la hét đó tức là họ bắt đầu
cuộc lễ.

OREXTÔ: - Xem ra ngài có vẻ thành thạo mọi
chuyện ở Argô.

GIUYPITE: - Tôi thường tới đây. Cậu biết không tôi
đã có mặt tại đây khi vua Agamennông
trở về, khi hạm đội chiến thắng của
người Hy Lạp đậu trong vịnh Nô-phi.

Đứng trên thành cao có thể nom rõ các cánh bướm trắng. (*Ông ta xua ruồi*) Khi đó vẫn chưa có ruồi thế này. Khi đó Argôx chỉ là một thị trấn nhỏ buồn tẻ uể oải dưới nắng. Những ngày sau đó, tôi đã cùng mọi người leo lên đường tuần tra trên thành và dõi theo thật lâu đoàn xa giá của nhà vua đang đi dưới đồng. Vào buổi chiều ngày sau, hoàng hậu Clytemnextr xuất hiện trên thành cùng Êgixtơ, nhà vua hiện thời. Dân thành Argôx nhìn thấy mặt hai người ửng đỏ dưới ánh mặt trời chiều; họ nhìn thấy hai người nhoài qua các lỗ châu mai và ngấm nhìn thật lâu ra biển xa; và họ nghĩ: "Rồi có chuyện chẳng lành đây". Nhưng họ không nói gì hết. Cậu cần phải biết, Êgixtơ chính là nhân tình của hoàng hậu Clytemnextr. Một tên hung đồ ngay từ hồi đó đã có xu hướng u sầu. Xem chừng cậu mệt hử?

OREXTÔ: - Đó là do tôi mới đi đường dài, và cũng tại cái nóng chết tiệt này. Nhưng tôi thấy ngài hấp dẫn đấy.

GIUYPITE: - Vua Agamennông vốn là một người đáng mặt, nhưng cậu biết không, ngài

đã phạm một sai lầm to lớn. Ngài đã không cho phép tiến hành những vụ xử chặt đầu trước công chúng. Thật là tệ hại. Ở tỉnh lẻ, tổ chức một cuộc treo cổ ra trò khiến mọi người giải trí đôi chút, và cũng làm cho mọi người ngán cái chết đi tý chút. Dân ở đây, họ chẳng nói gì vì họ ngán mọi chuyện và họ ưng được chứng kiến một cái chết bạo hành. Họ đã chẳng nói gì khi họ thấy đức vua của họ xuất hiện ngoài cửa thành. Và khi họ thấy hoàng hậu chìa cho ngài đôi cánh tay ngà ngọc nức hương, họ cũng chẳng nói gì hết. Ngay khi ấy, chỉ cần họ nói ra một lời, chỉ một lời thôi, nhưng họ đã ngậm tã, và trong đầu mỗi người dân ấy họ đã hình dung được một xác chết to tướng với khuôn mặt nát tan.

OREXTO: - Và ngài nữa, khi đó ngài cũng chẳng nói gì?

JUPITER: - Điều đó khiến cậu nổi cáu ư? tôi vô cùng hài lòng vì thái độ đó của cậu; nó chứng tỏ các tình cảm tốt đẹp của cậu. Đúng thế, khi đó tôi đã không nói gì: tôi không phải người nơi đây, và đó không phải công việc của tôi. Còn với dân

Argôx, sáng hôm sau, khi họ nghe thấy nhà vua rú hét đau đớn trong lâu đài, thì họ cũng vẫn chẳng nói gì, mí mắt họ chỉ sụp xuống che khuất trông mắt họ lộn lên vì khoái lạc, và cả thành phố khi ấy hết như một mụ đàn bà lên cơn động kinh.

OREXTÔ: - Và kẻ sát nhân lên ngôi trị vì. Hắn đã hưởng mười lăm năm hạnh phúc. Tôi cứ nghĩ rằng các đấng thần linh và những bậc công minh.

GIUYPITE: - Thôi nào, đừng vội kết tội các thần linh như vậy. Lúc nào cũng cứ phải trừng phạt sao? Nên chẳng xoay chuyển cảnh lộn xộn đó theo hướng có lợi cho đạo lý?

OREXTÔ: - Các vị thần linh đã hành động như vậy?

GIUYPITE: - Các vị đã cho ruồi tới.

ÔNG GIÁO: - Ruồi có vai tuồng gì trong chuyện đó?

GIUYPITE: - Ô. đó là một biểu tượng. Nhưng việc làm của thần linh ra sao, xin các vị hãy đánh giá qua việc này: kia kìa, các vị có nhìn thấy con trùng già đang nhảy cẫng trên những cẳng chân đen bé tí men

theo những bức tường kia chẳng, đó là một vật mẫu tuyệt diệu của loài động vật màu đen và bệt dính đỏ đang sống ngập ngụa trong các khe tường. Tôi xin nhảy tới, vồ một con và đem lại cho các vị. *(Y nhảy tới vồ một nụ già và lôi ra phía trước sân khấu)*. Câu được rồi đây. Nhìn thẳng vào ta, con vật tởm lợm kia! Mụ nheo mắt ư, ấy thế mà bọn các mụ vốn lại đã quá quen với những tia mặt trời trắng bồng. Hãy nhìn con cá quẫy đầu giãy cựa kia. Này, mụ già, hãy cho ta hay, để chừng mụ chôn tới hàng tá con rồi hử: mụ mang đồ tang đen từ đâu tới chân. Nào, nói đi, rồi có khi ta tha cho đó. Mụ để tang ai vậy?

MỤ GIÀ: - Đây là y phục thành bang Argôx.

GIUYPITE: - Y phục thành bang Argôx? À, ta hiểu rồi. Vậy là mụ để tang đức vua mụ chứ gì? Đức vua bị sát hại của mụ chứ gì?

MỤ GIÀ: - Im ngay! Tấu lạy thần linh, im miệng ngay!

GIUYPITE: - Mi khá già để khi đó mi nghe thấy hết những tiếng la hét khủng khiếp chạy lan suốt cả một buổi sáng trên các đường

phố thành Argôx này. Khi đó mụ đã làm gì?

MỤ GIÀ: - Ông lão nhà tôi đi làm đồng, khi ấy tôi còn có thể làm gì? Tôi đã cài chặt cửa lại.

GIUYPITE: - Phải rồi, sau đó mụ hé cửa sổ ra để nghe cho rõ, rồi mụ ngấp nghé sau các bức rèm, mụ thở hỗn hển, và trong bụng thì như có ai cù đến lạ.

MỤ GIÀ: - Im ngay đi!

GIUYPITE: - Đêm đó mụ đã làm tình kịch liệt. Một ngày hội, hử?

MỤ GIÀ: - Chao ơi, lạy trời, khi đó là... cả một ngày vui khùng khiếp.

GIUYPITE: - Một ngày vui rục rờ mà đến chết mụ cũng không quên.

MỤ GIÀ: - Lạy trời! Lão là một vong hồn chẳng?

GIUYPITE: - Một vong hồn! thôi đi, con mẹ dỡ người! chớ có quan tâm ta là ai; tốt hơn cả là mụ hãy lo cho chính mụ và hãy ăn năn hối cải để được trời thương.

MỤ GIÀ: - Ôi chao! Lạy trời, con ăn năn hối cải, con ăn năn hối cải biết bao nhiêu, và con gái con cũng ăn năn hối cải, và thằng rể con năm nào cũng dâng tế cả một con bò, và cháu nội con sắp đầy bảy tuổi, chúng con cũng nuôi dưỡng nó trong tình thân

ăn năn hối cải: cháu khôn ngoan vô chừng, tóc còn vàng hoe non choẹt mà đã cảm nhận đầy đủ món tội tổ tông truyền.

GIUYPITE: - Tốt lắm, thôi cắt đi, con mụ thối tha, và hãy gắng mà chết rấp trong ăn năn hối cải. Đó là cơ may cứu rỗi duy nhất. (*Mụ già chạy trốn biến*). Thừa các vị, có thể là tôi lầm lẫn vô cùng, nhưng cũng có thể đây chính là tình thương đích thực, theo lối xưa, tình thương dựa chắc trên sự hài hùng.

OREXTƠ: - Ngài là loại người nào vậy?

GIUYPITE: - Ai cần biết đến ta? Khi này chúng ta đang nói về các đấng thần linh nhỉ? Nào, lẽ ra đã phải trút sấm sét lên đầu Egixtơ?

OREXTƠ: - Lẽ ra... Chà, tôi không biết lẽ ra đã phải làm gì, và tôi cóc cần biết; tôi không phải người ở đây. Vậy Egixtơ có ăn năn hối lỗi không?

GIUYPITE: - Egixtơ ư? Ta hẳn sẽ ngạc nhiên đấy nếu hắn ăn năn hối lỗi. Nhưng có sao. Đã có cả một thành phố ăn năn hối lỗi hộ hắn. Hối lỗi là chuyện có thể tính bằng cân bằng lượng được (*Những tiếng kêu hét khùng khiếp trong lâu đài*). Hãy

lắng nghe! Để cho mọi người không bao giờ quên những tiếng kêu la hấp hối của nhà vua, họ chọn một gã chăn bò có giọng khoẻ để mỗi lần kỵ nhật nhà vua gã lại hét lên như vậy trong phòng lớn lâu đài. (*Orextơ phác một cử chỉ ghê tởm*). Chậc! Có gì; lát nữa, khi họ thả các vong hồn ra, cậu sẽ còn thấy ghê đến đâu. Agamennông đã bị sát hại cách đây mười lăm năm, tính tròn tới từng ngày. Chà, cái đám dân Argôx nhẹ dạ, kể từ đó họ đã thay đổi biết bao, và giờ đây sao mà họ gần gũi với lòng ta!

OREXTƠ: - Với lòng ngài?

GIUYPITE: - Thôi nào, thôi nào, anh chàng. Vừa rồi là ta nói cho ta. Lẽ ra ta phải nói: gần gũi với tấm lòng các thần linh.

OREXTƠ: - Thật ư? Những bức tường be bét máu, triệu triệu con ruồi, mùi vị lò mổ, cái dậm giật của loài sâu bọ, phố xá hoang vắng, một vị thần mang bộ mặt của kẻ bị sát hại, và sâu kín trong các căn nhà là những hồn ma hoảng loạn dậm ngực mình thùm thụp - và những tiếng kêu hét kia, những tiếng kêu không sao chịu

nổi: phải chăng đó là những điều khiến
Giuypite hài lòng?

GIUYPITE: - Chà, chớ có phán xét các đấng thần
linh, anh chàng! Thần linh có những nỗi
đau thâm kín.

(Im lặng một lát).

OREXTƠ: - Hình như vua Agamennông xưa có một
người con gái? Người con gái có tên là
Êlêchtr?

GIUYPITE: - Phải. Nàng sống ở đây. Trong lâu đài
của Egixtơ kia kia.

OREXTƠ: - A! Đó là lâu đài của Egixtơ? - Thế
Êlêchtr nghĩ gì về mọi chuyện này?

GIUYPITE: - Chậc! Một cô bé con ấy mà. Còn có một
cậu trai nữa, một anh chàng Orestơ gì
đó. Nghe nói đã chết rồi.

OREXTƠ: - Chết rồi! có trời có đất...

ÔNG GIÁO: - Đúng là chết rồi, thưa ông chủ, ông
hẳn biết là hẳn ta chết rồi. Dân ở Nôpli
đã kể cho chúng ta nghe rằng Egixtơ đã
cho lệnh giết cậu ta sau khi vua
Agamennông chết ít lâu.

GIUYPITE: - Có người lại cho rằng chàng ta vẫn còn
sống. Những kẻ giết chàng đã động lòng
thương có lẽ đã quăng chàng vào rừng.

Hắn chàng đã được những thị dân giàu có thành Aten nhặt về và nuôi nấng. Riêng tôi, thì tôi cầu mong cho chàng chết rồi.

OREXTƠ: - Vì sao vậy, thưa ngài?

GIUYPITE: - Cậu hãy hình dung một bữa kia chàng ta xuất hiện ở thành phố này...

OREXTƠ: - Thì sao?

GIUYPITE: - Chà! Thế này, nếu như khi đó tôi gặp chàng, tôi sẽ bảo chàng... tôi sẽ bảo chàng thế này: "Cậu..." Tôi sẽ gọi chàng ta bằng "cậu", vì chàng cũng chắc tuổi cậu, ánh chừng như thế nếu chàng còn sống. Tiện thể xin hỏi, quý danh Ngài là gì nhỉ?

OREXTƠ: - Tôi tên Philebơ và là người Coranhtơ. Tôi đi du ngoạn để học hỏi cùng với tên nô lệ làm gia sư cho tôi.

GIUYPITE: - Được lắm. Vậy tôi sẽ nói: "Này cậu, hãy đi khỏi nơi đây! Cậu tìm kiếm cái gì nơi đây? Định đòi lại quyền hành chăng? Hừ, cậu là người nồng nhiệt và mạnh mẽ, tốt hơn cả là cậu hãy chỉ huy một đạo quân thật sự thiện chiến, cậu sẽ được việc hơn là lên trị vì một thành bang dở sống sờ chết, một thành phố

thối tha nhận nhạo những ruồi. Dân ở đây là những kẻ đầy tội lỗi, nhưng giờ đây họ đã đi vào con đường hối chuộc. Mặc kệ họ, cậu ạ, mặc họ, hãy kính trọng sự nghiệp đau đớn của họ và rón rút xa đi. Cậu không biết cách nào chia sẻ nỗi ăn năn của họ đâu, vì cậu vốn không dự phần vào tội ác của họ, giữa cậu và họ là cả một hố sâu vì cậu vô can vô lý đến thế. Hãy đi khỏi nơi đây, nếu cậu còn có chút lòng yêu họ. Hãy đi khỏi nơi đây, vì rồi đây cậu sẽ mất họ: dù cậu chỉ ngăn trở họ một chút thôi, dù cậu chỉ trong lát giây làm cho họ tạm quên ăn năn hối lỗi, thế là mọi lỗi lầm sẽ đọng lại trên con người họ như mỡ đông. Lương tâm họ day dứt, và họ sợ hãi - nỗi sợ cùng sự day dứt lương tâm có hương vị ngon lành đối với lỗ mũi các thần linh. Phải, những linh hồn đáng thương ấy, chúng làm vừa lòng thần linh. Liệu cậu định tước mất của họ cái ân sủng thần linh ban cho họ? Vậy cậu sẽ đưa cho họ cái gì thay thế? ăn no ngủ kỹ, cái thanh bình tẻ ngắt của chốn tỉnh lẻ và nỗi buồn chán, ôi chao! nỗi buồn chán thường

ngày của hạnh phúc. Chúc lên đường may mắn, hỡi chàng, hãy lên đường may mắn? mọi sắp đặt trong một thành bang và trong tâm hồn mọi người đều chẳng có gì bền vững cả: cậu mà dựa vào đó sẽ gây ra tai hoạ. (*Nhìn thẳng vào mắt Orestơ*) Một thảm hoạ rồi sẽ rơi lên chính đầu cậu.

OREXTƠ: - Thật ư? Hẳn ngài sẽ nói đúng như thế chứ? Vậy thì, nếu như tôi đây, tôi là chàng trai đó tôi sẽ đáp lời ngài... (*Hai bên nhìn nhau thăm dò; ông giáo háng giọng ra hiệu*). Chà! Tôi cũng không biết mình sẽ trả lời ngài ra sao. Có thể ngài có lý, và chẳng tôi không quan tâm tới chuyện đó.

GIUYPITE: - Thực may. Tôi những mong sao Orestơ cũng khôn ngoan như vậy. Nào, chúc cậu mọi chuyện tốt lành; tôi cũng phải đi việc của tôi đây.

OREXTƠ: - Xin chào, chúc ngài bình an.

GIUYPITE: - Còn chuyện này, nếu như ruồi làm cậu khó chịu, thì đây là cách đuổi chúng đi. Cậu hãy nhìn theo đàn ruồi đang vo ve nhặng sì quanh cậu: tôi lắc cổ tay, tôi xua cánh tay, và tôi nói: "Abraxax gala

txê, txê". Cậu thấy đó: chúng lăn cả xuống đất và đang bò như những con sâu.

OREXTƠ: - Có thần Giuypite chứng giám!

GIUYPITE: - Không có gì cả. Một chút tài vật làm vui cho mọi người. Khi nào hứng lên, tôi thành người dụ ruồi. Xin chào, ta sẽ gặp nhau.

(Ông ta đi khỏi sân khấu)

CẢNH II

OREXTƠ - ÔNG GIÁO

ÔNG GIÁO: - Xin ông chủ hãy cẩn thận. Lão ta biết ông chủ là ai đó.

OREXTƠ: - Một con người đó hử?

ÔNG GIÁO: - Chà, ông chủ, ông làm tôi phiền lòng thật đấy! Thế những bài học của thầy, thế cái chủ trương hoài nghi tươi tỉnh tôi đã dạy, ông chủ để đâu cả? "Một con người đó hử? " Trời đất ơi, chỉ rất có người thôi, và như thế cũng đã đủ lắm rồi. Lão xồm đó là con người, một tên do thám nào đó của Egixtơ

OREXTƠ: - Đốt cái triết lý mi đi. Nó làm ta quá mệt.

ÔNG GIÁO: - Mệt! Đem lại cho mọi người sự tự do tư tưởng là làm hại họ sao? Chà, ông chủ thay đổi thật đó! Xưa kia tôi đọc được mọi điều trong lòng ông chủ... Nào, liệu ông chủ có cho biết ông đang nghiên ngẫm điều gì chẳng? Vì có gì ông chủ lại lôi cuốn tôi tới đây? Và ông chủ định bụng làm gì ở đây?

OREXTƠ: - Ta đã khi nào nói với mi ta có việc gì định làm ở đây? Im miệng, nghe chưa? (*Orextơ tới gần lâu đài*). Đây là lâu đài của ta. Đây là nơi cha ta sinh ra đời. Đây là nơi một con đi cùng tên ma cô đã sát hại người. Cả ta cũng ra đời nơi đây. Mới chưa đầy ba tuổi ta đã bị bọn lính thuê của Egixtơ lôi đi. Hẳn là khi đó chúng đã lôi ta đi qua cổng kia; một đứa trong bọn bế ta trong tay, khi ấy mắt ta mở to và chắc là ta đã khóc... Chà, không còn một chút hồi ức cớ con nào. Giờ đây trước mắt ta là một dinh cơ câm lặng, vênh vang trong vẻ trang trọng tĩnh lặng. Lần đầu tiên ta nhìn rõ nó.

ÔNG GIÁO: - Không nhớ lại chút gì, thưa ông chủ tề bạc, khi tôi bỏ cả mười năm đời tôi để đưa lại cho ông chủ những hồi ức đó? Và tất cả các chuyến viễn du ta cùng thực hiện? Và tất cả các thành phố ta cùng viếng thăm? Và tất cả những bài học về khảo cổ tôi chỉ dạy riêng cho ông chủ? Không nhớ chút gì ư? Chỉ những ngày gần đây thôi cũng đã có biết bao lâu đài, thánh đường, miếu mạo nhét chật ký ức ông chủ, đến mức ông chủ có thể viết ra cả một cuốn sách hướng dẫn về nước Hy Lạp như nhà địa lý Pôdaniax ấy chứ.

OREXTÔ: - Những lâu đài! Có đúng như vậy. Lâu đài, và cột, và tượng! Hà có gì ta không nặng cân thêm một khi đầu ta có tới bảy nhiều gạch đá? Và ba trăm tám mươi bảy bậc lên đến Êphedơ sao mi không nhắc ta? Ta đã từng leo từng bậc từng bậc, và ta nhớ hết. Bậc thứ mười bảy thì phải, bị nứt vỡ. Hừ, một con chó, một con chó già nằm sưởi gần bếp lò, và khi chủ vào, nó hơi ngẩng cổ lên và khẽ rên rĩ để chào chủ, một con chó còn có nhiều ký ức hơn ta: vì nó nhận ra *được chủ nó*. *Chủ của nó*. Còn ta, có cái gì thuộc về ta?

ÔNG GIÁO: - Thế còn vốn văn hoá, ngài để đâu? Vốn văn hoá, đó là của ngài, và cái đó chính tôi đã âu yếm tết lại cho ngài như một bó hoa, và điểm xuyết vào bằng vốn tri thức cùng kinh nghiệm của tôi. Chẳng là từ rất sớm tôi đã bắt ngài đọc mọi sử sách để ngài làm quen với những ý kiến khác nhau đa dạng của con người, và tôi đã để ngài đi qua hàng trăm thành bang, và gặp mỗi dịp lại chỉ cho ngài thấy tập tục con người thay đổi khác nhau biết bao? giờ đây, ngài trẻ trung, giàu và đẹp, mà thành thạo như một người già, hoàn toàn tự do không có một trói buộc nào, không có một tín ngưỡng nào, không gia đình, không tổ quốc, không tôn giáo, không nghề nghiệp, tự do hoàn toàn trước mọi sự nhập cuộc và biết rõ rằng không khi nào được nhập cuộc, tóm lại là một con người bậc cao, hơn nữa lại có khả năng giảng dạy triết học hoặc kiến trúc tại một thành phố đại học cỡ lớn, vậy mà ông chủ vẫn than vãn trách!

OREXTÔ: - Đâu có: ta không than không than không trách. Ta không thể than trách:

mì đã cho ta có được cái tự do của những sợi mạng nhện bị gió cuốn đi và bay vạt vờ là là mặt đất; ta không nặng cân hơn một sợi tơ và ta sống trong không khí. Ta biết đó là một cơ may và ta biết đánh giá đúng. (*Một lát*). Có những con người bẩm sinh đã nhập cuộc: những người ấy không có quyền lựa chọn, họ bị vút bỏ trên một con đường, và ở cuối đoạn đường có sẵn một hành động đón đợi họ, hành động *của họ*; họ cứ bước đi, và đôi chân trần của họ bám chắc mặt đất và rách toạc cùng sỏi đá. Phải chăng với mì, một niềm vui được đi *tới một nơi đâu đó*, là một niềm vui thô lậu? Và còn có những con người khác, những kẻ lặng câm, những kẻ cảm được trong đáy lòng mình sức nặng của những hình ảnh trần gian xáo động; cuộc đời những con người này đã bị đổi thay chỉ vì một ngày nào đó khi họ còn ấu thơ, vào lúc năm, bảy tuổi... Xin đủ: đó không phải là những con người bậc cao. Ta đây, từ khi lên bảy, ta đã biết mình là kẻ lưu đầy; các mùi vị và âm thanh, tiếng hạt mưa trên mái, cái ánh sáng run rẩy, ta để mặc

chúng trôi tuột dọc theo thân xác ta và tung toé quanh ta; ta biết rằng chúng thuộc về những kẻ khác và không khi nào ta có thể biến những thứ đó thành kỷ niệm *của mình*. Vì kỷ niệm là những thức ăn béo ngậy cho những kẻ có nhà cửa, có các vật nuôi, có kẻ ăn người làm và có đồng có đất. Nhưng ta... Ta đây, ơn trời, ta là người tự do. Chao ôi, ta tự do biết bao. Và trong tâm hồn ta trống trải ghê gớm biết bao. (*Y tới gần lâu đài*). Lẽ ra ta đã sống ở nơi kia. Lẽ ra ta đã chẳng đọc bất kỳ cuốn sách nào của mi, rất có thể ta còn không biết đọc nữa: hiếm khi có một ông hoàng biết đọc. Thế nhưng hẳn là ta đã được ra vào có chục ngàn lần cổng kia. Khi còn bé bỏng, hẳn ta đã nghịch các cổng đó, ta đã đánh đu vào chúng, chúng rên lên cọt két nhưng không nhúc nhích, và đôi cánh tay ta hẳn đã thấy rõ chúng cương lại thế nào. Lớn lên đêm đêm, hẳn ta đã lén mở chúng để đi tìm gái. Rồi mãi sau này nữa, đến ngày ta tới độ trưởng thành, hẳn là các nô lệ đã mở to cổng và ta cưỡi ngựa vượt ra. Cái cổng gỗ xưa của ta.

Nhắm mắt lại hẳn ta cũng biết tìm ra ổ khoá. Và cái vết xước kia, dưới chân cánh cổng, có lẽ chính ta đã vụng về gây ra vào buổi đầu tiên ta được giao cho chiếc giáo. (*Y lùi xa ra*). Kiểu thức tiểu Doriăng, đúng không? Và những chỗ nạm vàng kia, mi thấy thế nào? Ta đã từng thấy những thứ như vậy ở Đôdon: một công việc tuyệt vời. Nào thôi, ta sẽ làm cho mi hài lòng: đây không phải lâu đài của ta, cũng chẳng phải cái cổng của ta. Và chúng ta chẳng có việc gì để làm tại đây hết.

ÔNG GIÁO: - Ông chủ thế là biết điều rồi đó. Nếu sống ở đó liệu ngài được lợi cái gì? Chắc là vào lúc này tâm hồn ngài sẽ bị hoảng loạn vì ăn năn khốn khổ.

OREXTÔ: (*Nổi nóng*) - Nhưng ít ra nó là của ta. Và cả cái nóng làm cháy đỏ tóc ta kia, đó cũng là của ta. Của ta tiếng ruồi vo ve kia. Vào giờ này, ở trần trong một gian phòng lâu đài u ám, ta sẽ nhìn cái màu sáng đỏ qua khe cửa sổ, chờ cho mặt trời xuống dần và chờ cho từ mặt đất bốc lên như một hương vị cái sắc chiều Argôx mát tươi, hết như trăm ngàn chiều khác

mà vẫn luôn luôn mới mẻ, cái bóng chiều của ta. Đi thôi, ông giáo; chẳng lẽ ông giáo không hiểu là chúng ta đang chết mục trong hơi nóng của kẻ khác?

ÔNG GIÁO: - Chà, thưa ngài, ngài đã làm tôi yên lòng biết bao. Mấy tháng vừa qua - nói cho thật đúng là, từ khi tôi lộ cho ngài biết ngài là con cái nhà ai - tôi thấy ngài thay đổi từng ngày, và tôi không sao ngủ được. Tôi cứ lo ngại...

OREXTƠ: - Chuyện gì?

ÔNG GIÁO: - Nhưng nói ra rồi ông chủ lại cáu.

OREXTƠ: - Không. Nói đi.

ÔNG GIÁO: - Tôi lo ngại - cho dù sớm được huấn luyện một tính hài hước hoài nghi, nhưng thỉnh thoảng ông chủ vẫn có những ý đại dột - chẳng dài dòng nữa, tôi cứ tự hỏi liệu ông chủ có đang nghiên ngẫm việc tống khứ Egixtơ đi và chiếm lấy địa vị ông ta chẳng.

OREXTƠ: (*Thùng thảng*) - Tống khứ Egixtơ đi? (*Một lát*) - Lão cứ yên tâm, chuyện đó muộn quá rồi. Chẳng phải là ta không thèm khát nắm râu tên hung đồ khốn kiếp ấy và lôi nó ra khỏi ngai vàng của cha ta. Nhưng rồi ta biết làm gì với

những con người ở đây? Ta không hề chứng kiến một đứa nào trong đám con cái họ ra đời, cũng không dự lễ cưới lữ con gái họ, ta không chia sẻ điều ăn năn hối lỗi của họ, và ta không biết tới dù chỉ một trong những tên tuổi họ. Lão xôm nói đúng: một ông vua phải có chung kỷ niệm với con dân. Mặc họ thôi, lão ạ. Ta đi thôi. Rón rén mà đi. Ôi chao, nếu như có được một hành động, hừ, một hành động khiến ta có được danh nghĩa cùng họ; nếu như, dù phải phạm tội ác để ta chiếm lấy được ký ức họ, nỗi kinh hoàng cùng các niềm hy vọng của họ, để vợi bớt đi sự trống trải trong trái tim này, thì cho dù ta có phải giết chết chính mẹ mình...

ÔNG GIÁO: - Thưa ngài!

OREXTƠ: - Ừ. Đó chỉ là những giấc mộng. Đi thôi. Thử coi có kiếm được ngựa không, và ta sẽ đi tới tận Xpartơ, ở đó ta có nhiều bạn.

CẢNH III

VẤN NHỮNG NGƯỜI ĐÓ - ÊLÊCHTR

ÊLÊCHTR: *(Mang một thùng gỗ đựng rác, tới gần pho tượng Guiypite mà không thấy hai người kia)* - Đồ rác rưởi khốn nạn! Nào, cứ nhìn ta đi, cứ nhìn ta với đôi mắt tròn tròn trên khuôn mặt bết be nước dâu đi, mi không dọa nổi ta đâu. Đúng không, sáng nay bọn chúng đã tới đây, lũ đàn bà thánh đức, lũ khộm già bận đồ đen ấy. Lúc chúng lê những đôi giày to tổ bố xung quanh mi. Hè, mi hài lòng chứ, thằng ba bị, mi yêu chúng, yêu lũ gái già ấy là; bọn chúng càng giống những thứ chết rồi thì mi càng yêu chúng mà bọn chúng đã tưới xuống chân mi thứ rượu nho quý nhất nhà chúng vì là ngày hội của mi mà, và từ xống váy bọn chúng xộc lên mũi mi những mùi vị mục thối, lỗ mũi người vẫn còn được kích thích bởi cái hương vị thơm ngon đó mà. *(Cọ mình vào pho tượng)*. Nào hãy ngửi ta đi, giờ

thì hãy hít ngửi mùi thịt da tươi mát của ta đi. Ta đây, ta trẻ, ta sống, điều đó hẳn làm mi khiếp hãi. Cả ta, ta cũng tới dâng mi đồ cúng lễ trong lúc cả thành phố đang nguyện cầu. Đây: cuộng rau cùng vỏ trái cây, tất cả tro bếp, và những mẩu thịt thiu thối lúc nhúc giòi, và cả một mẩu bánh bản ngay lợn của ta chúng cũng chê, nhưng ruồi của mi chúng thích các thứ này. Xin chúc mừng nhân ngày hội, được xin chúc mừng và mong rằng hội năm nay là năm cuối cùng. Ta không khoẻ lắm và ta không đủ sức hích đồ mi xuống đất. Ta có thể nhổ nước miếng lên mặt mi, đó là tất cả những gì ta có thể làm. Nhưng rồi người đó sẽ tới, người mà ta trông đợi, người đó sẽ tới cùng thanh kiếm lớn. Người đó sẽ đứng như thế này, tay để lên bên hông và người ngả ra phía sau, sẽ nhìn mi và đùa cợt chơi. Sau đó, người ấy rút kiếm ra và bổ đôi mi từ đầu xuống chân, như thế này này! Khi đó hai mảnh Giuypite sẽ lặn chiêng, nửa này sang trái, nửa kia sang phải, và thiên hạ sẽ thấy Giuypite, vị thần kinh tởm và máu me trên mặt

cùng đôi mắt màu xanh trông coi những kẻ chết, làm bằng gỗ trắng tinh. Vẻ kinh tởm và máu me trên mặt cùng đôi mắt màu xanh đậm, đó chỉ là lớp sơn ngoài, đúng thế không? Chính mi, mi biết rõ trong ruột mi toàn màu trắng, trắng như thân hình đứa trẻ mới sinh; mi biết rõ rằng một nhát kiếm cũng đủ chẻ toác mi ra và thậm chí mi cũng không có khả năng chảy máu nữa kia. Bằng gỗ trắng! Bằng gỗ trắng loại tốt: nở lắm đấy. *(Nàng nhìn thấy Orecto)*. Á!

OREXTÔ: - Đừng sợ.

ÊLÊCHTR: - Tôi không sợ. Không sợ chút nào. Anh là ai?

OREXTÔ: - Một khách lạ.

ÊLÊCHTR: - Xin hoan nghênh. Mọi thứ gì xa lạ với thành phố này đều thân thiết với tôi. Tên anh là gì?

OREXTÔ: - Tôi tên là Philebơ, người Coranhtơ.

ÊLÊCHTR: - Thế hử? Người Coranhtơ? Còn tôi tên là Êlêchtr.

OREXTÔ: - Êlêchtr. *(Với Ông giáo)*. Để hai chúng tôi ở đây với nhau.
(Ông giáo vào).

CẢNH IV

OREXTƠ - ÊLÊCHTR

ÊLÊCHTR: - Sao anh nhìn tôi vậy?

OREXTƠ: - Cô đẹp. Cô không giống mọi người ở đây.

ÊLÊCHTR: - Đẹp ư? Anh tin chắc là tôi đẹp? Đẹp bằng các cô gái ở Coranhtrơ?

OREXTƠ: - Vâng.

ÊLÊCHTR: - Ở đây họ không nói với tôi điều đó. Họ không muốn tôi biết điều đó. Và chẳng, đẹp thì tôi dùng vào việc gì, tôi chỉ là một con hầu.

OREXTƠ: - Con hầu ư? Cô ấy?

ÊLÊCHTR: - Mặt hạng trong đám con hầu. Tôi giặt áo quần chăn nệm của vua và hoàng hậu. Cọc bản và đẩy những thứ thối tha. Mọi thứ đồ đệm lót của họ, các tấm áo đã bọc thân xác thối rữa của họ, các thứ bà Clytemnextr mang trên người khi vua rúc chung vào ổ với bà ta: tôi phải giặt tất cả các thứ đó. Tôi nhắm mắt lại và tôi vò hết sức. Tôi cũng phải rửa bát đĩa

nữa. Anh không tin lời tôi ư? Hãy coi bàn tay tôi đây. Có thấy những vết nứt nẻ, sứt sẹo chứ? Nom mắt anh mới nực cười. Thử coi, liệu tay này có đáng tay quận chúa không?

OREXTÔ: - Bàn tay tội nghiệp. Không. Không có vẻ gì là tay quận chúa. Nhưng cô kể tiếp đi. Họ còn bắt cô làm gì nữa?

ÊLÊCHTR: - Đây, sáng nào cũng thế, tôi phải đổ thùng rác. Tôi tha ra khỏi lâu đài rồi thì... anh đã thấy tôi làm gì với các thứ rác rưởi đó. Cái lão bằng gỗ kia, cái thằng Giuypite kia, thần coi việc chết và thần loài ruồi. Bữa nọ, ngài Trưởng tu tới lễ lạy hấn đã xéo phải những mẫu cải bắp và xu hào, xéo lên cả vỏ hến vỏ sò. Ông ta ngỡ mình mất trí. Thế nào, liệu anh có cáo giác tôi không?

OREXTÔ: - Không.

ÊLÊCHTR: - Cứ tố cáo tôi đi nếu anh thích. Tôi coi khinh chuyện đó. Họ còn có thể làm gì tôi hơn nữa? Đánh tôi ư? thì họ cũng đã đánh đập tôi. Nhốt tôi vào lâu to tit trên cao? Chuyện đó càng không phải là dở. vì tôi sẽ không thấy mặt họ nữa. Anh thử nghĩ coi, buổi tối khi tôi đã xong mọi

việc, họ thưởng công tôi thế này: tôi phải tới bên một bà đầy đà to lớn mang bộ tóc nhuộm. Bà ta có đôi môi đầy và những bàn tay cực trắng, tay của hoàng hậu sức nức mùi mật. Bà ta đặt tay lên đôi vai tôi, bà áp môi lên trán tôi và nói: "Chào con, Êlêchtr". Tối nào cũng thế. Tối nào tôi cũng cảm nhận được cái chất thịt ấm nóng và phàm ăn đó trên da thịt tôi. Nhưng tôi đứng vững, không khi nào đổ. Anh biết không, đó là mẹ tôi mà. Nếu tôi bị giam trên lầu, bà sẽ chẳng còn hôn tôi nữa.

OREXTO: - Không khi nào cô nghĩ chuyện bỏ trốn ư?

ÊLÊCHTR: - Tôi không có lòng dũng cảm làm chuyện đó: cô đơn dậm trường, tôi thấy sợ.

OREXTO: - Cô không thể có người bạn gái nào đi theo cùng sao?

ÊLÊCHTR: - Không. Chỉ có mình tôi. Tôi là con hủi: mọi người ở đây sẽ nói với anh như vậy. Tôi không có bạn gái.

OREXTO: - Sao kia, không có nổi một bà vú, một bà già từng thấy cô ra đời và yêu cô đôi chút?

ÊLÊCHTR: - Cũng không. anh hãy hỏi mẹ tôi mà xem: những con người dịu hiền nhất hạng rồi cũng phải ngán tôi.

OREXTƠ: - Và rồi cô sẽ sống suốt đời nơi đây?

ÊLÊCHTR: (*Thét lên*) - Chao ôi! Không suốt đời đâu! Không; anh nghe đây; tôi trông chờ một cái gì đó.

OREXTƠ: - Một cái gì hay một ai đó?

ÊLÊCHTR: - Tôi sẽ không nói cho anh biết điều đó. Anh nói đi thì hơn. anh cũng thế, anh đẹp. Anh định ở đây lâu chứ?

OREXTƠ: - Tôi tính đi ngay hôm nay. Thế rồi bây giờ...

ÊLÊCHTR: - Bây giờ sao?

OREXTƠ: - Tôi không biết nữa.

ÊLÊCHTR: - Thành Coranhơ đẹp chứ?

OREXTƠ: - Rất đẹp.

ÊLÊCHTR: - Anh yêu Coranhơ chứ? Tự hào vì nó?

OREXTƠ: - Vâng.

ÊLÊCHTR: - Với tôi, yêu thành phố quê hương. tôi cảm thấy nức cười. Xin anh giải thích cho tôi.

OREXTƠ: - À... Tôi không biết. Tôi không thể giải thích cho cô.

ÊLÊCHTR: - Anh không thể? (*Một lát*) - Có đúng là ở Coranhơ có những quảng trường rợp

bóng cây? Những quảng trường mà
chiều chiều mọi người đi dạo?

OREXTÔ: - Đúng thế.

ÊLÊCHTR: - Và mọi người đều ra khỏi nhà? Mọi
người đều đi dạo?

OREXTÔ: - Mọi người

ÊLÊCHTR: - Con trai cùng con gái?

OREXTÔ: - Con trai cùng con gái.

ÊLÊCHTR: - Và khi nào họ cũng có một điều gì đó
để nói với nhau? Và đôi bên hài lòng vì
nhau? Và đêm muộn rồi vẫn còn nghe họ
chung tiếng cười?

OREXTÔ: - Phải.

ÊLÊCHTR: - Anh thấy tôi có vẻ ngớ ngẩn nhỉ? Bởi vì
tôi thật khó mà hình dung nổi những
cuộc dạo chơi, những tiếng hát, những
nụ cười. Con người ở đây bị nỗi sợ gặm
nhấm họ. Còn tôi thì...

OREXTÔ: - Còn cô?

ÊLÊCHTR: - Hẳn thù gặm nhấm tôi. Này, thế các cô
gái ở Coranhtơ, họ làm gì suốt ban ngày?

OREXTÔ: - Các cô ấy điểm trang, rồi các cô ấy hát
hoặc đàn, rồi các cô thăm viếng bạn bè,
và chiều tối các cô đi vũ hội.

ÊLÊCHTR: - Các cô ấy không có một chút ưu tư
nào?

OREXTƠ: - Đôi chút ưu tư còn con.

ÊLÊCHTR: - Thế hở? Này anh: dân ở Coranhtr liệu họ có những điều ăn năn, hối lỗi không?

OREXTƠ: - Đôi khi. Không nhiều.

ÊLÊCHTR: - Khi đó họ thích làm gì thì làm, và sau đó họ không nghĩ tới các chuyện đó nữa?

OREXTƠ: - Đúng thế!

ÊLÊCHTR: - Nực cười thật đấy. *(Một lát)* À, anh cho tôi biết thêm điều này nữa, vì tôi cần biết điều đó do tôi có một người... một người tôi đang đợi chờ: ví thử có một chàng trai ở Coranhtr, một trong những chàng trai chiều chiều vẫn cười cùng các cô gái, một bạn chàng ta đi du ngoạn trở về bỗng thấy cha mình bị sát hại và mẹ mình chung chạ gối với kẻ sát nhân, thấy em gái chàng sống đời nô lệ, liệu chàng trai Coranhtr đó có nhẹ nhàng tháo lui, liệu chàng ta có đi lùi từng bước và vái chào, rồi bỏ đi tìm điều khuây khoả bên các cô bạn? Hay chàng ta sẽ rút kiếm ra và chàng sẽ bỏ và đấu kẻ sát nhân cho tới khi đầu y tan nát mới thôi? Anh không trả lời ư?

OREXTƠ: - Tôi không biết.

ÊLÊCHTR: - Sao kia? anh không biết?

(*Tiếng Clytemnextr*)-

ÊLÊCHTR: - Suyt!

OREXTÔ: - Có chuyện gì vậy?

ÊLÊCHTR: - Mẹ tôi đó, hoàng hậu Clytemnextr.

CẢNH V

OREXTÔ - ÊLÊCHTR - CLYTEMNEXTR.

ÊLÊCHTR: - Sao? Anh Philebơ? Bà ta làm anh sợ hủ?

OREXTÔ: - Cái mặt ấy, hàng trăm lần ta cố hình dung, và rốt cuộc ta đã *nhìn rõ*, nó mỗi một và chảy xệ dưới lớp phấn son rực rỡ. Có điều ta không ngờ lại bắt gặp đôi mắt chết ấy.

CLYTEMNEXTR: - Êlêchtr, đức vua ra lệnh cho con sắm sửa để đi dự lễ. Con sẽ mặc áo dài đen và mang đồ trang sức vào. Sao vậy? Sao lại có chuyện mắt sụp xuống thế kia? hai cùi tay thì thông xuống bên hông gầy, người ngòm lúng túng ngượng nghịu... Cứ đứng trước mặt ta làm con

thường như vậy; nhưng ta không chịu
mắc lừa nữa đâu: vừa ban nãy, nhìn qua
củ sổ, ta chứng kiến một Êlêchtr khác
hắn, tay vung vẩy, mắt nảy lửa... Con có
dám nhìn thẳng vào mặt ta không nào?
Sao nào, có trả lời ta không?

ÊLÊCHTR: - Thưa bà có cần một tấm giẻ rách để
ngày hội của ngài thêm huy hoàng ạ?

CLYTEMNEXTR: - Không làm trò hề nữa. Con là
quận chúa, và dân chúng trông chờ con
cũng như mọi năm.

ÊLÊCHTR: - Con là quận chúa, thực đấy chứ? Và
mỗi năm một lần bà lại nhớ tới điều đó
khi dân chúng đòi chúng ta chung ra
một cảnh gia đình để họ lấy làm gương?
Đẹp thật, nàng quận chúa rửa bát đĩa và
chăn lợn! Liệu có như năm ngoái, vua
Egixtơ lấy tay ngài quàng qua vai con,
và nhà vua vừa mỉm cười sát bên má con
để vừa thâm thì vào tai con những lời
hăm dọa?

CLYTEMNEXTR: - Tùy con mà chuyện đó có thể
khác đi.

ÊLÊCHTR: - Vâng, một khi con ưng chịu bị lây
nhiễm những ăn năn hối hận của các

ngài, và nếu con chịu cầu xin thần linh xá cho một tội ác mà con không phạm. Vâng, một khi con chịu hôn bàn tay vua Egixtơ và gọi ngài bằng cha. Phì! Dưới móng tay ông ta có máu đông khô lại.

CLYTEMNEXTR: - Con muốn làm gì thì cứ làm. Đã từ lâu ta không còn muốn nhân danh ta để ra lệnh cho con. Vừa rồi là ta truyền lệnh nhà vua cho con.

ÊLÊCHTR: - Con cần gì đến các mệnh lệnh của ngài Egixtơ? Thưa bà, đó là chồng bà, chồng cực kỳ yêu quý của bà, không phải của con.

CLYTEMNEXTR: - Êlechtr, ta không còn gì để nói với con nữa. Ta thấy rõ hành động của con đang làm con đi tới chỗ chết, làm cho cả chúng ta đi tới chỗ chết. Nhưng ta biết khuyên con thế nào, ta, một con người chỉ trong một sớm mai mà cả cuộc đời tan nát? Ta biết con căm ghét ta, nhưng điều ta còn lo lắng hơn nữa, ấy là con giống ta: ta đã từng có cái bộ mặt vênh váo như thế, có dòng máu khát khao và đôi mắt thâm trầm như thế - mọi thứ đó chẳng đem lại điều gì hay ho cả đâu.

ÊLÊCHTR: - Con chẳng muốn giống bà! Đây, anh Philebơ, anh nhìn cả hai mẹ con tôi người nọ bên người kia, anh thấy tôi không giống bà ta, có phải thế không?

OREXTO: - Nói thế nào nhỉ? Mặt bà ta nom tựa như một cánh đồng bị tàn phá vì sấm sét và sương giá. Nhưng trên khuôn mặt cô như có đông tố hện sẽ xảy ra: một bữa kia nổi đăm mê sẽ đốt nó cháy tới tận xương.

ÊLÊCHTR: - Giông tố hện xảy ra? Được. Tôi chấp nhận chỗ giống nhau đó. Mong sao anh nói đúng.

CLYTEMNEXTR: - Còn cậu kia? Cậu là ai mà xét nét mọi người như vậy? Cậu để tôi nhìn lại cậu thử coi. Và cậu làm gì nơi đây?

ÊLÊCHTR: (*Mạnh mẽ quyết liệt*) - Đây là một người ở Coranhtơ tên là Philebơ. Chàng đi du lịch.

CLYTEMNEXTR: - Philebơ? Chao ơi!

ÊLÊCHTR: - Hình như bà sợ hãi một cái tên khác?

CLYTEMNEXTR: - Sợ hãi? có một điều gì ta dành lại được khiến đời ta huỷ diệt đến độ này. ấy là ta không còn có khả năng sợ hãi bất kỳ cái gì nữa. Đây, người khách lạ, xin lại gần đây, và xin hoan nghênh. Sao mà trẻ trung vậy. Cậu bao nhiêu tuổi?

OREXTÔ: - Mười tám tuổi.

CLYTEMNEXTR: - Song thân cậu vẫn còn chứ?

OREXTÔ: - Cha tôi đã chết.

CLYTEMNEXTR: - Thế còn mẹ cậu? Hẳn bà phải
trạc tuổi tôi? Sao cậu không nói gì? Hẳn
bà còn trẻ hơn tôi chẳng, bà vẫn còn có
khả năng cùng cười cùng hát với cậu
chẳng? Cậu yêu bà chứ? Trả lời tôi đi
chứ! Vì sao cậu từ bỏ mẹ ra đi?

OREXTÔ: - Tôi sắp tới thành Xpartơ để đăng vào
lính đánh thuê.

CLYTEMNEXTR: - Thông thường các du khách đi
một đoạn đường vòng xa hơn hai mươi
dặm để tránh thành phố này của chúng
tôi. Cậu không được ai cho biết trước
điều đó sao? Dân vùng đồng bao vây cô
lập chúng tôi: họ coi sự ăn năn hối hận
của chúng tôi như một bệnh dịch, họ sợ
bị lây.

OREXTÔ: - Tôi biết.

CLYTEMNEXTR: - Họ nói với cậu rằng, có một tội
ác không sao chuộc nổi, phạm từ cách
dâu mười lăm năm, đã dè nghiêng chúng
tôi?

OREXTÔ: - Họ đã nói cho tôi biết điều đó.

CLYTEMNEXTR: - Rằng hoàng hậu Clytemnextr là kẻ đáng tội nhất? Rằng tên tuổi bà ta đáng bị nguyên rửa hơn cả?

OREXTƠ: - Họ đã nói cho tôi biết điều đó.

CLYTEMNEXTR: - Vậy mà cậu vẫn tới? Này người khách lạ, chính tôi là hoàng hậu Clytemnextr đây.

ÊLÊCHTR: - Anh Philebơ, xin anh đừng mủi lòng, bà hoàng đang giải trí trong cuộc chơi của cả nước đó thôi: trò chơi công khai xưng tội. Ở nơi chúng tôi đây, mỗi người gào to tội lỗi của mình trước mọi người; và vào những ngày nghỉ lễ, không hiếm gì cái cảnh một ông lái buôn nào đó, sau khi hạ tấm cửa sắt hiệu nhà, liền quỳ gối lê ngoài đường phố, bốc đất vò lên đầu và la hét lên rằng hắn là một tên sát nhân, một kẻ ngoại tình hoặc một kẻ đã làm điều gì quanh co mờ ám. Nhưng dân Argôx chúng tôi bắt đầu ngấy chuyện đó rồi; mỗi người đều đã thuộc lâu mọi tội ác của kẻ khác rồi; đặc biệt tội của bà hoàng chẳng còn làm ai thích thú nữa, có thể nói đó là những tội ác chính thức, những tội ác theo thể chế. Anh nghĩ thử coi bà hoàng mừng rỡ đến đâu khi thấy

anh trẻ như thế, mới mẽ như thế, thậm chí còn chưa biết tên bà nữa: một cơ hội ngoại lệ! Bà hoàng cảm thấy như mình được xưng tội lần đầu.

CLYTEMNEXTR: - Im ngay. Bất kỳ ai cũng có quyền phỉ nhổ vào mặt ta và gọi ta là kẻ phạm tội, là con điếm. Nhưng không một kẻ nào có quyền phán xét điều ăn năn hối lỗi của ta.

ÊLÊCHTR: - Philebơ, anh thấy chưa: luật chơi là như vậy. Mọi người sẽ tới van xin anh kết tội họ. Nhưng xin anh hãy cẩn thận, chỉ phán xử họ theo các lỗi lầm họ cùng xưng thôi nhé: những lỗi lầm khác không dính dáng tới một ai cả, và họ sẽ căm ghét anh nếu anh phát hiện ra.

CLYTEMNEXTR: - Cách đây mười lăm năm, ta là người thiếu phụ đẹp nhất nước Hy Lạp. Giờ đây, hãy nhìn khuôn mặt ta và đoán thử coi ta đã đau khổ mức nào. Ta nói thẳng với cậu điều đó không tô điểm! Ta đâu có nuôi tiếc vì cái chết của thằng dê già ấy! Khi ta thấy hấn tuôn máu trong bồn tắm, ta đã hát lên vì vui sướng, ta đã nhảy múa. Và cả hôm nay đây, sau mười lăm năm trôi qua, không thể nào

nghe tới chuyện ấy mà ta lại không thấy
sương run lên. Nhưng ta có một đứa con
traí - nó cũng chạc tuổi cậu. Khi
Egixtơ trao cho nó bọn lính thuê, ta...

ÊLÊCHTR: - Thưa bà, hình như bà cũng còn có một
đứa con gái nữa. Bà đã biến con đó
thành đứa rửa bát. Nhưng lỗi lầm đó
không làm bà đau khổ bao nhiêu.

CLYTEMNEXTR: - Con còn trẻ, Êlêchtr ạ. Kết án
một kẻ còn trẻ và chưa có thời giờ để lầm
lỗi, thật dễ như bỡn. Nhưng con hãy yên
tâm chờ đợi; một ngày kia, rồi con sẽ kéo
lê phía sau một tội ác không sao chuộc
chữa nổi. Cứ mỗi bước con đi, con sẽ ngộ
đâu như tránh xa được nó, vậy mà nó
vẫn cứ nặng nề lê theo con. Con sẽ ngoái
lại và nhìn thấy nó phía sau, ngoài tầm
với của con, tối tăm và trong suốt như
một tảng pha lê đen. Thậm chí con sẽ
không hiểu nổi nó nữa, và con sẽ nói:
"Không phải ta, không phải chính ta đã
làm điều ấy". Thế mà nó cứ còn đó, trầm
lần chồi bỏ nó vẫn cứ còn đó để lôi con
lại phía sau. Cuối cùng con sẽ hiểu rằng,
chỉ một lần gieo con súc sắc thế là con đã
dẫn cả cuộc đời con vào tội ác, và con sẽ

chẳng còn việc gì để làm ngoài việc kéo lê tội ác đó cho tới khi con chết. Đó là quy luật công minh và bất công minh của ăn năn hối lỗi. Khi đó chúng ta sẽ thấy nó tiến diễn ra sao, niềm tự hào trẻ trung của con.

ÊLÊCHTR: - Niềm tự hào trẻ trung của con ư? Thôi đi, chính là bà đang nuôi tiếc tuổi trẻ của bà, hơn cả nghĩ tới tội ác của bà; chính là bà căm ghét sự trẻ trung của con, căm ghét nó hơn cả sự vô tội của con.

CLYTEMNEXTR: - Êlêchtr, điều mà ta căm ghét trong con, chính là bản thân ta. Không phải sự trẻ trung của con - ôi chao, không đâu! mà là tuổi trẻ của ta.

ÊLÊCHTR: - Còn con, con căm ghét bà, chính bà.

CLYTEMNEXTR: - Thật xấu hổ! Chúng ta đã sỉ vả nhau như hai mục đàn bà cùng lứa chống lại nhau vì một mối tình kinh dị. Vậy mà ta lại là mẹ con. Này, chàng trai, ta không biết chàng là ai, cũng chẳng biết cậu tới đây làm gì. Nhưng sự hiện diện của cậu là điều bất lợi. Êlêchtr ghét bỏ tôi, và tôi biết rõ điều đó. Nhưng suốt mười lăm năm ròng chúng tôi đã giữ

lặng im, chỉ đôi mắt chúng tôi làm lộ chân tướng chúng ra thôi. Thế rồi cậu tôi, cậu nói cùng chúng ta, và rồi chúng ta nhe nanh ra với nhau và sửa nhau như những con chó cái. Luật lệ của thành bang bắt chúng ta có nghĩa vụ tiếp đãi cậu, nhưng ta sẽ chẳng giấu giếm cậu làm gì, ta mong cậu hãy ra đi thôi. Còn con, hình ảnh quá ư trung thành của ta, ta không yêu con, đúng là như vậy. Nhưng thà ta tự chặt bàn tay phải đi còn hơn là ta phải làm hại con. Điều đó con quá rõ; con lạm dụng sự yếu đuối của ta. Nhưng ta khuyên con không nên ngóc cái đầu có nọc độc bé bỏng của con để chống lại.

ÊGIXTƠ: - Nhà vua biết cách chỉ bằng một gậy phang cũng làm gãy lưng những con rắn độc. Mẹ nói thật đấy, con hãy làm những gì nhà vua ra lệnh, nếu không con sẽ biết tay ngài.

ÊLÊCHTR: - Bà có thể trả lời nhà vua rằng con sẽ không có mặt trong cuộc lễ. Anh Philebơ à, anh biết họ làm những chuyện gì không? Phía trên thành phố kia, có một cái hang sâu lắm, thanh niên của chúng

tôi cũng chẳng khi nào tới được đấy; người ta nói rằng hang ấy ăn thông xuống địa ngục, và vị Trưởng tu đã cho lệnh lấp cửa hang bằng một phiến đá lớn. Thế rồi, anh biết không, cứ mỗi lần giỗ hằng năm, dân chúng lại tụ tập trước cửa hang, binh lính sẽ đẩy phiến đá lấp cửa hang sang một bên, và sau đó theo như người ta nói thì các vong hồn thành địa ngục chui lên sẽ tràn ngập thành phố. Mọi người đặt cho chúng các xuất ăn lên bàn, họ nhường ghế nhường giường cho chúng, buổi lễ tối trong gia đình mọi người ngồi nhích lại một chút nhường chỗ cho chúng, chúng chạy rong mọi nơi, đâu đâu cũng chỉ thấy người ta làm mọi thứ cho chúng thôi. anh có thể đoán ra những tiếng hờ của lũ người đang sống: "Vong hồn thân thiết của ta, vong hồn thân yêu của ta, ta đâu có muốn làm người phật ý, xin tha tội cho ta". Sáng hôm sau, khi gà gáy sớm, các vong hồn lại chui về với đất, họ lấp lại phiến đá nơi cửa hang, và thế là xong chuyện cho tới sang năm. Tôi không muốn tham gia vào các trò trẻ ấy. Đó là các vong hồn của họ, chẳng phải của tôi.

CLYTEMNEXTR: - Nếu con không vâng lệnh một cách thuận tình, nhà vua đã ra lệnh dùng bạo lực lôi con ra.

ÊLÊCHTR: - Bằng bạo lực ư?... A ha, bằng bạo lực à? Tốt lắm. Mẹ thân yêu, xin bà nói cho nhà vua yên lòng, con xin vâng lệnh. Con sẽ có mặt tại cuộc lễ và nhân dân thích thấy mặt con tại đó, nhân dân sẽ không thất vọng đâu. Còn anh, anh Philebơ, xin anh hãy hoãn ra đi, xin anh hãy dự cuộc lễ của chúng tôi. Có thể anh sẽ được dịp cười vui đó. Xin chào anh, tôi đi sắm sửa đây.

(Nàng vào)

CLYTEMNEXTR: - *(Với Orestơ)* - Hãy đi thôi. Ta tin chắc rằng cậu sẽ mang hoạ cho chúng ta. Cậu không thể giận chúng ta được, vì chúng ta không làm gì cậu hết. Đi đi. Thế có mẹ cậu, tôi van xin cậu, hãy đi đi thôi.

(Bà ta vào).

OREXTƠ: - Thế có mẹ ta...

(Giũpите ra).

CẢNH VI

OREXTƠ - GIUYPITE

GIUYPITE: - Người hầu của cậu cho tôi biết cậu chuẩn bị ra đi. Hẳn ta tìm khắp thành phố mà không đâu có ngựa. Nhưng tôi có thể cấp cho cậu đôi ngựa cái đủ yên cương, giá cả mềm thôi.

OREXTƠ: - Tôi không đi nữa.

GIUYPITE: (*Chậm rãi*) - Cậu không ra đi nữa. (*Một lát. Hùng hồn mạnh mẽ*) Vậy tôi cũng không xa rời cậu nữa, cậu là khách của tôi. Dưới kia, có một lữ quán khá tốt, chúng ta sẽ cùng trọ. Cậu sẽ không ân hận vì đã chọn tôi làm bạn đồng hành đâu. Trước hết - tôi rũ cho cậu khỏi nạn ruồi đã. Sau nữa, với một người ở tuổi tôi, đôi khi cũng có những lời khuyên tốt cho cậu: tôi hẳn có thể như là cha cậu, cậu sẽ kể tôi nghe mọi chuyện về cậu. Đi thôi, chàng trai, hãy thoải mái tự nhiên những cuộc gặp gỡ kiểu này đôi khi có lợi nhiều hơn, không như lúc mới đầu người

ta tưởng. Hãy xem gương chàng Têlêmác, con vua Uylixơ ấy, cậu biết chứ. Một bữa kia, chàng đã gặp một ông lão tên là Măngto, một con người gắn bó với số phận chàng và đã theo chàng đi khắp nơi khắp chốn. Hừ, cậu biết cái con người tên là Măngto ấy là ai không?
(Lão vừa nói vừa lôi chàng đi).

MÀN HẠ

HỒI THỨ HAI

MÀN THỨ NHẤT

(Một vạt đất bằng trên núi. Bên phải là cái hang. Lối vào hang bị một phiến đá đen lớn bịt kín. Bên trái có những bậc dẫn lên một ngôi đền).

CẢNH I

ĐÁM ĐÔNG - RỒI GIUYPITE - ORREXTƠ
VÀ ÔNG GIÁO.

MỘT NGƯỜI ĐÀN BÀ: *(Quỳ trước đứa con trai nhỏ)* - Cravat của con kìa. Ba lần mẹ thất lại cho con rồi. *(Bà ta lấy tay chải)* - Được. Sạch rồi. Con phải ngoan nghe không, và khi nào bảo con khóc thì con cùng khóc theo mọi người, nghe không.

ĐỨA BÉ: - Từ kia chui ra có phải không mẹ?

NGƯỜI ĐÀN BÀ: - Phải.

ĐỨA BÉ: - Con sợ.

NGƯỜI ĐÀN BÀ: - Cần phải biết sợ, con thân yêu ạ.
Sợ ghê gớm. Có thể mới thành một con người trung thực.

MỘT NGƯỜI ĐÀN ÔNG: - Hôm nay các hồn sẽ được hưởng trời đẹp cho mà coi.

MỘT NGƯỜI ĐÀN ÔNG KHÁC: - Thật may! Phải tin rằng các hồn vẫn còn nhạy cảm với sức nóng mặt trời. Năm ngoái trời làm mưa, các hồn... thật khủng khiếp.

NGƯỜI THỨ NHẤT: - Khủng khiếp.

NGƯỜI THỨ HAI: - Ôi chao!

NGƯỜI THỨ BA: - Khi nào các hồn trở về lỗ và chỉ còn riêng chúng ta với nhau thôi, tôi sẽ leo lên đây, tôi nhìn phiến đá kia và tôi tự nhủ: "Thế là yên lành được một năm nữa".

NGƯỜI THỨ TƯ: - Thật ư? Không, với tôi thì chuyện đó chẳng làm tôi yên tâm. Kể từ ngày mai tôi lại bắt đầu tự bảo: "Chẳng biết sang năm các hồn ra sao?" Xem ra cứ mỗi năm các hồn lại thêm hung ác.

NGƯỜI THỨ HAI: - Im miệng ngay, đồ khốn. Ngộ nhờ có một vong hồn nào lách qua một khe đá nào đó vào lúc này đang lẩn quất quanh ta... Chắc là có những hồn đến nơi hẹn sớm hơn đây.

(Họ nhìn nhau lo lắng).

MỘT THIẾU PHỤ TRẺ: - Giá mà bắt đầu được ngay có phải hơn không. Chẳng biết các người ở lâu dài họ làm cái quái gì vậy? Họ chẳng chịu nhanh chân lên tý nào. Tôi ấy à, tôi thấy cái cảnh đợi chờ như thế này là cơ cực hơn cả: mình cứ phải đứng đó đầu đội nắng như lửa nung, mắt không rời phiến đá đen kia... Chà! các cậu ở cả dưới kia, sau phiến đá; các cậu cũng đợi chờ như cánh mình, hí hửng nghĩ tới việc sẽ được gây họa cho cánh ta.

MỘT BÀ GIÀ: - Thôi đi, con mụ lếu láo! Nào ai chẳng biết con mụ kia nó sợ hãi chuyện gì. Chồng chết mùa xuân năm ngoái, vậy mà từ mười năm nay nó vẫn cho chồng mọc sùng.

THIẾU PHỤ TRẺ: - Đúng thế, tôi xin nhận, tôi đã lừa dối hấn mặc sức; nhưng tôi cũng rất yêu hấn và tôi làm cho cuộc đời hấn dễ chịu; hấn chưa khi nào nghi ngờ chuyện gì, và hấn chết trong lúc vẫn nhìn tôi âu yếm như mắt nhìn của con chó biết ơn chủ. Giờ đây thì hấn biết tổng mọi điều, mọi người đã làm phí hoài mất niềm vui

của hắn, hắn căm ghét tôi, hắn đau khổ. Nhưng rồi lát nữa hắn sẽ kể bên tôi, thân xác nhẹ như làn khói của hắn sẽ ôm ấp thân xác tôi chặt chẽ hơn bất kỳ kẻ sống nào từng làm như vậy. Chà! Tôi sẽ dẫn hắn về nhà, quàng hắn quanh cổ như một tấm áo lông thú. Tôi đã nấu sẵn, chờ hắn, với những món ngon lành, bánh ngọt làm bằng bột, một bữa ăn nhẹ như khi xưa hắn vẫn thích thế. Nhưng sẽ chẳng có gì làm dịu nỗi hận thù của hắn; và đêm nay... đêm nay, hắn sẽ chung giường cùng tôi.

MỘT NGƯỜI ĐÀN ÔNG: - Có trời có đất, mụ nói đúng đấy! Êgixtơ còn làm quái gì vậy nhỉ? Chẳng hiểu lão ta nghĩ gì? Tôi không sao chịu nổi cảnh đợi chờ này nữa.

MỘT NGƯỜI ĐÀN ÔNG KHÁC: - Cứ than thân mình đi! Mày tưởng Êgixtơ ít sợ hơn bọn mình sao? Nào, mày có muốn thay chân lão và sống trọn hai mươi bốn giờ giáp mặt Agamennông chẳng?

THIẾU PHỤ TRẺ: - Chờ đợi khủng khiếp, khủng khiếp thật. Tôi cảm thấy tất cả các người như đang từ từ tách ra khỏi tôi. Đá lấp

cửa hang vẫn chưa mở ra vậy mà mỗi người đã đơn độc như một hạt mưa, ai cũng chỉ chăm chăm nghĩ tới các vong hồn của mình.

(Giuypite, Orestơ và Ông giáo đi ra).

GIUYPITE: - Lại đây, ở đây xem rõ hơn.

OREXTƠ: - Họ đấy ư, các công dân thành bang Argôx, các bầy tôi cực kỳ trung thành của vua Agamennông?

ÔNG GIÁO: - Nom họ sao mà xấu xí! Ông chủ, ông chủ nhìn kia, cái nước da xác chết, những đôi mắt trũng sâu của họ. Lúc người này đang chết vì sợ hãi. Dẫu sao đó cũng là hiệu quả của mê tín. Hãy nhìn họ, hãy nhìn họ đi. Và nếu ông chủ còn cần thêm một bằng chứng rằng triết lý của tôi ưu việt, xin ông chủ sau đó hãy ngắm nhìn nước da tươi tắn của tôi.

GIUYPITE: - Nói chuyện nước da tươi tắn thì thật tào lao. Đây ông lão, dưới con mắt thần Guypite, có vài bông mào gà trên má đâu có nghĩa rằng lão không thuộc loài phân mục, cũng như tất cả lũ này. Thôi đi, người lão thôi hoắc mà lão đâu có biết. Còn lũ kia, dẫu sao lỗ mũi chúng cũng chứa đầy mùi vị của chính chúng, chúng tự biết mình rõ hơn lão rất nhiều.

(Đám đông găm gào).

MỘT NGƯỜI ĐÀN ÔNG: *(Leo các bậc dẫn lên đền nói với đám đông)* - Họ định làm chúng ta phát điên lên chắc? Các bạn, hãy cùng đồng thanh hét lên, cùng gọi to.

EGIXTƠ: - Chúng ta không thể tha thứ lão tri hoãn buổi lễ lâu hơn nữa.

ĐÁM ĐÔNG: - Egixtơ - Egixtơ! Thương chúng tôi với.

MỘT NGƯỜI ĐÀN BÀ: - Hừ! Thương! thương! Chẳng còn một ai thương ta hết! Cái thằng đàn ông ta căm ghét biết bao, nó sắp trở về đây với cái cổ họng há hoác, nó sẽ ôm lấy ta trong đôi cánh tay vô hình và nhây nhụa, nó sẽ là người tình của ta suốt đêm, suốt cả đêm. Á!

(Mụ bất tỉnh).

OREXTƠ: - Thật điên rồ! Cần phải bảo cho lũ này biết..

GIUYPITE: - Sao, anh chàng, có gì mà cuống cuống lên chỉ vì có một mụ đàn bà chết ngất? Rồi cậu còn thấy vô số chuyện khác nữa.

MỘT NGƯỜI ĐÀN ÔNG: *(Quý gố xuống)* - Tôi thối tha! Tôi nông nặc! Tôi là một cái xác thối rữa khủng khiếp. Đây này, ruồi như bầy quạ đen bu vào tôi! Châm đi, hút đi, ngoáy đi, hỡi những con ruồi báo oán, bới

thịt da ta cho tới tận trái tim rác rưởi của ta đi. Ta đã phạm tội, ta trăm nghìn lần phạm tội, ta là một cái rãnh, ta là một hố xí...

GIUYPITE: - Con người tội nghiệp!

NHỮNG NGƯỜI ĐÀN ÔNG: *(Nâng anh ta dậy)* -
Được, được rồi. Lát nữa, đông đủ đã, anh
hãy kể các thứ đó ra.

*(Người đàn ông ngơ ngác: y thở nặng
nhọc, mắt trợn trừng).*

ĐÁM ĐÔNG: - Egixtơ! Egixtơ! Hãy thương chúng tôi,
hãy ra lệnh bắt đầu cuộc lễ đi. Chúng tôi
không chịu đựng nổi nữa rồi.

*(Egixtơ xuất hiện trên các bậc lên đèn.
Sau y là Clytemnextr và vị Trưởng tu.
Các lính canh).*

CẢNH II

Vẫn những người đó - EGIXTƠ -

CLYTEMNEXTR,

Vị Trưởng tu - Các lính gác

EGIXTƠ: - Lũ chó! Các người dám than thở hử?
Các người đã quên hết mọi điều xấu xa ô

nhục của các người rồi chẳng? Thế có thần Giuypite, ta sẽ làm cho các người nhớ lại bằng hết. (*Y quay lại với Clytemnextr*). Ta phải quyết định bắt đầu cuộc lễ không có mặt con đó thôi. Nhưng nó hãy coi chừng. Ta sẽ trừng phạt nó thật nặng.

CLYTEMNEXTR: - Nó đã hứa với tôi sẽ tuân lệnh ngài. Nó đang sắp sửa; tôi biết chắc như vậy; hẳn là nó đang còn lẩn chần ngấm vuốt bên gương đó thôi.

EGIXTƠ: (*Với các lính gác*) - Trở về lâu đài, tìm Êlêchtr rồi lôi nó ra đây, nó không chịu đi thì bắt nó ra bằng được. (*Lính gác vào. Với đám đông*) Ai về chỗ nấy. Đàn ông bên phía tay phải ra. Bên trái ta là đàn bà và con trẻ. Được rồi.
(*Im lặng, Egixtơ chờ đợi*).

VỊ TRƯỞNG TU: - Những người kia không chịu đựng nổi nữa.

EGIXTƠ: - Ta biết. Nếu bọn lính kia...
(*Lính gác quay trở lại*).

MỘT LÍNH: - Tàu đức vua, chúng tôi tìm công chúa khắp nơi. Trong lâu đài không có một ai cả.

EGIXTÔ: - Được rồi. Ngày mai sẽ thanh toán chuyện đó (*Với Trưởng tu*) Bắt đầu đi.

VỊ TRƯỞNG TU: - Nhắc phiên đá ra.

ĐAM ĐÔNG:- Á!

(Lính cất phiên đá đi. Vị Trưởng tu bước lên tới tận cửa hang).

VỊ TRƯỞNG TU: - Các người, những kẻ bị lãng quên, những kẻ bị bỏ rơi, những kẻ thất vọng, các người những kẻ đang bò sát đất trong bóng đen như khí độc hoá diêm sơn, những kẻ chẳng có chút gì là của riêng ngoài sự giận hờn cay đắng, các người, những vong hồn, hãy đứng cả lên, đây là ngày vui của các người! Hãy bước ra, hãy bốc lên từ mặt đất như một luồng khí lưu huỳnh khổng lồ bị gió xua đi; hãy từ trong lòng ruột trái đất bước lên hồi những vong hồn trăm lần chết chóc, những kẻ lại được chết đi mỗi lần tim chúng ta đập nhịp, ta triệu tập các người nhân danh lòng nổi giận và nổi đắng cay cùng tinh thần trả hận, hãy về đây thoả mãn lòng hận thù của các người nơi những kẻ đang còn sống! Hãy về đây, hãy trải sương dây đặc lên các đường phố chúng ta, hãy xếp hàng ken

cho thật sát và lách vào giữa người mẹ đang ôm con, giữa cặp đôi nhân tình, hãy làm cho chúng ta nuối tiếc vì chưa được là kẻ chết. Hãy đứng cả dậy, hồi nỗi kinh hoàng các đêm tối chúng ta, hồi những ma hút máu, hồi những ma đuổi người, hồi những ma quái vật dị dạng dị hình. Hãy đứng cả dậy, hồi những binh lính đã chết trong lúc miệng đang buông lời báng bổ, đứng cả lên hồi những kẻ không gặp may, những kẻ tủi nhục, đứng cả lên hồi những kẻ chết đối với tiếng gào trong cơn hấp hối như một lời nguyên. Đây kia, lũ người sống đang chờ đó, những miếng mồi sống béo bở đó! Hãy đứng cả lên, hãy làm thành cuồng phong và leo vào chúng và gặm nhấm chúng tới tận xương! Đứng cả lên! Đứng lên! Đứng lên!

(Trống đánh. Vị Trưởng tu nhẩy múa trước cửa hang, mới đầu chậm chậm, sau nhanh dần rồi ngã lăn vì kiệt lực).

ÊGIXTƠ: - Các vong hồn đã về đó!

ĐÁM ĐÔNG: - Ôi khiếp quá!

OREXTƠ: - Thế là quá lắm rồi, tôi sẽ...

GIUYPITE: - Cậu hãy nhìn tôi, nhìn thẳng vào mặt tôi, vào đây! Cậu đã hiểu. Giờ đây, hãy lặng yên.

OREXTÔ: - Ngài là ai, vậy?

GIUYPITE: - Rồi cậu sẽ rõ.

(Egixtơ từ từ bước xuống các bậc lâu đài).

ÊGIXTÔ: - Các vong hồn đã về đó. *(Im lặng một lát)*. Đây Arixi, hấn về đó, người chồng mà mi đã khinh nhờn. Hấn về đó và đang ôm chặt lấy mi. Hấn ôm mi chặt làm sao, hấn yêu mi biết bao, và hấn căm ghét mi biết bao! Đây, Naxiax, mẹ về đó, mẹ mi người đã chết vì không được chăm nom. Còn mi, Xêgiext, tên cho vay lãi xấu xa ghê tởm, chúng về đó tất cả các khách nợ bất hạnh của mi, những kẻ đã chết trong cảnh khốn cùng và những kẻ đã tự vẫn vì bị mi làm cho phá sản. Chúng về đó, và hôm nay chính chúng là chủ nợ của mi. Còn các người, các bậc làm cha làm mẹ, các bậc cha mẹ dụ hiền, hãy cúi nhìn xuống một chút, hãy nhìn thấp nữa xuống: chúng về đó, những đứa trẻ đã chết, chúng đang chìa đôi bàn tay bé nhỏ ra đó; và mọi niềm

vui chúng đã bị các người từ chối, và mọi đau khổ các người đã gây ra cho chúng, giờ đây đang đè nặng như chì lên những linh hồn nhỏ nhoi mang hận thù và đau đớn.

ĐÁM ĐÔNG: - Thương chúng tôi với!

ÊGIXTÔ: - Phải đó, thương! Các người không biết chẳng các vong hồn không khi nào có tình thương? Hận thù của chúng không bao giờ xóa sạch được, vì số nợ của chúng đã vĩnh viễn khoá lại. Này Naxiax, liệu mi nghĩ rằng bằng những việc thiện mi định xoá cái ác mi đã gây cho mẹ mi sao? Nhưng liệu có việc thiện nào khả dĩ đến được tới mẹ mi? Linh hồn mẹ mi lúc này là một buổi trưa khô cháy, không một ngọn gió, không lay động, không đổi thay, không có sự sống nơi đó, và một mặt trời trần trụi to lớn, một mặt trời im phăng phắc vĩnh viễn đốt cháy linh hồn mẹ mi. Những kẻ chết không còn tồn tại nữa - các người hiểu chẳng cái từ ngữ độc ác ấy? chúng không còn tồn tại nữa, và vì thế mà chúng thành những kẻ canh giữ không suy suyển những tội ác của các người.

DÁM ĐÔNG: - Thương chúng tôi với!

ÊGIXTÔ: - Thương ư? chà, lũ kịch hê xoàng xĩnh, hôm nay có công chúng coi các người diễn vở đó. Các người có cảm thấy chẳng trên mặt đất, trên tay mình cái nhìn của hàng triệu con mắt kia trùng trùng và vô hy vọng? Chúng nhìn thấy ta, chúng nhìn rõ ra, chúng ta trần truồng trước các vong hồn tụ hội kia. Chà, chà, lúc này các người rõ ràng là khá lúng túng; đôi mắt nhìn thấy, vô hình và trong trắng, đôi mắt khát cháy hơn cả hồi ức về đôi mắt, nó đang thiêu cháy các người.

DÁM ĐÔNG: - Thương chúng tôi với!

NHỮNG NGƯỜI ĐÀN ÔNG: - Tha tội cho chúng tôi đã được sống trong khi các người đã chết.

NHỮNG NGƯỜI ĐÀN BÀ: - Thương chúng tôi với! Bao quanh chúng tôi là khuôn mặt các người và các vật dùng mà các người từng sở hữu, chúng tôi vĩnh viễn chịu tang các người và chúng tôi sẽ khóc than từ bình minh tới đêm tối, rồi từ đêm tối tới bình minh. Chẳng còn biết làm cách nào nữa. hình ảnh xưa của các người dần dà xác

xơ tan tác và tuột qua các kẽ ngón tay chúng tôi; mỗi ngày qua, hình ảnh các người lại một thêm nhợt nhạt và chúng tôi lại thấy mình thêm mang tội. Các người đang rời bỏ chúng tôi. Các người từ bỏ chúng tôi, các người chảy đi khỏi chúng tôi như bệnh thoát máu. Thế nhưng, xin các người hãy biết cho hồi những người thân yêu đã khuất, các người đã làm cho cả cuộc đời chúng tôi phí hoài tan nát, liệu như thế có thể khiến cho linh hồn bức dọc của các người được yên bề nào chăng.

NHỮNG NGƯỜI ĐÀN ÔNG: - Tha tội cho chúng tôi đã được sống trong khi các người đã chết.

NHỮNG TRẺ EM: - Thương chúng tôi với! Chúng tôi đã không cố tình bước vào đời, và tất cả chúng tôi đều hỏ thẹn thấy mình đã lớn lên. Làm sao mà chúng tôi có thể xúc phạm các người cho được? Nay đây, chúng tôi sống không ra sống, chúng tôi gầy guộc đi, xanh xao và bé tí; chúng tôi không gây ồn, chúng tôi lướt nhẹ chẳng hề lay động không khí xung quanh. Và chúng tôi vô cùng sợ hãi các người, ôi chao, sợ hãi vô cùng.

NHỮNG NGƯỜI ĐÀN ÔNG: - Tha tội cho chúng tôi đã được sống trong khi các người đã chết.

ÊGIXTÔ: - Lặng yên! Lặng yên! Các người than vãn như vậy, ta đây, vua của các người, ta biết nói gì? Vì cục hình riêng cho ta đã bắt đầu: đất đang rung lên và trời đang sầm tối: vong hồn vĩ đại nhất trong các vong hồn sắp trở về, kẻ do chính tay ta sát hại, Agamennông.

OREXTÔ: (*Rút kiếm ra*) - Tên hung đồ! Ta sẽ không cho phép mi đem tên tuổi cha ta pha vào các trò khỉ của mi!

GIUYPITE: (*Nắm lấy ngang người Orestơ*) - Dừng tay, cậu chàng, dừng tay lại!

EGIXTÔ: (*Quay lại*) - Kẻ nào táo gan vậy? (*Êlêchtr mang áo dài trắng xuất hiện ở các bậc lên ngôi đèn...*) A, Êlêchtr!

ĐÁM ĐÔNG: - Êlêchtr!

CẢNH III

VẤN NHỮNG NGƯỜI ĐÓ - ÊLÊCHTR

ÊGIXTÔ: - Êlêchtr, trả lời ngay, ăn mặc như vậy là có nghĩa gì?

ÊLÊCHTR: - Con mặc áo nào đẹp nhất. Hôm nay chẳng phải một ngày hội sao?

VỊ TRƯỞNG TU: - Con định nhạo báng những người đã chết ư? Đó là ngày hội của các vong hồn, con biết rõ điều đó, và con phải đi hội trong bộ đồ tang.

ÊLÊCHTR: - Đồ tang? Sao lại đồ tang? Con không sợ các vong hồn của con, và con chẳng cần gì tới các vong hồn của các người!

ÊGIXTÔ: - Con nói đúng; những vong hồn của con không phải là của chúng ta. Mọi người hãy nhìn nó trong chiếc áo dài đi diêm, con bé cháu chất dòng vua Atrê, kẻ đã hèn hạ cắt cổ các đứa cháu gọi mình bằng chú bác. Mi là ai vậy nếu không phải là đứa con hoang cuối cùng một dòng giống đáng nguyên rủa? Ta vì thương tình đã tha tội cho người khi ở

trong lâu đài của ta, nhưng hôm nay ta đã nhận ra lỗi lầm, vì trong mạch máu người vẫn chỉ là dòng máu thối tha của dòng Atrê, và nếu người không chinh đốn lại con người mình thì người sẽ làm lây bẩn hết sang chúng ta. Đồ chó, hãy kiên tâm đợi chờ một chút, rồi người sẽ rõ ta có là kẻ biết trừng trị hay không. Người sẽ không đủ nước mắt mà khóc đâu.

ĐÁM ĐÔNG: - Tội phạm thần!

ÊGIXTO: - Nghe thấy không, con khốn kiếp, những tiếng gầm gào của những con người đã bị người xúc phạm, nghe thấy không cái tên họ đặt cho người? Nếu không có ta ở đây để chặn nỗi giận dữ của họ lại, họ hẳn đã xé tan xác người tại chỗ.

ĐÁM ĐÔNG: - Tội phạm thần!

ÊLÊCHTR: - Sống vui vẻ phải chăng là tội phạm thần? Vì sao bọn họ lại không sống vui vẻ? Ai ngăn cấm họ như vậy?

EGIXTO: - Nó cười trong khi cha nó chết đã trở về kia, trên mặt máu đông thành cục...

ÊLÊCHTR: - Nhà vua dám nói tới Aganmennông hử? Nhà vua có biết rằng ban đêm cha

tôi người vẫn về nói thăm bên tai tôi? Nhà vua có biết, những lời lẽ yêu thương và luyến tiếc, cái giọng nói khàn và tuyệt vọng của ngài vẫn thăm thì bên tai tôi! Đúng thế, tôi cười vui lần đầu tiên trong đời, tôi cười, tôi sung sướng. Nhà vua có nghĩ rằng hạnh phúc của tôi sao lại chẳng khiến lòng cha tôi vui lây? Nếu cha tôi về đây, nếu cha tôi thấy con gái mình bận bộ đồ trắng muốt, đứa con gái người đã bị ngài đẩy xuống hàng nô lệ xấu xa, nếu cha tôi thấy con gái mình vẫn ngẩng cao đầu và nổi đau không mấy may chà đạp niềm kiêu hãnh con gái mình thì tôi tin chắc rằng cha tôi sẽ không nghĩ tới chuyện nguyên rủa tôi; đôi mắt ngài sẽ sáng long lanh trên gương mặt kẻ bị hành hình, và đôi môi đầy máu của ngài sẽ cố mỉm cười.

THIẾU PHỤ TRÉ: - Mà ngộ nhờ cô ta nói đúng thì sao?

TIẾNG NHIỀU NGƯỜI: - Không đâu, nó nói dối, nó diên đấy, Êlêchtr, đi đi, xin cô đi khỏi nơi đây, nếu không, lòng bất kính của cô sẽ đổ tai hoạ lên đầu chúng tôi.

ÊLÊCHTR: - Các người sợ cái gì? Ta nhìn quanh các người và ta chỉ thấy bóng các người mà thôi. Nhưng các người hãy nghe điều nay ta vừa được biết và hẳn là các người đều chưa biết: ở nước Hy Lạp có những thành phố diễm phúc. Những thành phố màu trắng và thanh bình sưởi nắng như những chú thần lùn nằm sưởi nắng. Chính vào thời khắc này, cũng dưới bầu trời này, có những bé em đang vui chơi trên những quảng trường thành phố Coranhtơ. Và mẹ chúng chẳng hề phải xin tha tội vì đã sinh hạ chúng. Các bà nhìn chúng và mỉm cười, các bà tự hào vì có chúng. Ôi các bà mẹ thành bang Argôx, các bà có hiểu chăng? Liệu các bà còn có khả năng hiểu được niềm tự hào của một thiếu phụ ngắm nhìn con và tự nhủ: "Chính ta đã từng mang bé kia trong dạ?".

ÊGIXTƠ: - Nay, có cảm miệng đi không, nếu không ta cho nhét trả lại vào họng người những lời người nói.

TIẾNG NHIỀU NGƯỜI: *Trong đám đông* - Đúng, đúng. Bắt nó cảm miệng. Thôi đi, thôi đi!

NHỮNG TIẾNG KHÁC: - Không, cứ để cho cô ta nói!

Để cô ta nói. Vua Agamennông gọi hững cho cô nói đó.

ÊLÊCHTR: - Trời hôm nay nắng đẹp. Khắp nơi trong vùng đồng, con người ngẩng đầu lên và nói: "Trời hôm nay nắng đẹp", và họ thật hài lòng. Hồi những kẻ tỵ làm đao phủ cho chính mình, các người đã quên mất rồi sao cái nỗi hài lòng giản dị đó của người nông dân đi trên ruộng đồng nhà mình và cất tiếng nói: "Trời hôm nay nắng đẹp"? Các người thì đứng đó, hai tay thông xuống, đầu cúi gằm, không dám thở mạnh nữa. Vong hồn của các người đang dính chặt vào các người, và các người không nhúc nhích, sợ rằng chỉ một cử động con con cũng làm phật lòng các vong hồn. Thật kinh khủng, phải không, nếu đôi bàn tay các người chọt xuyên qua một chút sương khói nhớp nháp là linh hồn cha hoặc tổ phụ các người? - Nhưng hãy nhìn ta đây: ta giơ cánh tay, ta giang rộng, ta vươn cao, như một con người khi thức dậy, ta chiếm một chỗ, cả một chỗ nguyên vẹn của ta, dưới bóng mặt trời. Có phải vì

thế mà trời sập xuống đầu ta chẳng? Ta múa nhảy, coi đây, ta múa nhảy, và ta chẳng cảm thấy gì ngoài tiếng gió lùa vào trong tóc. Các vong hồn đâu cả? Các người có nghĩ rằng chúng cũng nhảy múa cùng ta, theo đúng nhịp?

VỊ TRƯỞNG TU: - Hỡi các cư dân thành bang Argôx, ta tuyên bố cùng các người, con mụ kia phạm tội báng bổ thần linh. Tai họa cho mụ và cho những ai nghe lời mụ.

ÊLÊCHTR: - Ôi những vong hồn thân thiết của ta, Iphigiênê chị cả của em, Agamennông cha của con và đức vua duy nhất của con, hãy nghe lời ta nguyện cầu. Nếu ta là kẻ mắc tội phạm thần, nếu ta xúc phạm linh hồn đau đớn các người, xin ra hiệu, xin ra hiệu ngay cho ta biết. Nhưng nếu như, hỡi các người thân yêu, nếu các người đồng tình cùng ta, xin các người đừng lên tiếng, xin cho không một lá cây lay động, không một ngọn cỏ, không một tiếng động tới ngăn trở điệu vũ thiêng của ta: vì ta nhảy cho niềm vui, nhảy cho sự yên bình của con người, ta nhảy vì hạnh phúc và vì cuộc sống. Hỡi các vong hồn của ta, ta yêu cầu các

người im lặng, những mong mọi người
quanh ta đây biết rằng trái tim các
người ở bên ta.

Nàng nhảy múa...

MỘT TIẾNG NÓI: *(Trong đám đông)* - Cô ta nhảy!
Nhìn cô ta kìa, nhẹ như một ngọn lửa,
nàng nhảy dưới nắng như vải lá cờ phướn
phật - và các vong hồn lặng im!

THIẾU PHỤ TRẺ: - Hãy nhìn dáng vẻ xuất thần của
cô ta - không, đó không phải gương mặt
một con người vô tín ngưỡng. Nào
Êgixtơ, Êgixtơ! Mi chẳng nói gì - có sao
mi chẳng trả lời?

EDGIXTƠ: - Chẳng lẽ tranh luận với những con vật
hôi thối ư? Chỉ có việc tiêu diệt chúng
thôi! Trước đây ta đã phạm sai lầm là
tha cho nó; nhưng đó là một sai lầm sửa
chữa được: đừng lo, ta sẽ nghiền nát nó
xuống đất, và cả dòng giống nó tiêu tan
theo.

ĐÁM ĐÔNG: - Êgixtơ, đe dọa không phải là câu trả
lời! Mi chẳng còn gì để nói với chúng ta
nữa sao?

THIẾU PHỤ TRẺ: - Nàng nhảy múa, nàng mỉm cười,
và nàng sung sướng, và các vong hồn
đường như cũng chỗ che cho nàng. Chà!

Nàng Êlêchtr ta quá thèm khát, nhìn
dây, cả ta nữa, ta cũng giang rộng đôi
cánh tay và ta giờ ngực ra hứng nắng.

MỘT TIẾNG NÓI: *(Trong đám đông)* - Các vong hồn
im tiếng: Êgixtơ, mi đã nói dối chúng ta!

OREXTƠ: - Em Êlêchtr thân yêu!

GIUYPITE: - Lạy trời lạy đất, ta sẽ làm cho con nhãi
kia câm họng. **(Y giờ cánh tay ra).*
Pôđiđông caribu caribông lylaby.

*(Phiến đá to vẫn chẹn cửa hang bỗng
lăn rầm rầm theo các bậc lên ngôi đền.
Êlêchtr ngừng nhảy múa).*

ĐÁM ĐÔNG: - Ôi, Kinh hãi!
(Im lặng giây lâu).

VỊ TRƯỞNG TU: - Hồi những con người hèn nhát và
quá ư nhẹ dạ: các vong hồn đang báo
thù! Hãy nhìn ruồi thành từng cơn lốc
dày đặc đang lao vào chúng ta kìa! Các
người đã lắng nghe một tiếng nói báng
bổ thần linh và chúng ta bị nguyên rủa!

ĐÁM ĐÔNG: - Chúng tôi chẳng làm gì hết, không
phải lỗi chúng tôi, chỉ có con đó tới rồi nó
dụ dỗ chúng tôi bằng các lời lẽ có nọc
độc. Lôi nó ra sông mà chìm, con mụ phù
thủy ấy, lôi nó ra sông! Đưa nó lên giàn
hoả thiêu!

MỘT BÀ GIÀ: *(Trở vào thiếu phụ trẻ)* - Cả con mụ kia, nó nuốt từng lời con phù thủy như nuốt mật, hãy lột hết áo quần nó ra, lột truồng nó ra và đánh cho toé máu thì thôi.

(Mọi người túm lấy thiếu phụ trẻ, có những người đàn ông leo các bậc lên và nhào về phía Êlêchtr).

ÊGIXTÔ: *(Khi đó đã đứng thẳng dậy)* - Im lặng, đồ chó. Về chỗ trật tự, và để việc trừng phạt cho ta. *(Im lặng)*. Thế nào? Các người đã nhìn rõ, không tuân theo lời ta thì phải trả giá thế nào chứ? Giờ đây, các người còn nghi ngại thủ lĩnh nữa không? Hãy trở lại nhà, các vong hồn sẽ về theo, họ sẽ là khách của các người trong suốt cả ngày và suốt cả đêm. Dọn chỗ cho họ bên bàn ăn, bên bếp lò, trong giường ngủ, và hãy gắng cư xử cho đúng mực để các vong hồn quên đi mọi...

CẢNH IV

ÊLÊCHTR (Đứng trên các bậc lên đến) - OREXTƠ.

OREXTƠ: - Cô Êlechtr!

ÊLÊCHTR: (Ngẩng đầu lên và nhìn chàng) - A! anh Philebơ đó ư?

OREXTƠ: - Cô không thể ở trong thành phố này nữa, cô Êlechtr ạ. Cô đang gặp nguy.

ÊLÊCHTR: - Gặp nguy? Chà, đúng thế! Anh đã chứng kiến tôi làm hỏng công chuyện. Cũng một phần do lỗi của anh, anh hiểu không, nhưng tôi không giận anh đâu.

OREXTƠ: - Tôi đã làm gì vậy?

ÊLÊCHTR: - Anh đã đánh lừa tôi. (Nàng bước xuống tới gần Orestơ) - Hãy để em coi mặt anh nào. Vâng, em đã tin vào đôi mắt anh.

OREXTƠ: - Êlechutr à, thời gian gấp rồi. Em nghe đây: hai chúng ta cùng đi trốn. Sẽ có người cấp ngựa cho tôi, tôi sẽ để em ngồi phía sau.

ÊLÊCHTR: - Không.

OREXTƠ: - Em không muốn đi trốn cùng tôi?

ÊLÊCHTR: - Tôi không muốn đi trốn.

OREXTÔ: - Tôi sẽ đưa em tới Coranhtơ.

ÊLÊCHTR: (*Cười*) - A! Coranhtơ... anh thấy không, anh vẫn không định bụng, nhưng anh vẫn lừa tôi. Tôi đây, tôi sẽ làm gì ở Coranhtơ? Tôi cần phải tỏ ra biết điều. Mới hôm qua thôi, tôi vẫn còn có những ham muốn quá đổi bé nhỏ: khi tôi hầu họ bên bàn ăn, mắt sụp xuống, tôi nhìn qua mí mắt mình vào cặp vợ chồng vua, một cụ già đẹp với khuôn mặt người chết rồi, hắc béo mập và xanh xao, với cái miệng hèn đốn cùng bộ râu chạy dài từ bên tai này qua bên tai kia như cả một đàn nhện, và khi ấy tôi đã mơ tưởng một bữa kia, từ hai cái bụng chúng bị rạch toang sẽ bốc lên một làn sương khói, bay thẳng, mỏng manh, tựa như một hơi thở vào một ban mai lạnh giá. Anh Philebơ ơi, tôi xin thể có anh, tôi chỉ mong muốn có thể thôi đó. Tôi không rõ anh có ý gì, nhưng tôi không nên tin anh: anh không có con mắt khiêm nhường. Anh biết rõ tôi từng nghĩ gì trước khi quen biết anh chứ. Ấy là, trên trái đất này, một kẻ hiền nhân không thể trông chờ điều gì, ngoài việc có dịp

thì lấy oán trả lại cái oán người ta gây cho mình.

OREXTÔ: - Êlêchtr, nếu em theo tôi, em sẽ thấy rằng ta còn có thể trông chờ vô vàn thứ khác mà cũng vẫn cứ là bậc hiền nhân.

ÊLÊCHTR: - Tôi không muốn nghe anh nói nữa; anh đã gây họa cho tôi quá nhiều. Anh đã tới với đôi mắt đói khát trên gương mặt dịu hiền con gái, thế là tôi đã xoè tay ra và để tuột xuống dưới chân mình cái vật báu duy nhất. Tôi đã muốn tin rằng còn có thể chữa chạy cho con người nơi đây bằng lời lẽ. Anh đã thấy chuyện gì xảy ra: họ yêu dấu nỗi đau, họ cần có một vết thương quen thuộc để họ dùng các móng tay dính bản mà gãi lên và chăm sóc cẩn thận. Chính là phải dùng bạo hành để chữa chạy cho họ, vì chỉ có thể lấy cái độc khác thắng cái độc này mà thôi. Vĩnh biệt, anh Philebơ, anh hãy đi đi, và mặc tôi với các giấc mộng xấu.

OREXTÔ: - Chúng sẽ giết chết cô.

ÊLÊCHTR: - Nơi đây có một thánh đường, đền thờ Apôlông; đôi khi các kẻ tội phạm vẫn trốn vào trong đó, và chừng nào còn ở đó thì không một ai có quyền đụng tới dù

chỉ một sợi tóc trên đầu chúng. Tôi sẽ trốn vào đó.

OREXTÔ: - Vì sao cô từ chối tôi giúp đỡ?

ÊLÊCHTR: - Không cần đến anh phải giúp tôi. Một người khác sẽ tới giải thoát cho tôi.
(*Ngừng một lát*) - Anh trai tôi không chết, tôi biết thế. Tôi đang chờ anh ấy.

OREXTÔ: - Nếu anh ấy không đến thì sao?

ÊLÊCHTR: - Người đó sẽ tới, người đó không thể nào không tới cho được. Đó là người thuộc dòng giống chúng tôi, anh hiểu không; trong máu con người đó có tội ác và có nỗi khổ đau, cũng như tôi. Chắc đó là một người lính cao lớn, với đôi mắt to đỏ ngầu của cha chúng tôi, lúc nào cũng nung ủ một cơn giận dữ, con người ấy đau khổ, người ấy lúng túng mắc trong định mệnh như những con ngựa thùng bụng lúng túng mắc chân trong đám ruột; và giờ đây, bất kể người đó làm một cử động gì, anh đều phải tự bứt ruột mình đi. Anh sẽ tới, thành phố này hấp dẫn anh, tôi biết chắc thế, vì chỉ có ở nơi đây anh mới có thể làm nên điều ác lớn nhất, mới có thể gây ra nhiều điều ác nhất. Anh sẽ tới, đầu gục xuống, đón đau

và chân cuồng dậm dật. Anh làm tôi sợ: đêm nào tôi cũng gặp anh trong mơ và tôi thét lên thức giấc. Nhưng tôi chờ đợi anh và tôi yêu anh. Tôi phải ở lại nơi đây để chỉ dẫn cho anh trong lúc anh cầu kinh - vì tôi đây, tôi sáng suốt - để tôi lấy tay chỉ cho anh những kẻ có tội và bảo anh: "Đâm chém đi, anh Orestơ, đâm chém đi: chúng nó đó!".

OREXTO: - Ngộ nhớ anh ấy không như cô vừa hình dung?

ÊLÊCHTR: - Con trai của Agamennông và Clytemnextr, anh muốn anh ấy là người như thế nào?

OREXTO: - Ngộ nhớ anh ấy đã mỗi một vì tất cả những chuyện máu me này, vì anh là người đã lớn lên tại một thành phố diễm phúc?

ÊLÊCHTR: - Vậy thì tôi sẽ phỉ nhổ vào mặt anh ấy và tôi sẽ bảo anh ấy: "Cút đi, đồ chó, hãy tới với lũ đàn bà, vì anh chẳng có gì khác hơn một mục đàn bà. Nhưng anh vẫn cứ tính nhảm: anh là cháu chất dòng Atrê, anh sẽ không khi nào thoát khỏi số mệnh dòng Atrê. Anh đã chọn sự hổ thẹn vì không dám gây tội ác, tuy anh.

Nhưng rồi số mệnh sẽ tới tận giường ngủ mà tìm anh; mới đầu anh sẽ hồ thẹn, sau đó anh sẽ phạm tội ác, mặc dù chính anh không muốn!".

OREXTƠ: - Em Êlêchtr, anh là Orestơ đây.

ÊLÊCHTR: (*Thét lên*) - Nói dối!

OREXTƠ: - Trước anh linh cha tôi là Agamennông, anh thể cùng em: anh là Orestơ, (*Im lặng*) - Sao nào? Còn chờ gì nữa mà em không phỉ nhổ vào mặt anh?

ÊLÊCHTR: - Sao em lại có thể làm như vậy? (*Nàng nhìn Orestơ*) - Vàng trán đẹp này là vàng trán anh trai ta. Đôi mắt long lanh này là đôi mắt anh trai ta. Orestơ... Ôi chao! Em những muốn anh cứ là Philebơ và anh trai em đã chết rồi. (*Một cách nhút nhát*) - Có đúng là anh từng sống tại Coranhtơ?

OREXTƠ: - Không. Chính là những thị dân Aten đã nuôi nấng anh.

ÊLÊCHTR: - Sao mà nom anh trẻ thế. Có khi nào anh đã từng chiến đấu? Thanh kiếm anh mang trên người kia, anh đã từng khi nào dùng tới chưa?

OREXTƠ: - Chưa khi nào.

ÊLÊCHTR: - Em thấy mình bớt cô đơn hơn, khi em chưa biết rõ anh: em đợi chờ người khác kia. Em chỉ nghĩ tới sức mạnh của người ấy chứ không khi nào nghĩ tới sự yếu đuối của em. Giờ đây anh đã về; Orectơ, anh đó. Em nhìn anh và em thấy rõ hai anh em mình là đôi trẻ mồ côi. *(một lát)* - Nhưng em yêu anh, anh biết đó. Hơn cả trước đây em từng yêu người đó.

OREXTƠ: - Lại đây, nếu em yêu anh; chúng ta cùng đi trốn.

ÊLÊCHTR: - Trốn ư? Cùng anh? Không. Chính tại nơi đây số phận dòng dõi Atrê được đem thử thách, và em là một người dòng dõi Atrê. Em không đòi hỏi ở anh một chút gì cả. Em không muốn đòi hỏi ở chàng Philebơ một chút gì nữa hết. Nhưng em ở lại đây.

(Giuypite hiện ra phía hậu cảnh và nắp kín để nghe chuyện họ).

OREXTƠ: - Em Êlêchtr, anh là Orectơ... anh trai em. Cả anh nữa, anh cũng là một người dòng dõi Atrê, và vị trí của em là ở cạnh anh.

ÊLÊCHTR: - Không, anh không phải anh trai của em và em không nhận anh. Orectơ chết

rồi, như vậy càng hay cho anh ấy; từ nay, em sẽ thờ anh linh của anh cùng với anh linh cha em và chị gái em. Còn anh, người tới đây đòi xưng danh thuộc dòng dõi Atrê, anh là ai mà dám cho rằng anh thuộc dòng dõi chúng tôi? Anh đã từng khi nào sống cả một đời với một án giết người che trên đầu? Xưa kia anh phải là một đứa trẻ hiền hoà với vẻ trầm tư dịu dàng, là niềm tự hào của người cha đỡ đầu, một đứa trẻ sạch sẽ tinh tươm với đôi mắt long lanh tin cậy. Anh tin cậy mọi người, vì họ nở những nụ cười rộng mở với anh, trong bữa ăn, trên giường ngủ, trên các bậc cầu thang, vì đó là những kẻ phục dịch trung thành cho con người, những nụ cười rộng mở với anh trong cuộc đời, vì anh giàu sang và có rất lắm đồ chơi; hẳn là đôi khi anh phải nghĩ rằng cuộc đời đâu có đến nỗi xấu xa đến thế, và thật là thú vị được thả mình trong đời như trong một bồn tắm nước ấm, nhẹ nhàng thoải mái. Còn em đây, từ khi lên sáu, em đã là con hầu, và em nghi ngờ hết thảy.

(Một lát)

- Anh hãy đi khỏi nơi đây, hỡi con người có tâm hồn cao đẹp. Tâm hồn cao đẹp với em chẳng để làm gì hết: em muốn một tâm hồn đồng loã.

OREXTÔ: - Em nghĩ rằng anh sẽ bỏ mặc em một thân một mình sao? Em định làm gì nơi đây một khi em không còn một mảy may hy vọng?

ÊLÊCHTR: - Đó là việc của em. Vĩnh biệt, anh Philebơ.

OREXTÔ: - Em đuổi anh đi ư? (*Chàng đi vài bước rồi dừng lại*) - Chàng kỳ sĩ cái kính mà em đợi chờ kia, liệu có phải lỗi nơi anh một khi anh không giống người đó? Hẳn em sẽ cầm tay người đó và em sẽ nói cùng người đó: "Đâm chém đi!" Với anh, em lại chẳng đòi hỏi gì. Anh là ai vậy hỡi trời, để cho chính em gái anh xưa đuổi và thậm chí chẳng thêm thử thách?

ÊLÊCHTR: - Chà, anh Philebơ, em sẽ chẳng dám chất nặng đến thế lên trái tim không hằn thù của anh.

OREXTÔ: (*Một rã rời*) - Em nói đúng: không hằn thù. Cũng không tình yêu nữa. Em, lẽ ra anh đã có thể yêu em. *Lẽ ra anh có thể...* Sao nhỉ? Để yêu, để ghét, phải biết đem

mình đi mà đứng vững chãi giữa bao của cải, con người ấy một bữa kia đem trao đời mình cho tình yêu, cho hôn cầm, và cùng với y cũng cho đi cả đất đai, nhà cửa và biết bao kỷ niệm. Còn anh, anh là ai và anh có gì để cho? Anh hầu như không tồn tại nữa: trong tất cả các bóng ma lang thang vạt vờ hôm nay trong thành này, không một bóng ma nào lại ma hơn anh. Anh đã được biết những mối tình ma, ngập ngừng và lưa thưa như sương như khói: nhưng anh chưa biết tới những đam mê đậm đặc của những con người sống. (*Một lát*). Thật xấu hổ! Ta trở lại thành phố quê hương, vậy mà em gái ta từ chối nhận ta. Ta biết đi đâu bây giờ? Ta phải tới thành phố nào bây giờ?

ÊLÊCHTR: - Lại không có một thành phố nơi đó đang có một cô gái nào mặt mũi xinh đẹp chờ đợi anh hay sao?

OREXTÔ: - Không một ai đợi chờ anh hết thấy. Anh đi từ thành phố này qua thành phố khác, xa lạ với mọi người khác và xa lạ với chính mình, và khi đã đi qua rồi, các thành phố khép lại phía sau anh như

mặt nước tù. Nếu như anh rời bỏ thành Argôx, sẽ còn lại cái gì nơi anh đi ngang nếu không phải là niềm thất vọng đắng cay trong lòng em?

ÊLÊCHTR: - Anh đã nói cùng em về những thành phố diễm phúc...

OREXTÔ: - Anh thật sự lo nghĩ tới hạnh phúc. Anh muốn có những kỷ niệm, có đất đai, có vị trí mình, giữa những con người ở Argôx. *(Im lặng)* Êlêchtr, anh sẽ không đi khỏi nơi đây.

ÊLÊCHTR: - Anh Philebơ, anh hãy đi đi, em van anh: em thương anh, nếu anh thương yêu em thì hãy đi đi; chỉ có thể có chuyện chẳng lành xảy tới cho anh mà thôi, và lòng thơ dại của anh sẽ làm hỏng mọi dự định của em.

OREXTÔ: - Anh sẽ không đi.

ÊLÊCHTR: - Và anh vẫn nghĩ rằng em sẽ để anh yên lành trong cái trong trắng khó chịu của anh, để anh làm tên quan toà ra oai cam lạng đối với các hành động của em sao? Anh buông bình làm gì? Ở đây không một ai cần tới anh hết.

OREXTÔ: - Đó là cơ may duy nhất của anh. Êlêchtr ạ, em không thể từ chối anh điều

đó. Xin em hiểu cho anh: anh muốn là một con người của một cái gì đó, một con người giữa những con người. Em ạ, một tên nô lệ, khi nó đi, mệt lả và nhả nhó, vác nặng trên lưng, chân lê bước và mãi nhìn bàn chân, nhìn đúng bàn chân để khỏi ngã, nó vẫn ở trong thành phố của mình, như chiếc lá trong tán lá, như cây trong rừng, thành Argôx ở xung quanh nó, dè nặng và nóng cháy và tràn đầy; anh muốn được là tên nô lệ đó, em ạ, anh muốn kéo thành phố phủ lên mình anh và rúc vào đó như vào trong tấm chăn. Anh sẽ không bỏ ra đi.

ÊLÊCHTR: - Cho dù anh có sống trăm năm giữa chúng tôi nơi đây, thì anh cũng vẫn chỉ là một khách lạ, càng cô đơn hơn là trên một con đường lớn. Mọi người sẽ không nhìn thẳng vào anh, họ nhìn anh qua hai mí mắt khẽ nheo lại, và họ sẽ hạ thấp giọng khi anh đi ngang gần họ.

OREXTÔ: - Muốn được phục vụ các người chẳng lẽ khó khăn đến thế kia ư? Cánh tay anh có khả năng bảo vệ thành phố, và anh có vàng để an ủi những kẻ khốn cùng.

ÊLÊCHTR: - Ở đây không thiếu cả những vị chỉ huy lẫn những tâm hồn mộ đạo để làm những việc tốt lành.

OREXTÔ: - Vậy thì...

(Chàng bước đi vài bước, đầu cúi xuống. Giuypite xuất hiện, nhìn chàng và xoa hai bàn tay vào nhau).

OREXTÔ: *(Ngẩng đầu lên)* - Ôi, nếu như ta hiểu mọi chuyện được tỏ tường! Chao ôi, hồi thần Dốt, vua trên trời, ta hiếm khi nguyện cầu Người, và Người cũng chẳng mấy khi phù hộ cho ta nhưng Người làm chứng cho rằng ta khi nào cũng chỉ mong điều Thiện. Giờ đây, ta mỗi một rồi, ta không còn biết phân biệt cái Thiện cùng cái ác nữa và ta cần có người vạch đường cho. Hồi thần Dốt, có thực thể chẳng con trai của một nhà vua, bị xua đuổi khỏi thành bang quê hương, nhất thiết phải cam chịu cảnh lưu đầy như một bậc thánh, phải cúp đầu ra đi như một con chó ngoan? Phải chăng đó làm ý chí của thần Dốt? Ta không sao tin nổi chuyện như vậy. Vậy mà... vậy mà thần đã cấm chuyện đổ máu. Chao ôi, ai đang nói tới chuyện máu đổ đây, ta

không còn biết ta đang nói gì nữa... Hồi thần Dốt, ta cầu xin Người: nếu đúng là Người áp đặt cho ta phải cam chịu, phải nhẫn nhục một cách xấu xa, xin hãy biểu lộ ý chí đó bằng một dấu hiệu nào đó, vì ta không còn hiểu rõ điều gì nữa rồi.

GIUYPITE: *(Nói một mình)* - Có sao đâu: xin hầu hạ cậu!

(Ánh sáng lóe ra xung quanh phiến đá).

ÊLÊCHTR: *(Phá lên cười)* - Ha, ha! Ngày hôm nay các phép lạ tuôn ra như mưa! Thấy chưa, anh chàng Philebơ ngoan ngoãn, thỉnh các thần thì được thế đó! *(Nàng phá lên cười sảng sặc)* - Chàng trai tốt bụng, chàng Philebơ ngoan ngoãn, chàng nói "Hãy làm hiệu cho ta, hồi thần Dốt, hãy làm hiệu cho ta!". Thế là ánh sáng loé ra quanh phiến đá linh thiêng. Đi đi thôi! Về Coranhtơ đi! Về Coranhtơ thôi! Cút đi!

OREXTƠ: *(Nhìn phiến đá)* - Vậy... đó là điều Thiện ư? *(Một lát, trong khi mắt vẫn nhìn vào phiến đá)* - Nhẹ nhàng tháo lui. Hết sức nhẹ. Và luôn miệng "Xin lỗi" cùng "Cám ơn"... như vậy ư? *(Một lát. Mắt vẫn nhìn*

vào *phiến đá*). Cái Thiện. Điều Thiện của bọn chúng. (*Một lát*). Em Êlêchtr!

ÊLÊCHTR: - Đi đi, nhanh lên. Xin anh đừng làm thất vọng cái bà vú khôn ngoan kia đang từ đỉnh núi cao Ôlanhơ cúi xuống với anh. (*Nàng ngừng lời, rất ngạc nhiên*). Anh làm sao vậy?

OREXTƠ: (*Giọng nói thay đổi hẳn*) - Còn có một con đường khác nữa.

ÊLÊCHTR: (*Hốt hoảng*) - Đừng có mà hỗn hào, anh Philebơ. Anh đã xin lệnh các thần linh: đấy, lệnh đấy.

OREXTƠ: - Lệnh ư? ... ừ phải... ý em định nói: cái ánh sáng kia quanh cái hòn cuội tổ bố kia chứ gì? Cái ánh sáng ấy không phải cho ta; và giờ đây không một ai còn có thể cho ta lệnh nữa rồi.

ÊLÊCHTR: - Anh nói bằng những lời bí hiểm.

OREXTƠ: - Bỗng dưng, em xa cách hẳn anh đi... và mọi sự đều đổi thay! Xung quanh anh, hồi này vẫn còn chút gì đó đang sống và ấm nóng. Có một cái gì vừa mới chết đi. Tất cả đều trống rỗng... Chao ôi, cái trống rỗng mênh mông, bạt ngàn... (*Chàng bước vài bước*) - Đêm đang buông xuống... Em không thấy là trời lạnh ư?...

Nhưng cái gì vậy... cái gì vừa chết đi vậy?

ÊLÊCHTR: - Anh Philebơ...

OREXTƠ: - Anh nói với em rằng còn có một con đường khác, con đường của anh..., con đường của anh. Em không thấy con đường đó chẳng? Nó xuất phát từ nơi đây và nó đi xuống thành phố. Phải đi xuống, em biết không, đi xuống tận các người, các người đang dưới đáy một hố sâu, tận đáy... (*Chàng bước tới bên ÊlêChtr*). Êlêchtr, em là em gái của anh, và thành phố kia là thành phố của anh. Em gái của anh, nào! Chàng nắm cánh tay nàng.

ÊLÊCHTR: - Buông em ra! Anh làm em đau, anh làm em sợ - và em cũng không là của anh.

OREXTƠ: - Anh biết. Chưa đâu: vì anh còn nhẹ quá. Anh cần phải buộc vào mình một tội ác thật nặng khiến anh chìm thẳng xuống, xuống tận đáy thành Argôx.

ÊLÊCHTR: - Anh định làm chuyện gì đây?

OREXTƠ: - Khoan đã. Hãy để cho anh già từ mãi mãi cái nhẹ tênh không một vết nhơ này của anh. Hãy để cho anh vĩnh biệt tuổi thanh xuân của mình. Có những chiều,

những ban chiều Coranhtơ hoặc Aten
đầy tiếng hát và hương vị, chúng mãi
mãi sẽ chẳng còn là của anh nữa. Cả
những ban mai đầy hy vọng... Vĩnh biệt,
vĩnh biệt, vĩnh biệt! (*Chàng tới với
Êlêchtr*). Em Êlêchtr, hãy nhìn thành
phố của chúng ta. Nó đây kia, đỏ ửng
dưới nắng, vo ve rì rào những người và
ruồi, tê cứng trong buổi quá ngọ mùa hè;
nó khước từ anh từ mọi bức tường, từ
mọi mái nhà, từ mọi khung cửa cài chặt.
Vậy mà anh phải chiếm lấy nó, anh cảm
được điều đó từ sáng nay. Cả em nữa,
em Êlêchtr, em cũng là cái để anh chiếm
lấy. Anh sẽ chiếm lấy tất cả. Anh sẽ trở
thành lưỡi búa và anh sẽ bổ đôi các bức
tường thành buồng bình kia, anh sẽ
phanh bụng các ngôi nhà sùng đạo kia,
và từ những vết thương há hoác chúng
sẽ xông lên mùi đồ ăn thức uống và vị
hương trầm; anh sẽ thành lưỡi rìu và
anh sẽ đâm ngập vào giữa trái tim
thành phố kia như lưỡi rìu đâm ngập
vào lòng cây sồi.

ELECTRE: - Anh thay đổi biết bao: đôi mắt anh
không còn long lanh sáng nữa, chúng

khô tẻ và âm u. Ôi chao, trước đây anh hiền dịu xiết bao, anh Philebơ. Và giờ đây anh nói với em như người kia vẫn nói với em trong mộng.

OREXTO: - Em nghe đây: tất cả những con người kia đang run rẩy trong những căn phòng tăm tối, bao quanh họ là các người quá cố thân yêu của họ, giả sử là anh nhận mọi tội ác của họ. Giả sử anh muốn xứng danh "kẻ ăn trộm những ăn năn hối lỗi" và anh ôm về mình mọi điều hối cải của họ: của người vợ trẻ đã lừa dối chồng, của người lái buôn đã để mẹ già chết khô, của kẻ cho vay lãi đã lột con nợ cho tới chết?

Em hãy cho anh biết, tới lúc đó, tới khi đã ám trên người anh mọi điều ăn năn hối lỗi nhiều hơn cả ruồi thành Argôx, toàn bộ những ăn năn của thành phố, liệu khi đó anh có được danh nghĩa để sống cùng mọi người nơi đây chăng? Liệu khi đó anh có như người ở nhà mình, giữa những bức tường thành máu me của mọi người, hết như người chủ hàng thịt đeo tạp dề đỏ máu ở nhà mình trong cửa hiệu giữa những con bò rờn rờn máu anh ta vừa lột da?

ÊLÊCHTR: - Anh định chuộc tội cho tất cả chúng tôi?

OREXTƠ: - Chuộc tội? Anh chỉ nói rằng anh sẽ mang hết trong anh mọi điều hối lỗi của các người, nhưng anh không nói anh sẽ xử sự với họ với lũ vịt gà quang quác ấy ra sao: có thể anh sẽ vụn cổ họ.

ÊLÊCHTR: - Nhưng làm cách nào anh lại có thể mang mọi điều xấu xa của chúng tôi chất thành tội cho anh?

OREXTƠ: - Chỉ cần các người rũ sạch các tội đó, Vua và hậu, chỉ có hai người đó thôi, đã dùng uy lực bắt các người mang những tội đó trong lòng.

ÊLÊCHTR: - Vua và hậu... Anh Philebơ!

OREXTƠ: - Có các thần linh chứng giám, ta vốn không muốn làm đổ máu hai người ấy.
(Im lặng kéo dài)

ÊLÊCHTR: - Anh quá trẻ, quá yếu ớt...

OREXTƠ: - Giờ đây em còn định tháo lui chẳng? Hãy che giấu anh trong lâu đài, tối nay hãy đưa anh tới nơi vua và hậu ngủ, và rồi em sẽ thấy anh có quá yếu ớt chẳng?

ÊLÊCHTR: - Anh Orestơ!

OREXTƠ: - Em Êlêchtr! Lần đầu tiên em gọi anh bằng tên Orestơ.

ÊLÊCHTR: - Vâng. Đúng là anh. Anh là Orestơ. Trước đây em không nhận được anh, vì anh không trông chờ anh ở một con người như vậy. Nhưng cái vị đắng cay này trong miệng em, cái vị nóng bỏng này có ngàn lần em cảm thấy trong các cơn mộng và em đã nhận ra người đó. Vậy là anh đã về, anh Orestơ, và anh hãy quyết định, còn em đây, như những khi em mơ, em đang ở bên bờ một việc làm không sao cứu vãn nổi, và em sợ - như khi em trong mộng. Ôi cái thời khắc biết bao trông chờ và biết bao khiếp hãi! Giờ đây, từng thời khắc sẽ cuốn theo nhau như các bánh răng một bộ máy, và chúng ta sẽ không được ngời tay cho tới khi nào cả hai kẻ đó đều nằm ngửa ra và trên mặt chúng hết như có những trái dâu nghiền nát. Thích quá, bao nhiêu là máu! Và anh là người sẽ làm máu đó tuôn ra, anh, một con người có đôi mắt dịu hiền đến thế. Ôi chao, không khi nào em còn gặp lại anh Philebơ nữa. Orestơ, anh là người anh trưởng và người chủ gia đình ta, anh hãy ôm em vào đôi tay anh, hãy chớ che cho em, vì anh em ta

dang dẫn tới trước những nỗi đau vô cùng lớn đó.

(Orexto ôm nàng vào đôi cánh tay mình. Giuypite từ nơi ẩn chui ra và rón rén đi mất).

MÀN THỨ HAI

(Trong lâu đài; phòng vua ngự. Một pho tượng Giuypite, vẻ khùng khiếp và máu me. Chiều dần buông xuống).

CẢNH I

ÊLÊCHTR VÀO TRƯỚC RỒI RA HIỆU CHO OREXTƠ VÀO

OREXTƠ: - Có người tới!

(Chàng cầm sẵn kiếm ra tay)

ÊLÊCHTR: - Đó là bọn lính gác đi tuần. Theo em: chúng mình nấp chỗ này.

(Hai người nấp sau ngai vua)

CẢNH II

VẪN NHỮNG NGƯỜI ĐÓ (NẤP KÍN) - HAI LÍNH

LÍNH MỘT: - Hôm nay ruồi thế nào ấy: điên hết.

LÍNH HAI: - Chúng thấy mùi người chết, chúng khoái. Tổ cóc dám ngáp nữa, chỉ lo chúng tọt vào mồm mình lúc đang há ra rồi diều binh trong họng mình ấy.

(Êlêchtr ló ra một chút rồi lại nắp) -

Này, có cái gì vừa răng rắc đấy.

LÍNH MỘT: - Đó là Agamennông ngồi lên ngai vua.

LÍNH HAI: - Và cái móng dít to bè bè làm rung cả ván mặt ghế? Không thể được, anh bạn ạ, người chết không có trọng lượng.

LÍNH MỘT: - Cánh thường dân chết đi thì mới không trọng lượng. Còn ông ta, trước khi là một ông vua chết đã từng là một ông vua sống nhẵn sống nhở, được mùa hoặc mất mùa thì ngài cũng cứ nặng trăm hai lăm kí. Lẽ nào không sót lại nổi vài cân.

LÍNH HAI: - Chà... vậy cậu cho rằng ngài đang ngồi trên kia.

LÍNH MỘT: - Còn ngồi đâu nữa? Tớ ấy à, nếu tớ là một ông vua chết, rồi mỗi năm lại có hai mươi tư giờ phép, chắc chắn tớ sẽ quay về ngồi trên ngai của mình, tớ sẽ ngồi đó suốt ngày nhớ lại các chuyện vui vui khoái khoái ngày trước, và chẳng làm điều gì hại cho ai hết.

LÍNH HAI: - Cậu nói thế vì cậu đang còn sống. Nhưng nếu cậu không còn sống nữa, hẳn cậu cũng có đủ thói xấu như mọi người. *(Lính một tát cho anh ta một cái)*. Ấy ấy! Kìa kìa!

LÍNH MỘT: - Đây là vì lợi ích của cậu; coi đây này, đánh một cái giết bầy, cả một bầy.

LÍNH HAI: - Vong hồn?

LÍNH MỘT: - Không. Bầy ruồi. Tay tớ đầy máu đây này. *(Anh ta chùi tay vào quần)*. - Ruồi khốn kiếp.

LÍNH HAI: - Cậu mong chư vị thần linh cho bọn ruồi sinh ra là chết liền hộ. Cậu có thấy các vong nhân tụ tập về đây không; cứ im de thôi, họ tìm cách để không phiền nhiễu chút gì cả. Lũ ruồi chết đi, hẳn là cũng vậy.

LÍNH MỘT: - Cấm miệng, cứ nghĩ đến cảnh ở đây còn có cả ma ruồi nữa, eo ôi...

LÍNH HAI: - Sao lại không kia chứ!

LÍNH MỘT: - Mày không thấy à? Lũ trùng ấy mỗi ngày chúng chết có hàng triệu con. Nếu thả chúng vào phổi tất cả các con chết từ năm ngoái, thì sẽ có ba trăm sáu mươi nhăm con chết kèm một con đang sống vo ve quanh ta. Kinh! Không khí khi đó sẽ đặc mùi ruồi, ăn ruồi, thở ruồi, ruồi hắt sẽ chảy thành dòng quánh lại vào phổi, vào ruột chúng ta... Này, có phải vì thế mà trong phòng này có cái mùi gì đó lạ lắm.

LÍNH HAI: - Chắc! Một gian phòng hơn trăm mét vuông thế này, chỉ cần vài người chết là nặc mùi lên rồi. Ai cũng nói rằng các vong nhân của ta có hơi thở nặng mùi.

LÍNH MỘT: - Nghe mà coi! Các vị ấy xem ra có vẻ hay sốt ruột...

LÍNH HAI: - Tớ đã bảo là có một cái gì đó mà: sàn nhà rên ken két.

(Hai người lính đi vòng coi phía sau ngai vua phía bên phải; Orestơ và Êlêchtr: quánh ra phía trái, đi ngang các bậc lên ngai rồi về nơi ẩn trốn theo lối tay phải vào lúc hai lính từ phía trái đi ra).

LÍNH MỘT: - Mày thấy đó, có ai đâu. Đó chính là Agamennông, tớ đã bảo mà, lão Agamennông chết tiệt! Hắn là lão đang ngồi trên nệm, ngay đơ ra - và lão nhìn chúng mình: chẳng có việc gì làm, lão chỉ còn biết nhìn chúng mình thôi.

LÍNH HAI: - Tốt nhất là chúng mình giữ lại cho đúng tư thế, mặc cho ruồi ngó ngoáy mũi.

LÍNH MỘT: - Lúc này tớ chỉ thích ở trại chơi với anh em một ván. Ở đó các vong hồn có vẻ cũng là bạn bè mình, cùng cánh lính trồn cả. Còn khi tớ nghĩ vua xưa chết rồi đang về kia, và ngài đang kiểm tra đếm từng chiếc cúc áo trên áo mình, tớ thấy lúng túng tức cười, hết như khi đại tướng đi duyệt chúng mình ấy.

(Egixtơ, Clytemnextr, các người hầu mang đèn bước ra).

ÊGIXTƠ: - Để ta và hoàng hậu ở đây thôi.

CẢNH III

EGIXTƠ - CLYTEMNEXTR - OREXTƠ VÀ ÊLÊCHTR

(Hai người nắp kín)

CLYTEMNEXTR: - Ngài có chuyện gì vậy?

ÊGIXTƠ: - Hậu đã thấy chứ? Nếu ta không làm cho chúng khiếp hãi, thì chỉ trong một loáng chúng sẽ rũ sạch mọi ăn năn.

CLYTEMNEXTR: - Ngài chỉ lo mỗi một chuyện đó thôi sao? Khi nào ngài cũng biết cách dội nước lạnh đúng lúc vào lòng dũng cảm của họ.

ÊGIXTƠ: - Có thể. Ta quá thạo các trò hề đó. (*Một lát*). Ta lấy làm tiếc phải trừng trị Êlêchtr.

CLYTEMNEXTR: - Có phải vì nó là con do tôi sinh? Làm việc đó ngài thấy hài lòng, và tôi thấy mọi điều ngài làm đều là tốt đẹp.

ÊGIXTƠ: - Đây, không phải ta ân hận vì mình đâu.

CLYTEMNEXTR: - Vậy thì vì có gì? Ngài vốn không yêu Êlêchtr.

ÊGIXTÔ: - Ta mệt mỏi. Đã mười lăm năm rồi, ta nâng trên đầu nỗi ăn năn hối hận của cả một dân tộc, sức tay ta kiệt rồi. Đã mười lăm năm nay ta ăn mặc như một thằng bù nhìn canh ruộng: - các thứ đồ đen này rồi sẽ phải nhuộm đen cả tâm hồn ta.

CLYTEMNEXTR: - Nhưng, thưa ngài, bản thân tôi...

ÊGIXTÔ: - Ta biết, mình ạ, ta biết: mình lại sắp nói với ta về những ăn năn hối lỗi của mình. Hừ, ta ước ao có những ăn năn như của mình, chúng trang trí cho cuộc đời mình. Ta thì không có các thứ đó, nhưng không một ai ở thành bang Argôx này lại buồn thảm bằng ta.

CLYTEMNEXTR: - Đức vua thân yêu...

(Bà tới sát bên y).

ÊGIXTÔ: - Lui ra, con đi! Mụ không biết xấu hổ ưu, ngay trước mắt hần?

CLYTEMNEXTR: - Trước mắt hần? Ai nhìn thấy chúng ta vậy?

ÊGIXTÔ: - Ai nữa, nhà vua. Sáng nay, người ta đã thả các vong hồn ra.

CLYTEMNEXTR: - Thưa ngài, xin van ngài... Các người đã chết đang nằm dưới đất và đâu có quấy rầy chúng ta đến thế. Hay ngài

đã quên rằng chính ngài là người bày đặt ra những chuyện huyền hoặc đó cho dân chúng?

ÊGIXTƠ: - Mụ nói có lý. Nhưng này, mụ có thấy ta mệt mỏi chẳng? Để mặc ta một mình, ta muốn suy ngẫm một mình.

(Clytemnextr, vào.)

CẢNH IV

ÊGIXTƠ - OREXTƠ VÀ ÊLÊCHTR

(Hai người này nấp kín)

ÊGIXTƠ: - Hồi thần Giuypite, phải chăng đây là ông vua mà ngài cần để cai trị thành Argôx? Ta đi ngang đi dọc, ta biết dùng tiếng oang oang để la hét, ta điếu khắp nơi cái bộ dạng kinh hoàng này, và những ai thấy ta đều cảm thấy tội lỗi họ chất chồng tận xương tuỷ. Nhưng ta là một cái vỏ rỗng: có một con thú đã ăn sạch các thú bên trong ta mà ta chẳng hay biết nữa. Giờ đây, ta nhìn vào trong

ta, và ta thấy mình chết rồi, còn chết hơn cả Agamennông nữa. Ta nói rằng ta buồn phải không nhỉ? Ta đã nói dối. Hoang mạc, cái hư không những cát cùng cát dưới cái hư không trong trẻo của bầu trời, không vui cũng chẳng buồn: nó thăm đăm. Chao ôi! Ta những muốn cho đi cả vương quốc của mình để đổi lấy khả năng nhỏ một giọt nước mắt.
(*Giypite vào*).

CẢNH V

VẤN NHỮNG NGƯỜI ĐÓ - GIUYPITE

GIUYPITE: - Hãy than thân đi: người là một nhà vua cũng hệt như mọi nhà vua khác đó thôi.

ÊGIXTÔ: - Người là ai? Người tới đây có việc gì?

GIUYPITE: - Người không nhận ra ta sao?

ÊGIXTÔ: - Ra khỏi chốn này ngay, nếu không ta sẽ bảo lính gác đánh đòn.

GIUYPITE: - Người không nhận ra ta ư? Thực ra thì người đã thấy ta rồi. Thấy trong mộng. Quả là khi đó bộ dạng ta kinh khủng hơn nhiều. (*Sấm, chớp; Giuypite có bộ dạng kinh khủng*). Và như thế đó?

ÊGIXTÔ: - Trời, Giuypite!

GIUYPITE: - Như vậy đó. (*Lão trở lại tươi tỉnh, bước tới bên pho tượng*) - Có phải ta đây chẳng? Dân chúng thành Argôx chúng hình dung ta như thế này mỗi khi chúng nguyện cầu hũ? Trời đất, hiếm khi một vị thần linh lại có khả năng ngấm nghĩa mặt mình trực diện thế này. (*Một lát*). Sao mà ta xấu xí vậy! Hẳn là bọn chúng không yêu mến ta bao nhiêu.

ÊGIXTÔ: - Họ e sợ Người.

GIUYPITE: - Rất tốt! Được yêu mến ta cũng chẳng biết làm gì. Người có yêu mến ta không?

ÊGIXTÔ: - Người còn muốn gì nữa? Ta đã chẳng trả đủ nợ đó sao?

GIUYPITE: - Không khi nào đủ cả!

ÊGIXTÔ: - Tôi làm việc kiệt lực.

GIUYPITE: - Chớ có phóng đại thêm! Người khá mạnh khỏe và người béo đầy. Vả chẳng ta đâu có trách cứ gì người. Đó đúng là thú mỡ nhà vua, vàng ngày như mỡ bò

làm nển, thế là phải. Xem vóc người còn sống nổi hai mươi năm nữa.

ÊGIXTƠ: - Những hai chục năm nữa!

GIUYPITE: - Người muốn chết ư?

ÊGIXTƠ: - Vâng.

GIUYPITE: - Nếu có một kẻ nào tới đây với một thanh kiếm tốt trần, liệu người có giờ ngực ra chờ thanh kiếm ấy?

ÊGIXTƠ: - Tôi không biết.

GIUYPITE: - Nghe đây cho rõ: nếu người để bị chọc tiết như một con bê, người sẽ bị trừng trị thật nghiêm; người sẽ phải sống làm vua vĩnh viễn dưới đáy Âm cung. Ta tới để nói cho người biết vậy đó.

ÊGIXTƠ: - Có kẻ nào đang tìm cách giết tôi chăng?

GIUYPITE: - Có lẽ.

ÊGIXTƠ: - Êlêchtr chẳng?

GIUYPITE: - Cả một thằng khác nữa.

ÊGIXTƠ: - Ai vậy?

GIUYPITE: - Orestơ.

ÊGIXTƠ: - Vậy đó! (*Một lát*). Nhưng mọi việc phải diễn ra như vậy, tôi biết làm cách nào?

GIUYPITE: - "Tôi biết làm cách nào?" (*Đổi giọng*). - Người hãy ra lệnh tức khắc cho bắt giữ một thanh niên lạ xưng tên là Philebơ.

Hãy cho ném thang này cùng con Êlêchtr xuống đó. Kia, còn đợi chờ gì nữa? Gọi lính đi.

EGIXTÔ: - Không.

GIUYPITE: - Người có thể làm ơn cho ta biết lý do người chối từ?

ÊGIXTÔ: - Tôi mệt mỏi.

GIUYPITE: - Sao người lại cúi nhìn xuống chân vậy? Hãy ngẩng đôi mắt to vắn tia máu của người nhìn ta. Thế, thế! Người có dáng dấp quyền quý và ngu ngốc như một con ngựa. Nhưng cách người chống đối lại không thuộc những cách chống đối làm ta nổi cáu: chính đó là cái vị cay cay khiến cho lát nữa khi người tuân phục ta nó sẽ càng thêm hương vị. Vì ta biết rằng cuối cùng người sẽ nhượng bước.

ÊGIXTÔ: - Tôi nói với Người rằng tôi không muốn thực hiện các ý đồ của Người. Tôi đã làm quá nhiều điều như thế rồi.

GIUYPITE: - Dừng cảm lên! Chống lại đi! Cường lại đi! Chao ôi! Sao mà ta thèm khát những tâm hồn như của người. Mắt người nảy lửa, tay người nắm chặt lại, và người ném thẳng vào mặt thần Giuypite lời khước từ. Thế nhưng, hỡi khuôn mặt

kia, hồi con ngựa yêu quý, hồi con ngựa yêu quý đáng ghét của ta, đã lâu rồi trong đáy lòng người nói "vâng" cùng ta. Được, rồi người sẽ ngoan ngoãn nghe ta. Người nghĩ rằng ta rời bỏ dinh cơ trên núi Ôlanhpơ tới đây một cách vô cớ sao? Ta những muốn báo trước cho người biết tội ác đó, vì ta thích thú với việc ngăn chặn được nó lại.

ÊGIXTƠ: - Báo trước cho tôi!... Quả là điều kỳ lạ vậy.

GIUYPITE: - Ngược lại, còn có gì tự nhiên hơn chuyện đó: ta muốn cho nguy cơ đó không rơi xuống đầu người.

ÊGIXTƠ: - Ai cầu xin Người chuyện đó? Thế Agamennông trước kia, Người có báo trước cho y không? Y lại là người muốn được sống.

GIUYPITE: - Hồi con người vô tình, hồi tính cách đau khổ: với ta người thân thiết hơn là Agamennông, ta chứng minh rõ cho người điều đó và người lại than trách.

ÊGIXTƠ: - Thân thiết hơn Agamennông? Tôi ấy? Chính Orestơ là kẻ thân thiết hơn với Người. Còn tôi thì Người đã để cho tôi đi vào chỗ chết, Người đã mặc cho tôi chạy

thắng tới bốn tấm của nhà vua trong tay
lăm lăm lưỡi búa - hẳn là khi ấy từ trên
cao kia Người liếm môi nghĩ rằng linh
hồn kẻ có tội này ngon lành sao. Còn
hôm nay Người che chở Orestơ chống lại
chính nó - và tôi, kẻ đã được Người đẩy
tới chỗ giết người cha. Người lại chọn tôi
để ngăn chặn cánh tay báo thù của đứa
con trai. Tôi chính là kẻ thật sự được
việc để làm một kẻ sát nhân. Còn hẳn,
xin lỗi Người, có lẽ Người còn nhầm nó
làm nhiều chuyện khác nữa chẳng?

GIUYPITE: - Người ghen tuông kỳ lạ thật đấy!
Người hãy yên lòng; ta cũng chẳng chút
nào yêu quý nó hơn người. Ta chẳng yêu
quý một ai hết.

ÊGIXTƠ: - Vậy, hồi vị thần linh bất công. Người
hãy nhìn xem Người đã biến tôi thành
một kẻ như thế nào. Và xin hãy trả lời:
nếu như hôm nay Người ngăn chặn tội
ác đang nung nấu trong lòng Orestơ, vì
sao trước đây Người lại cho phép tôi thực
hiện?

GIUYPITE: - Mọi tội ác đều chẳng làm ta khó chịu
như nhau. Êgixtơ, giữa các bậc vua chúa
với nhau, ta sẽ nói thẳng thắn cùng

người: tội ác đầu tiên chính ta là người phạm khi ta tạo ra những con người mang cái chết trong bản chất. Đã như thế rồi thì các người những kẻ sát nhân, các người còn có thể làm điều gì khác nữa? Dem cái chết tới cho nạn nhân các người? Có gì! Chúng mang cái chết đã từ lâu bên trong chúng rồi; giỏi lắm là các người thúc đẩy nhanh quá trình phát triển. Người có biết chuyện gì hẳn đã xảy ra với Agamennông nếu người không giết nó? Chỉ ba tháng sau, chắc là hẳn đã chết vì xung não trên bụng một con nô lệ xinh đẹp. Còn tội ác của người lại được việc cho ta.

ÊGIXTÔ: - Được việc cho Người? Tôi chuộc tội đó đã mười lăm năm rồi, và nó đã được việc cho Người? Ôi, đau khổ!

GIUYPITE: - Thì sao? Chính vì người chuộc tội ấy rồi mà nó được việc cho ta; ta thích những tội ác được trả giá. Ta ưng thích tội ác của người, vì đó là một tội giết người mù quáng, khó hiểu, tự nó cũng không biết nó làm gì, nó xưa cũ, nó giống một tai hoạ bị giáng tới hơn là một công trình do con người làm ra. Không một

phút giây nào người tỏ ra không sợ ta: trong cơn điên dại và sợ hãi người đã đâm chém; và khi cơn sốt cơn rét đã lui, người đã kinh hoàng nhìn lại hành động của mình và người không muốn nhận là mình đã thực hiện. Song ta thì lại rút ra biết bao điều lợi! Một người chết đi, hai chục ngàn người khác rơi vào ăn năn hối lỗi, tổng kết ra là như vậy. Ta đã được hời.

ÊGIXTÔ: - Tôi đã thấy đằng sau những lời lẽ này có che giấu điều gì: Orextơ sẽ không ăn năn hối lỗi.

GIUYPITE: - Không một mảy may. Lúc này đây, nó đang định ra kế hoạch một cách cẩn thận, lạnh lùng, không tham lam. Ta biết làm gì với một vụ giết người không có ăn năn hối lỗi, một vụ giết người hồn hào, thanh thản, nhẹ nhàng như một khói sương trong tâm hồn kẻ giết người? Ta sẽ ngăn chặn chuyện đó? Chao ôi, ta căm ghét những tội ác của thế hệ mới: chúng dễ quên và khô cằn như cỏ dại. Chàng trai hiền dịu tới, nó giết người như giết con gà giò, rồi nó ra đi hai bàn tay đỏ máu và lương tâm thanh thản: ở

vào địa vị người, ta sẽ thấy nhục vì chuyện như thế. Nào, hãy gọi lính đi!

ÊGIXTÔ: - Tôi đã nói với Người là tôi không tuân lệnh. Tội ác đang dự liệu quá khó chịu với Người nên cũng không thể làm tôi thích thú.

GIUYPITE: (*Đổi giọng*) - Egixtô, người là vua, và ta kêu gọi lương tri nhà vua của người; vì người ưng thích cai trị.

ÊGIXTÔ: - Thì sao?

GIUYPITE: - Người căm ghét ta, nhưng chúng ta giống nhau; ta đã tạo ra người theo hình ảnh của ta; một nhà vua, tức là một thần linh trên trái đất, cao quý và thâm đậm như một đấng thần linh.

ÊGIXTÔ: - Thảm đạm ư? Người cũng thế?

GIUYPITE: - Hãy nhìn ta. (*Im lặng dài*) - Ta đã nói với người rằng ta tạo ra người theo hình ảnh của ta. Hai ta cùng làm công việc duy trì trật tự, người ở thành bang Argôx, ta trên khắp thế gian; và trong lòng chúng ta có cùng một điều bí ẩn đè nặng trĩu.

ÊGIXTÔ: - Tôi không có gì riêng trong lòng.

GIUYPITE: - Có đấy. Cũng như của ta. Nỗi niềm riêng sâu kín và đau đớn của các thần

linh và các vua chúa; đó là, con người là những kẻ tự do. Con người là tự do, bởi Êgixtô. Người biết điều đó, nhưng con người lại không biết.

ÊGIXTÔ: - Trời đất, nếu con người biết điều đó, chúng sẽ chất lửa đốt trại lâu đài của tôi. Đã mười lăm năm rồi tôi đóng vỏ kịch hê để che mắt con người, không cho họ nhìn thấy quyền năng của mình.

GIUYPITE: - Người thấy đó, chúng ta giống hệt nhau.

ÊGIXTÔ: - Hệt nhau ư? Trở trêu chưa, một đấng thần linh lại tự coi là giống hệt tôi? Kể từ khi tôi lên ngôi trị vì, mọi hành vi và lời nói của tôi đều chỉ nhằm tạo ra hình ảnh mình; tôi muốn rằng mỗi kẻ bày tôi đều mang trong lòng hình ảnh đó, và ngay cả khi chỉ một mình một bóng chúng cũng phải cảm nhận thấy đôi mắt khắc nghiệt của tôi đè lên những tâm tư thâm kín nhất của chúng. Nhưng chính tôi lại là nạn nhân đầu tiên của mình; tôi chỉ còn nhìn thấy hình ảnh tôi như cách nhìn của chúng, tôi ngả người trên miệng giếng há hoác những tâm tư chúng và dưới đáy sâu kia là hình ảnh

tôi, hình ảnh ấy vừa khiến tôi ghê tởm vừa khiến tôi bị mê hoặc. Hồi thần linh toàn năng, tôi là ai nếu không phải là nỗi sợ đối với kẻ khác?

GIUYPITE: - Người nghĩ rằng ta là ai vậy? (*Lấy tay chỉ pho tượng*). Cả ta nữa, ta cũng có hình ảnh mình. Người nghĩ rằng hình ảnh đó không làm ta hoa mắt choáng váng sao? Đã trăm ngàn năm nay ta múa may trước con người. Một điệu múa chậm và ảm đạm. Cần phải làm cho chúng nhìn vào ta: chừng nào chúng còn ngược mắt nhìn ta, thì chúng quên nhìn vào trong bản thân. Ta chỉ cần quên đi giấy lát, ta chỉ cần để cho mắt chúng nhắm đi trong lát giấy...

ÊGIXTƠ: - Thì sao?

GIUYPITE: - Mặc ta. Chuyện này chỉ liên quan tới riêng ta. Người mỗi một rồi, Egixtơ, nhưng người than trách vì chuyện gì? Người rồi sẽ chết. Ta thì không. Chừng nào còn có con người trên mặt đất thì ta vẫn còn phải chịu án nhảy múa trước mặt chúng.

ÊGIXTƠ: - Chao ôi! Nhưng ai kết án chúng ta vậy?

GIUYPITE: - Không một ai ngoài bản thân chúng ta; vì chúng ta có cùng một niềm đam mê. Người ưa thích trật tự, Egixtơ ạ.

ÊGIXTƠ: - Trật tự. Đúng vậy. Vì trật tự mà tôi đã quyến rũ Clytemnextr, vì trật tự mà tôi đã giết vua; tôi muốn rằng xung quanh tôi ngự trị trật tự và trật tự do tôi ngự trị. Tôi đã sống không đam mê, không tình yêu, không hy vọng; tôi đã tạo ra trật tự. Ôi, niềm đam mê kinh khủng và thần thánh!

GIUYPITE: - Chúng ta không thể nào có các niềm đam mê khác được: ta là thần linh, và người sinh ra để làm vua.

ÊGIXTƠ: - Chao ôi!

GIUYPITE: - Hồi Êgixtơ, vật do ta tạo ra và người anh em trần thế của ta, nhân danh cái trật tự đó mà cả hai chúng ta cùng phục vụ, ta ra lệnh cho người: hãy bắt lấy Orextơ và em gái nó.

ÊGIXTƠ: - Chúng nguy hiểm đến mức đó sao?

GIUYPITE: - Orextơ biết rằng nó là kẻ tự do.

ÊGIXTƠ: (*Nổi nóng*) - Nó biết nó là kẻ tự do. vậy thì cùm gông nó lại cũng chưa đủ. Một con người tự do trong một thành bang, cũng như một con chiên ghẻ trong cả

bấy. Nó sẽ làm cho cả vương quốc tôi lây bệnh và huỷ hoại toàn bộ sự nghiệp của tôi. Hỡi thần linh toàn năng, còn đợi gì mà Người không giáng sấm sét lên đầu nó?

GIUYPITE: (*Chậm rãi*) - Sấm sét đánh nó ư? (*Một lát. Một mối, lưng còng xuống*) - Này, Êgixtơ, các thần linh còn một điều sâu kín khác trong lòng.

ÊGIXTƠ: - Người sẽ còn nói gì nữa?

GIUYPITE: - Một khi tự do đã nổ bùng trong tâm hồn con người, thì các thần linh không còn quyền lực gì nữa với kẻ đó. Vì đó là một công việc của con người, và chính con người - chỉ chúng thôi - sẽ làm cái việc để cho kẻ đó chạy rong hoặc là bóp nghẹt nó đi.

ÊGIXTƠ: (*Nhìn Giuypite*) - Bóp nghẹt nó đi?... Được lắm. Hẳn là tôi sẽ vâng lời Người. Nhưng xin Người chớ nói thêm điều gì nữa, và xin chớ ở đây lâu hơn nữa, vì tôi không thể chịu đựng nổi Người nữa rồi.
(*Giuypite ra*)

CẢNH VI

(Egixtơ một mình trong chóc lát, rồi Êlêchtr và Orectơ)

ÊLÊCHTR: *(Nhảy vọt ra phía cửa)* - Đánh đi! Không cho nó kịp kêu nữa; em chặn cửa đây.

ÊGIXTƠ: - Chính mi đó ư, Orectơ?

OREXTƠ: - Hãy tự vệ đi!

ÊGIXTƠ: - Ta sẽ không tự vệ. Ta có kêu cứu bây giờ thì cũng quá muộn rồi, và ta sung sướng vì thấy đã quá muộn rồi. Nhưng ta sẽ không tự vệ: ta muốn mi sát hại ta.

OREXTƠ: - Được. Ta không cần nệ biện pháp. Ta sẽ thành kẻ sát nhân.

(Orectơ dùng kiếm đâm y).

ÊGIXTƠ: *(Lảo đảo)* - Mi đã đâm rất trúng. *(Y bám vào Orectơ)* - Hãy để ta nhìn mi. Có đúng là mi không chút gì ăn năn hối hận?

OREXTƠ: - Ăn năn ư? Vì sao kia? Ta làm điều công minh.

ÊGIXTƠ: - Điều công minh là điều Giuypite muốn. Mi đã nấp ở đây và mi đã nghe Người nói.

OREXTƠ: - Giuypite với ta thì ăn nhằm gì? Công lý là công việc của con người, và ta không cần một thần linh dạy dỗ ta chuyện đó. Nghiến nát mi ra là chuyện công minh, hỡi tên vô lại ghê tởm, và huỷ hoại uy quyền của mi đối với mọi người dân Argôx, điều công minh là trả lại cho họ nhân phẩm.
(*Orextơ đẩy y ra*).

ÊGIXTƠ: - Đau.

ÊLÊCHTR: - Nó lão đảo và mặt nó nhợt đi. Kinh tởm! Một con người đang chết, sao mà xấu xí.

OREXTƠ: - Êm đừng nói. Để cho nó đem vào mộ không một chút kỷ niệm nào ngoài kỷ niệm về nỗi vui chúng ta.

ÊGIXTƠ: - Nguyên rửa cả hai đứa.

OREXTƠ: - Mày vẫn chưa chịu hết hẳn ư?
(*Orextơ lại đánh y. Êgixtơ ngã xuống*).

ÊGIXTƠ: - Cẩn thận, coi chừng ruồi, Orextơ coi chừng ruồi. Mọi việc chưa xong cả đâu.
(*Y chết*).

OREXTƠ: (*Lấy chân đẩy y ra*) - Dẫu sao thì với nó mọi việc cũng xong cả rồi. Em hãy đưa anh tới phòng hoàng hậu.

ÊLÊCHTR: - Anh Orestơ...

OREXTƠ: - Sao?...

ÊLÊCHTR: - Bà ta không còn làm hại nổi chúng ta nữa...

OREXTƠ: - Thì sao?... Anh không nhận ra em nữa. Hồi này, em không nói năng như vậy.

ÊLÊCHTR: - Orestơ, cả anh, em cũng không nhận ra nữa.

OREXTƠ: - Tốt! anh sẽ đi một mình (*Orestơ vào*).

CẢNH VII

ÊLÊCHTR (một mình)

ÊLÊCHTR: - Không biết bà ta có kêu thét chẳng? (*Một lát. Nàng lắng tai nghe*) - Anh đang đi trong hành lang. Khi nào anh mở cái cửa thứ tư. .. Chao ơi! Ta từng muốn điều đó! Ta muốn thấy điều đó, ta cần

phải tiếp tục muốn điều đó (*Nàng nhìn Egixto*) - Tên này đã chết. Đây chính là điều ta từng mong muốn. Trước đây ta không ý thức rõ điều đó. (*Nàng tới gần y*) - Có trăm lần ta thấy nó trong mộng, cũng nằm ở vị trí này, một thanh kiếm ngấp vào tim. Mắt nó đã nhắm nghiền, nom như đang ngủ. Trước đây ta cảm ghét nó biết bao, ta sung sướng được cảm ghét nó. Nó không có vẻ gì đang ngủ, mắt nó đang mở ra, nó đang nhìn ta. Nó đã chết - và chết theo cùng nó là lòng hồn cảm của ta. Và ta đang tồn tại nơi đây; và ta đang chờ, và kẻ kia vẫn đang còn sống, đang ở tít sâu trong buồng, và lát nữa sẽ kêu thét lên. Nó sẽ kêu thét lên như một con vật. Chà, ta không chịu đựng nổi đôi mắt nhìn nó nữa rồi. (*Nàng quỳ xuống và quăng một tấm áo choàng lên mặt Egixto*) - Ta đã muốn những gì vậy? (*Im lặng. Rồi những tiếng kêu thét của Clytemnextr.*) Anh đã đâm bà ta. Đó là mẹ chúng ta, và anh đã đâm bà ta. (*Nàng đứng lên*) - Đây: các kẻ thù của ta đều đã chết. Suốt bao nhiêu năm ta đã khoan khoái hưởng

trước cái chết này, và giờ đây lòng ta như bị xiết lại giữa hai mỏ kim. Hay là ta đã tự dôi lòng trong suốt mười lăm năm trời? Không đúng! Không đúng! Điều đó không thể đúng: ta không hèn nhát! Cái thời khắc này, ta từng mong muốn, và ta vẫn còn mong muốn. Ta muốn thấy con lợn kinh tởm này sóng soài dưới chân ta. *(Nàng lột tấm áo choàng)*. Đôi mắt nhìn như mắt cá chết của mi thì quan hệ gì đến ta nào. Ta từng mong muốn thấy đôi mắt nhìn ấy, và ta sung sướng hưởng thụ điều đó. *(Những tiếng kêu của Clutemnext, yếu ớt hơn)* - Mụ kêu đi! Kêu đi! Ta muốn mụ kêu kinh hoàng, ta muốn mụ đau đớn. *(Tiếng kêu ngừng)* - Vui! Vui ời là vui! Ta phát khóc vì vui: các kẻ thù của ta đã chết cả, và thù cha ta đã trả xong. *(Orexơ trở lại, một tay cầm thanh kiếm máu me. Nàng chạy lại với anh)*

CẢNH VIII

ÊLÊCHTR - OREXTƠ

ÊLÊCHTR: - Anh Orectơ!

(Nàng ngả mình vào lòng anh).

OREXTƠ: - Em sợ nỗi gì?

ÊLÊCHTR: - Em không sợ, em say. Vui sướng mê cuồng. Mụ có nói gì không? Mụ có van xin anh tha tội thật lâu không?

OREXTƠ: - Em Êlêchtr, anh sẽ không bao giờ ăn năn vì điều anh đã làm, nhưng anh cũng cho rằng nhắc tới điều đó chẳng hay ho gì: có những kỷ ức ta không san sẻ cùng ai hết. Em chỉ cần biết bà ta chết rồi, thế là đủ.

ÊLÊCHTR: - Và khi chết bà nguyên rửa chúng ta? Anh chỉ cần cho em biết việc này thôi: bà có nguyên rửa chúng ta?

OREXTƠ: - Phải. Bà nguyên rửa chúng ta.

ÊLÊCHTR: - Anh thân yêu, ôm lấy em, ôm thật chặt lấy em đi. Đêm sao mà đen đặc, và những ánh đuốc này khó xuyên thủng bóng tối quá chừng! Anh có yêu em chứ?

OREXTƠ: - Không còn là đêm nữa: trời đang rạng sáng. Chúng ta tự do, em Êlêchtr à. Anh cảm thấy dường như anh đã khiến em sinh ra đời và anh cũng vừa ra đời với em; anh yêu em, em thuộc về anh. Mới hôm qua thôi anh còn đơn côi và hôm nay em đã thuộc về anh. Máu đã liên kết chúng ta gấp hai lần, vì chúng ta cùng dòng máu và chúng ta đã làm đỏ máu.

ÊLÊCHTR: - Anh rút kiếm đi. Anh đưa bàn tay kia cho em. *(Nàng cầm tay Orestơ và hôn)* - Ngón tay anh ngắn và vuông vức. Chúng sinh ra để chiếm và giữ. Bàn tay thân yêu! Trắng hơn tay em. Nó đã phải ráng sức biết bao để nặng thêm mà bỏ vào những kẻ giết cha chúng ta! Khoan đã. *(Nàng đi lấy một môi lửa và đưa tới gần Orestơ)* - Em cần phải soi tỏ gương mặt anh, vì đêm đang dầy đặc lại, và em không trông anh thật rõ. Em cần phải nhìn thấy anh: khi nào em không thấy anh nữa, em hãi sợ anh: mắt em không bao giờ được rời anh. Em yêu anh. Em phải nghĩ trong lòng rằng em yêu anh. Sao mà anh khác lạ đến thế!

OREXTÔ: - Anh tự do, em Êlêchtr à; tự do đã giáng xuống anh như sấm sét.

ÊLÊCHTR: - Tự do ư? Em đây, em không cảm thấy mình tự do. Anh có khả năng làm cho mọi thứ này chưa từng xảy ra được chẳng? Có một cái gì đó đã xảy ra và chúng ta chẳng có thể tự do nữa để làm cho những cái đó khác hẳn đi. Anh có khả năng ngăn chặn không để chúng ta mãi mãi là những kẻ giết mẹ mình?

OREXTÔ: - Em nghĩ rằng anh những muốn ngăn chặn điều đó ư? Anh đã thực hiện quyết định của mình và quyết định đó đúng. Anh sẽ mang nó trên đôi vai như người lái đò ngang mang khách, anh đưa khách qua bờ bên kia và anh thanh toán chuyện đó. Và càng phải mang nặng anh càng thấy vui thú, vì tự do của anh chính là gánh nặng đó. Mới hôm qua thôi, anh còn bước đi bập bồng trên mặt đất, và hàng ngàn con đường chuội đi dưới bước chân anh, vì những con đường đó thuộc về kẻ khác. Toàn là những con đường anh đi mượn, con đường của những người kéo thuyền dọc theo các dòng sông, con đường mòn của người dắt

la và con đường hai bên xây vỉa của những người lái xe; những chẳng một con đường nào là của riêng anh hết. Hôm nay đây, chỉ còn có một con đường và thần linh biết rõ con đường ấy đi tới đâu: nhưng đó là con đường của anh. Có chuyện gì vậy em?

ÊLÊCHTR: - Em không thể nào nhìn anh được nữa ư? Những ngọn đèn kia không soi tỏ. Em nghe thấy tiếng anh nói, nhưng tiếng nói của anh khiến em đau, nó cắt em như một lưỡi dao. Phải chăng kể từ nay khi nào cũng tối đen như vậy, ngay cả ban ngày? Anh Oresto! Bọn chúng kia!

OREXTÔ: - Ai?

ÊLÊCHTR: - Bọn chúng kia! Bọn chúng từ đâu tới vậy? Chúng lủng lẳng trên trần như những chùm nho đen, chúng làm đen kịt các bức tường: chúng len giữa ánh sáng và mắt em nhìn, và bóng chúng đã cướp mất mặt anh khiến em không nhìn thấy nổi nữa.

OREXTÔ: - Ruồi...

ÊLÊCHTR: - Anh nghe kia!... Hãy nghe tiếng chúng vỗ cánh, giống như tiếng bê lò phì phò. Bọn chúng bao vây quanh chúng ta, anh

oi. Bọn chúng rình rập ta; chỉ lát nữa thôi, chúng sẽ nhào vào ta, và em sẽ cảm nhận rõ hàng nghìn cái chân dím nhóp trên thân xác em. Trốn đâu bây giờ anh? Chúng lớn phình ra, lớn phình ra, kìa, chúng to bằng những con ong rồi, chúng theo ta khắp nơi thành đàn đông đặc. Kinh hồn! Em nhìn rõ mắt chúng, hàng triệu con mắt chúng đang chăm chăm nhìn chúng ta.

OREXTÔ: - Ruồi thì có quan hệ gì đến chúng ta?

ÊLÊCHTR: - Đó là những nữ thần trả hận, anh à, những nữ thần ăn năn hối lỗi.

TIẾNG NGƯỜI: (*Phía sau cửa*) - Mở ra! Mở ra! Nếu chúng không mở, phải đánh bật cánh cửa.

(*Tiếng đập kịch kịch vào cánh cửa*).

OREXTÔ: - Tiếng Clytemnextr kêu thét đã kéo bọn lính gác tới. Em! Dẫn anh tới đền thờ Apôlông; đêm nay chúng ta trốn ở đó, trốn con người và trốn ruồi. Sáng mai anh sẽ lên tiếng với nhân dân của anh.

HỒI THỨ BA

CẢNH I

(Đền thờ Apôlông, Nhập nhoang. Một pho tượng Apôlông giữa sân khấu. Êlêchtr và Orestơ, hai tay ôm lấy đùi co lên, ngủ dưới chân tượng. Các nữ thần trẻ hân hoan lấy hai người thành một vòng tròn; chúng ngủ đứng như những con giang. Phía hậu sân khấu là một tấm cửa lớn bằng đồng đen).

NỮ THẦN MỘT: *(Vươn vai).* A à à! Ta ngủ đứng, người ngay đơ vì giận dữ, và ta có những giấc mơ ghê gớm, bức bối. Hỡi bông hoa diên đại đẹp đẽ, bông hoa đỏ xinh trong lòng ta. *(Quay tròn quanh Orestơ và Êlêchtr)* - Chúng đang ngủ. Chúng sao mà trắng, sao mà hiền dịu! Ta lăn trên bụng và trên ngực chúng như thác nước lăn trên các viên sỏi. Ta sẽ kiên trì mài nhẵn tấm da mềm mại kia, ta sẽ cạo nó, sẽ cào nó, ta sẽ ăn cho nó tới tận xương. *(Đi vài bước)* - Hỡi ban mai trong trời

của hận thù! Khi chúng thức giấc sẽ huy
hoàng biết bao: giờ đây chúng đang
ngủ, người chúng nhóp nhều mồ hôi, chúng
nức lên mùi vị nóng sốt; còn ta, ta thức
đây, tươi tắn và cứng rắn, tâm hồn ta
bằng đồng - Và ta thấy mình thật thiêng
liêng.

ÊLÊCHTR: (*Ngái ngủ*) - Hư hự ự!

NỮ THẦN MỘT: - Nó rên rĩ. Chờ đó, rồi mi sẽ được
biết chúng ta cần ra sao, chúng ta sẽ
làm cho mi phải la hét lên vì bị chúng ta
ve vuốt. Ta sẽ đi vào trong mi như con
đực đi vào trong con cái, vì mi là kẻ nữ
kết đôi với ta, và rồi mi sẽ nhận ra sức
nặng tình yêu của ta. Mi đẹp, Êlêchtr ạ,
đẹp hơn ta nhiều; nhưng, rồi mi sẽ thấy,
những chiếc hôn của ta sẽ làm cho mi
già khom; chỉ trong vòng sáu tháng thôi,
ta sẽ huỷ hoại mi thành một mụ già, còn
ta thì vẫn trẻ trung (*Ngả người lên
Orexto và Elêchtr*). Những miếng mồi
ngon lành và có khả năng thiêu thối; ta
nhìn chúng, ta ngửi hơi thở chúng và nổi
giận dữ làm ta ghê tởm. Biết bao sáng
khoái khi được tự cảm nhận như một
sớm mai tỉnh mơ những hận thù, được

cảm nhận thấy mình là vuốt là nanh cùng với lửa sôi trong mạch máu. Hận thù tràn ngập ta và làm ta ngột thở, hận thù dâng lên ngực ta như sữa. Tỉnh dậy thôi, chị em ta, tỉnh dậy đi thôi: sáng rồi.

NỮ THẦN HAI: - Ta mơ thấy mình được cắn đớp.

NỮ THẦN MỘT: - Hãy nán lòng chờ: hôm nay có một thần linh chở che cho chúng, nhưng rồi chúng sẽ bị xua đuổi khỏi nơi trốn lánh này vì đói và vì khát. Khi ấy, chị sẽ đớp chúng ngập răng mới thôi.

NỮ THẦN BA: - A à à! Ta muốn cào cào.

NỮ THẦN MỘT: - Một chút nữa nào: rồi những móng cứng như sắt của chị sẽ vạch hàng ngàn vạch đỏ trên thịt da những kẻ tội phạm. Các chị em, lại cả đây, lại mà coi chúng.

MỘT NỮ THẦN: - Chúng trẻ thật!

NỮ THẦN KHÁC: - Chúng đẹp thật!

NỮ THẦN MỘT: - Tươi vui lên, chị em ta: thường những kẻ tội phạm đều già và xấu; thật quá hiếm hoi khi có niềm vui ngon lành được huỷ hoại cái gì đẹp.

CÁC NỮ THẦN: - Ê a ê a!

NỮ THẦN BA: - Orextơ hầu như vẫn còn là một đứa bé con. Lòng hận thù của ta với hắn sẽ

như là những ve vuốt của mẹ hiền. Ta sẽ đặt cái đầu có khuôn mặt xanh xao của nó lên đùi gối, và ta ve vuốt tóc nó.

NỮ THẦN MỘT: - Rồi sao nữa?

NỮ THẦN BA: - Rồi bắt chợt ta thọc hai ngón tay như thế này vào hai mắt nó.

Các nữ thần phá lên cười.

NỮ THẦN MỘT: - Chúng đang thở dài, đang giãy giụa; chúng sắp tỉnh dậy rồi. Nào, chị em, chị em ruồi chúng mình, chúng ta hãy hát lên để cho những kẻ phạm tội thức giấc.

ĐỒNG CA CÁC NỮ THẦN: - Ve ve ve ve. Chúng ta sẽ đậu lên trái tim thối nẫu của mi như ruồi đậu trên tấm bánh kem.

Tim thối nẫu, tim rỗng máu, tim ngon lành.

Như ong lượm phấn hoa và mật hoa, chúng ta lượm máu mủ trong tim mi.

Và đem về làm mật, rồi mi sẽ thấy, mật đẹp quánh xanh.

Còn tình yêu nào bằng nỗi hận thù khiến chúng ta tràn đầy đến mức ấy?

Ve ve ve ve.

Chúng ta sẽ thành những ô mắt tráo trắng từ các căn nhà nhìn ra.

Thành tiếng sủa gầm của con chó lớn
nhe nanh khi mi đi ngang,
Thành tiếng vo ve bay qua trên đầu mi,
Thành tiếng động rừng cây,
Thành tiếng rú rít, tiếng nứt gãy, tiếng
róc rách, tiếng chim rúc đêm.

Chúng ta sẽ là đêm tối,
Đêm đen đặc của tâm hồn mi.

Ve ve ve ve.

Ê a ê a!

Ve ve ve ve.

Chúng ta là ruồi, những kẻ hút mủ,
Chúng ta sẽ chia phần cho mi,
Chúng ta sẽ đi kiếm mồi trong miệng mi
và tìm tia sáng tận trong đáy mắt mi,
Chúng ta theo mi cho tới tận mồ,
Và chúng ta chỉ nhường chỗ cho loài sâu
bọ.

Ve ve ve ve.

(Chúng nhẩy múa).

ÊLÊCHTR: *(Thức dậy)* - Ai nói đó? Các người là ai?

CÁC NỮ THẦN: - Ve ve ve.

ÊLÊCHTR: - Chà! Các người đó! Thế nào? Chúng tôi
giết chúng nó như vậy được chứ?

OREXTƠ: *(Thức dậy)* - Êlêchtr!

ÊLÊCHTR: - Mi là ai hử? A! Anh Orectơ. Cút đi.

OREXTƠ: - Có chuyện gì vậy em?

ÊLÊCHTR: - Anh làm em sợ. Em mơ thấy mẹ chúng ta ngã ngửa ra và xối máu, và máu mẹ chảy thành dòng dưới mọi tấm cửa lầu đài. Anh sờ tay em coi, tay em lạnh ngắt. Không, buông em ra. Không sờ vào em. Mẹ có chảy nhiều máu lắm không anh?

OREXTƠ: - Em im đi.

ÊLÊCHTR: (*Tĩnh hản*) - Anh để em nhìn kỹ anh: anh đã giết họ. Chính anh đã giết họ. Anh đây, anh vừa thức giấc, không có một dấu vết nào ghi lại trên mặt anh. Vậy mà chính anh đã giết họ.

OREXTƠ: - Thì sao? Phải, anh đã giết họ! (*Một lát*)
- Cả em nữa, em cũng làm anh sợ. Hôm qua, em đẹp thế. Ngỡ đâu như có một con thú đã lấy móng vuốt tàn phá khuôn mặt em.

ÊLÊCHTR: - Một con thú ư? Chính là tội ác của anh. Nó giằng giật má em và mi mắt em: em cảm thấy như đã rụng mất hết mắt và răng. Và những kẻ kia? Ai vậy?

OREXTƠ: - Chớ nghĩ đến chúng. Chúng không làm gì nổi em đâu.

NỮ THẦN MỘT: - Nó cứ thử đến giữa bầy chúng ta xem, nếu nó có gan, và rồi mi sẽ thấy chúng ta làm gì nổi nó.

OREXTƠ: - Lặng im, lữ chó cái. Vào ồ! (*Các nữ thần găm giữ*) - Em ơi, cô gái hôm qua đây còn mang áo dài trắng nhảy múa trên các bậc lên đền, liệu đó có phải là em chăng?

ÊLÊCHTR: - Em già đi. Chỉ qua một đêm.

OREXTƠ: - Giờ đây em vẫn còn đẹp, nhưng... anh đã thấy ở đâu đôi mắt chết kia nhỉ? Êlêchtr, em... em giống mẹ; em giống Clytemnextr. Giết mẹ có bổ công không nhỉ? Khi anh nhìn ra tội ác mình trong đôi mắt kia, nó làm anh ghê tởm.

NỮ THẦN MỘT: - Đó là vì con bé đó ghê tởm mi.

OREXTƠ: - Thật thế không? Có thật anh làm em ghê tởm.

ÊLÊCHTR: - Để cho em yên.

NỮ THẦN MỘT: - Sao kia? Mi còn một chút nghi hoặc còn con nào chăng? Làm sao nó không cảm ghét mi cho được? Nó đang sống thanh thản với các giấc mơ thì mi tới, mang theo tới cảnh chém giết và tội báng bổ thần linh. Và thế là nó phải chia

sẽ tội với mi, nó kia, chôn chặt chân trên
bệ nọ, mẩu đất duy nhất còn cho nó.

OREXTÔ: - Em chớ nghe lời mụ nói.

NỮ THẦN MỘT: - Lui mau! Lui mau! Êlêchtr, hãy
xua đuổi nó đi, chớ để nó lấy tay mó vào
mi. Đó là một tên đồ tể. Trên người nó có
vị máu tươi nhạt nhẽo. Nó đã giết mụ
già theo cách rất hèn, mi biết không,
đâm đi chém lại nhiều lần.

ÊLÊCHTR: - Người không nói dối chứ?

NỮ THẦN MỘT: - Mi có thể tin lời ta, khi đó ta có
mặt, ta vo ve xung quanh chúng.

ÊLÊCHTR: - Và anh ấy đã bỏ xuống nhiều lần?

NỮ THẦN MỘT: - Có cả chục lần. Và mỗi lần thanh
kiếm lại kêu "chát" vào vết thương. Bà
ta lấy hai tay che mặt và che bụng, và
hắn đã đâm nát hai tay đó.

ÊLÊCHTR: - Bà đau đớn lắm? Bà không chết được
ngay?

OREXTÔ: - Đừng nhìn chúng nữa, bịt tai lại, nhất
là đừng hỏi han gì chúng cả; em hỏi han
chúng em sẽ chết.

NỮ THẦN MỘT: - Bà ta đã đau đớn khủng khiếp.

ÊLÊCHTR: (*Giấu mặt vào hai tay*) - Á!

OREXTÔ: - Nó muốn chia rẽ chúng ta, nó đang dựng lên quanh em những bức tường cô đơn. Em hãy cẩn thận: khi nào em thật cô đơn, hết sức cô đơn và không phương cầu cứu, chúng sẽ nhào vào em. Êlêchtr em; hai chúng ta đã cùng quyết định vụ giết người đó, chúng ta phải cùng chịu các hậu quả.

ÊLÊCHTR: - Anh nghĩ rằng em đã thích chuyện đó?

OREXTÔ: - Chẳng phải thế sao?

ÊLÊCHTR: - Không, không phải thế... Một chút, anh... Có đấy! Á! Em chẳng còn biết thế nào nữa. Em đã mơ thấy tội ác đó. Nhưng anh, chính anh kẻ đao phủ giết mẹ mình, anh đã làm tội ác đó.

CÁC NỮ THẦN: (*Cười to và kêu la*) - Đao phủ! Đao phủ! Đồ tể!

OREXTÔ: - Em Êlêchtr, đằng sau tấm cửa kia là cuộc đời. Cuộc đời và ban mai. Ngoài kia nắng bắt đầu dọi xuống các con đường. Rồi chúng ta sẽ ra khỏi nơi đây, chúng ta sẽ đi trên những con đường tràn nắng, và những con mụ của bóng đêm này sẽ mất hết quyền năng: những tia nắng ngày sẽ xuyên thủng chúng như những lưới gươm.

ÊLÊCHTR: - Nắng...

NỮ THẦN MỘT: - Mi sẽ không khi nào thấy nắng nữa, hồi Êlêchtr. Chúng ta sẽ tụ lại giữa mặt trời và mi như một đám mây châu chấu, và mi sẽ mang bóng đêm trên đầu đi khắp nơi.

ÊLÊCHTR: - Mặc ta! Hãy thôi hành hạ ta!

OREXTÔ: - Chính vì em yếu đuối mà chúng thành ra có sức mạnh. Em nhìn xem: chúng có dám nói gì cùng anh đâu. Em nghe đây: một nỗi ghê tởm không tên đậu trên người em và cách ngăn chúng ta ra. Thực ra, có cái gì em từng trải nghiệm mà anh chẳng sống qua? Những rên rỉ của mẹ anh, em ngỡ rằng tai anh không còn nghe thấy nữa chẳng? Và đôi mắt mẹ mở to trừng trừng - hai đại dương bị gỡ ra - trên mặt mẹ bệch ra như phấn, em ngỡ rằng mắt anh có khi nào không ngừng trông thấy nữa? Và nỗi lo âu dày vò em lúc này, em ngỡ rằng nó sẽ có khi nào ngừng gặm nhấm lòng anh? Nhưng có sao: anh là người tự do. Vượt ra khỏi những lo âu cùng hồi ức. Tự do. Và thuận với chính anh. Em Êlêchtr, không được tự cảm ghét chính mình. Đưa tay

em cho anh: anh sẽ không khi nào buông rơi em cả.

ÊLÊCHTR: - Bỏ tay em ra! Lũ chó cái màu đen xung quanh làm em sợ hãi, nhưng ít sợ hơn anh.

NỮ THẦN MỘT: - Nào! Nào! Có đúng không, con búp bê bé bỏng, chúng ta ít làm em sợ hãi hơn hẳn? Em cần đến chúng ta. Êlêchtr ạ, em là con của chúng ta. Em cần tới móng tay chúng ta để đào bới vào da thịt em, em cần tới răng chúng ta để cắn ngập ngực em, em cần tới tình yêu thịt người của chúng ta để làm em sao nhãng nỗi hận thù em đang mang trong lòng, em đang cần đau đớn trong thân xác để quên đi những đớn đau trong tâm hồn. Lại đây! Lại đây! Em chỉ bước xuống có hai bậc, và chúng ta sẽ đón nhận em vào đôi tay, những chiếc hôn chúng ta sẽ xé rách thịt da em yếu ớt, và sau đó sẽ là lãng quên, lãng quên ngay giữa lửa nồng trong trắng của nỗi đau.

CÁC NỮ THẦN: - Lại đây! Lại đây!

(Chúng nhảy múa rất chậm như để làm cho Êlêchtr bị mê hoặc. Nàng đứng lên).

ORESTE: *(Nắm lấy cánh tay nàng)* - Dừng đi ra với chúng, anh van em, ra đó em sẽ chết.

ÊLÊCHTR: *(Giằng mạnh ra)* - A! Ta căm ghét mi.
(Nàng bước xuống các bậc, các nữ thần nhào cả vào nàng)

ÊLÊCHTR: - Cứu tôi với!
(Giuppyte bước ra).

CẢNH II

VẪN NHỮNG NGƯỜI ĐÓ - GIUYPITE

GIUYPITE: - Vào ồ!

NỮ THẦN MỘT: - Ông chủ!

(Các nữ thần tiếc rẻ tản ra, để Êlêchtr nằm dài trên mặt đất.

GIUYPITE: - Những đứa bé tội nghiệp. *(Y tiến tới bên Êlêchtr)* - Tình cảnh mi lúc này ra thế đó hử? Trong lòng ta, cơn giận và tình thương đang tranh chấp nhau. Đứng lên đi, Êlêchtr: còn có mặt ta ở đây, lũ chó kia không làm gì nổi mi đâu. *(Y giúp Êlêchtr đứng lên).* - Bộ mặt mới kinh khủng sao. Mới chỉ trong một đêm!

Chỉ mới có một đêm thôi đấy! Cái vẻ tươi mát thôn nữ của mi đâu rồi? Qua một đêm, các phủ tạng của mi đã nấu ra, cả thân xác mi chỉ còn là một cái gì vô cùng tội tã. Chà! Tuổi trẻ tự mãn và ngông cuồng, lũ mi tự gây cho mình biết bao đau khổ!

ORESTE: - Bỏ cái giọng tử tế ấy đi: không hợp với vai vị thần cai quản các thần đâu.

GIUYPITE: - Còn mi, hãy bỏ cái giọng kiêu hãnh ấy đi: không hợp chút nào với một tên tội phạm đang hối chuộc tội ác đâu.

OREXTO: - Ta không phải là một kẻ phạm tội, và mi cũng chẳng có thể khiến ta hối chuộc vì một điều ta không thừa nhận như là tội ác.

GIUYPITE: - Có thể là mi lầm, nhưng hãy gắng chờ: ta sẽ chẳng để mi sai lầm lâu la gì đâu.

OREXTO: - Hãy dày vò ta bao nhiêu tùy thích: ta không hối tiếc gì cả.

GIUYPITE: - Cả việc vì sai lầm của mi khiến em gái mi đang rơi vào tình trạng khốn khổ xấu xa thế kia?

OREXTO: - Cũng không hề.

GIUYPITE: - Êlêchtr, nghe rõ chứ? Kẻ vẫn nói rằng nó yêu mi là như thế đó.

OREXTƠ: - Ta yêu em gái hơn cả yêu bản thân mình. Nhưng các đau khổ của em do chính em tự gây ra, và cũng chỉ mình em tự giải thoát: em có quyền tự do.

GIUYPITE: - Còn mi? Hẳn mi cũng là người tự do chứ?

OREXTƠ: - Mi biết rõ điều đó.

GIUYPITE: - Tự soi ngắm mình xem, con người không biết thẹn và ngớ ngẩn kia:

mi có điệu bộ vênh vang, thực ra mi đang co quắp giữa hai bắp đùi một thần linh quen ra tay tế độ, và xung quanh mi là những con chó đói đang bao vây. Mi dám nhận là người tự do hử, phải, đó là cái tự do của kẻ tù nhân mang nặng xích xiềng, nằm dưới đáy ngục tối, và cái tự do của kẻ nô lệ trên cây thập giá.

OREXTƠ: - Sao lại không?

GIUYPITE: - Hãy cẩn thận: mi huênh hoang vì thần Apôlông đang che chở cho mi. Nhưng Apôlông lại là tên tay sai ngoan ngoãn vô cùng của ta. Ta giơ một ngón tay lên là hấn bỏ rơi mi liền.

OREXTƠ: - Sao nào? Hãy giơ ngón tay lên, giơ cả bàn tay lên đi.

- GIUYPITE:** - Để làm gì? Ta đã chẳng từng nói với mi rằng ta ghê tởm việc trừng trị sao? Ta tới để cứu vớt bọn mi.
- ÊLÊCHTR:** - Cứu vớt chúng tôi ư? Đừng tự giễu mình nữa đi, hồi ông chủ trông coi sự trả hận và cái chết, bởi vì dù có là một thần linh thì cũng không được phép đưa tới cho những kẻ đang khổ đau một niềm hy vọng lừa dối.
- GIUYPITE:** - Trong vòng mười lăm phút nữa mi có thể ra khỏi nơi đây.
- ÊLÊCHTR:** - Bình yên vô sự?
- GIUYPITE:** - Ta hứa.
- ÊLÊCHTR:** - Đối lại, ngài đòi gì ở tôi?
- GIUYPITE:** - Ta không đòi hỏi chút gì ở con hết.
- ÊLÊCHTR:** - Không chút gì? Tôi không nghe nhầm đấy chứ, hồi vị thần linh tốt bụng, hồi vị thần linh đáng tôn thờ?
- GIUYPITE:** - Hoặc là gần như không đòi chút gì. Đó là cái con có thể cho ta dễ dàng nhất hạng: một chút ăn năn hối lỗi.
- OREXTO:** - Cẩn thận đó, em Êlêchtr: cái một chút vô nghĩa đó sẽ đè nặng tâm hồn em như một trái núi.
- GIUYPITE:** (*Với Êlêchtr*) - Đừng nghe nó. Hãy trả lời ta đi thì hơn: có sao con lại không chịu

chối bỏ tội ác đó nhĩ: một kẻ khác đã phạm kia mà. Giỏi lắm chỉ có thể coi con là đồng lõa.

OREXTO: - Êlêchtr! Liệu em sẽ chối bỏ mười lăm năm hằn thù và hy vọng chứ?

GIUYPITE: - Sao lại nói chối bỏ? Nó chưa khi nào muốn có một hành động khinh thị thần linh như thế.

ÊLÊCHTR: - Chao ôi!

GIUYPITE: - Nào! Con có thể tin ở ta. Chẳng phải là ta đọc được rõ trong các trái tim sao?

ÊLÊCHTR: (*Hoài nghi*) - Và ngài đọc trong tim tôi thấy rằng tôi không thích xảy ra tội ác đó? Khi suốt mười lăm năm tôi chỉ mơ màng chuyện giết người và trả hận?

GIUYPITE: - Chặc! Những giấc mơ máu me đã ru rín con, chúng mang một bản chất thơ ngây vô tội: chúng che khuất cảnh nô lệ con phải sống, chúng băng bó các vết thương kiêu hãnh của con. Nhưng chưa khi nào con nghĩ tới việc thực hiện chúng cả. Phải chăng ta đã lầm?

ÊLÊCHTR: - A! tôi cầu mong Người không lầm biết bao, hỡi thần linh, hỡi thần linh yêu dấu!

GIUYPITE: - Êlêchtr, con chỉ là một con bé con. Những đứa gái nhỏ khác cầu mong trở thành những đàn bà giàu nhất và đẹp nhất trong hạng đàn bà. Riêng con, bị mê hoặc bởi định mệnh phũ phàng của dòng dõi, con đã cầu mong trở thành kẻ đau đớn nhất và kẻ tội phạm nhất. Con chưa từng khi nào ước mong điều ác; con chỉ ước mong một nỗi đau riêng. Ở tuổi con, bọn trẻ vẫn còn chơi búp bê hoặc chơi nhảy ô; riêng con, tội nghiệp, con chẳng có đồ chơi lẫn bạn bầu, con đã chơi trò giết người, vì đó là trò chơi một mình được.

ÊLÊCHTR: - Ôi chao! Ôi chao! Ta nghe người và ta nhìn rõ được mình.

OREXTO: - Êlêchtr! Em Êlêchtr! Chính lúc này em đang là kẻ phạm tội. Điều em từng ước mong, ai có khả năng biết rõ nếu không phải là em? Có chẳng em để cho một kẻ khác quyết định chuyện đó? Tại sao em lại phải bóp méo một quá khứ không thể có khả năng tự bảo vệ nữa? Có sao lại chối bỏ con người Êlêchtr giận dữ xưa của em, chối bỏ nữ thần hận thù trẻ trung anh hùng mà anh biết bao yêu

quý? Và em không thấy chẳng kẻ thần linh độc ác kia đang nhạo em đó sao?

GIUYPITE: - Ta nhạo cợt con ư? tốt hơn là hãy nghe lời ta đề nghị đây: nếu các con chối bỏ tội ác, ta sẽ đặt cả hai con lên ngôi vua Argôx.

OREXTO: - Thế chỗ các kẻ đã bị chúng tôi giết?

GIUYPITE: - Cần phải thế.

OREXTO: - Và tôi sẽ mặc vào người những áo quần còn ấm hơi người vua mới chết?

GIUYPITE: - Quần áo đó hoặc quần áo khác, không quan trọng.

OREXTO: - Phải, miễn đó là quần áo màu đen, phải không.

GIUYPITE: - Mi không đang chịu tang sao?

OREXTO: - Chịu tang mẹ tôi, phải rồi, tôi quên mất. Còn các quần thần của tôi, liệu tôi có bắt họ mặc đồ đen chẳng?

GIUYPITE: - Họ vẫn đang mặc đồ đen.

OREXTO: - Chính vậy. Hãy để cho chúng có thời gian dùng các bộ đồ cũ cho nát đi đã. Thế nào, Êlêchtr, em hiểu chứ? Em chịu khó nhả vài giọt lệ đi, rồi người ta sẽ cho em những tấm váy cộc cùng áo trong của Clytemnextr - những tấm áo trong hồi thối và nhơ nhớp chính tay em vẫn giặt

mười lăm năm qua ấy. Cả vai trò của mẹ nữa cũng đang đợi em đóng; một ảo tưởng hoàn thiện, tất cả mọi người sẽ ngỡ thấy lại mẹ của em, vì rồi em sẽ tìm cách làm cho mình giống mẹ. Còn anh thì khó chịu hơn nhiều: anh sẽ không mặc những chiếc quần lót của tên hề anh đã giết.

GIUYPITE: - Mi kiêu căng thật đó: mi đã hạ sát một người đàn ông không chống cự lại và một bà già cầu xin tha tội; nhưng có kẻ nào nghe mi nói mà không hiểu rõ mi, hẳn sẽ tưởng rằng mi đã chiến đấu một chọi lại ba mươi để cứu thành phố quê hương.

OREXTÔ: - Thực vậy, có thể là tôi đã cứu vớt thành phố quê hương.

GIUYPITE: - Mi ấy ư? Mi có biết đằng sau tấm cửa kia có gì không? Có dân chúng Argôx - toàn thể dân Argôx. Họ đợi chờ kẻ cứu vớt họ bằng gạch đá, ba tiêu và gậy gộc để biểu lộ lòng biết ơn. Mi đơn độc như một thằng hủi.

OREXTÔ: - Vâng.

GIUYPITE: - Thôi đi, cũng đừng tự hào vì chuyện đó. Bọn họ đã quăng mi vào cảnh đơn

độc vì bị khinh miệt, thế đó hơi tên hèn hạ bậc nhất trong lũ sát nhân.

OREXTƠ: - Kẻ hèn hạ bậc nhất trong lũ sát nhân là kẻ ăn năn hối lỗi.

GIUYPITE: - Orectơ! Ta đã tạo tạc ra mi và tạo tạc ra mọi vật: hãy nhìn xem này. *(Các bức tường ngôi đền mở ra. Bầu trời hiện ra đầy sao đang chuyển vận. Giuypite ở hậu sân khấu. Giọng y trở nên oang oang - dùng phóng thanh - nhưng vẫn có thể nhận ra)* - Hãy nhìn các hành tinh kia đang xoay vận trật tự, không khi nào va chạm nhau: chính ta đã sắp xếp đường đi cho chúng theo đúng lẽ công minh. Hãy nghe tiếng nói hài hoà của các cầu thể, tiếng ca khoan dung vĩ đại như sắt như đồng đang vang dội bốn phương trời. *(Giọng du dương)* - Bởi tay ta muôn loài trường tồn, ta đã lệnh cho con người luôn luôn sinh ra con người và con của chó là chó con, bởi tay ta thủy triều êm dịu dâng lên bờ cát rồi rút đi đúng giờ, ta làm cho cây cỏ lớn lên, và hơi thở của ta đẩy quanh trái đất những áng mây vàng phấn hoa. Mi không phải là kẻ ở nhà mình, hỡi kẻ đột nhập; mi

sống trong cuộc đời như cái dằm cài vào da thịt, như kẻ đi săn trộm nhập vào khoanh rừng cấm của chúa đất: bởi vì cuộc đời có bản chất thiện; ta đã tạo tác ra cuộc đời theo ý chí ta và ta là cái Thiện. Nhưng mi, mi đã làm điều ác, và vạn vật với tiếng nói hoá đá đều kết tội mi: cái Thiện ở khắp nơi, như nhựa cây hương mộc, như vị mát dòng suối, như hạt đá đánh lửa, như trọng lực hòn đá; mi sẽ thấy cái Thiện ngay trong bản chất của lửa và ánh sáng, ngay thân xác mi cũng phản bội lại mi vì nó thuận theo những điều ta sắp đặt. Cái Thiện ở bên trong mi, ở bên ngoài mi: nó nhập vào mi như một lưỡi hái, như một trái núi nó nghiêng nát mi, như biển cả nó dâng mi lên và cuốn mi đi; chính cái Thiện đã cho phép công trình tội tộ của mi thành tựu, vì nó là ánh sáng các cây nến cháy, là độ cứng thanh kiếm mi cầm, là sức mạnh cánh tay mi. Và cái ác mà mi lấy làm kiêu hãnh chừng bấy, mà mi tự tuyên xưng tác giả, đó là cái gì nếu không phải một ánh phản của sự hiện tồn một khúc đường quanh, một hình ảnh giả trá sở dĩ

tồn tại được cũng chỉ vì nhờ có cái Thiện trụ đỡ. Hãy chui trở lại về với chính mi hồi Orectơ. Vũ trụ kết án là mi sai lầm, và mi chỉ là một vật thể nhỏ li ti trong vũ trụ. Hãy chui trở về với thiên nhiên, hồi đứa con méo mó: hãy nhận ra lỗi lầm, hãy ghê tởm nó, hãy dứt bỏ nó khỏi mi như một chiếc răng hà và hôi thối. Nếu không, hãy coi chừng, mi gặp biển thì biển cạn, gặp suối thì suối khô, đất đá sẽ xô khỏi đường mi đi và mặt đất nát vụn dưới chỗ chân mi bước.

OREXTƠ: - Thì hãy nát vụn đi! Các vách đá hãy xô dè lên ta đi và cỏ cây hãy tàn úa trên đường ta đi: toàn bộ vũ trụ của người vẫn chẳng đủ để kết án ta. Giuypite, người là vua của các thần linh, vua của đất đá cùng sao trời, vua của sóng biển. Nhưng người không phải là vua của con người. *Các bức tường nhích lại gần nhau. Giuypite tái xuất hiện, mệt mỏi, lưng còng xuống; y đã lấy lại giọng nói bình thường.*

GIUYPITE: - Ta không phải vua của mi, hồi bóng ma nhâng nháo. Ai là kẻ tạo tác ra mi vậy?

OREXTƠ: - Chính người. Nhưng lẽ ra không được tạo ra ta như một kẻ tự do.

GIUYPITE: - Ta cho mi tự do để phục vụ cho ta.

OREXTƠ: - Có thể là như thế, nhưng tự do đã quay lại chống lại người, và chúng ta, cả ta lẫn người đều bó tay chịu.

GIUYPITE: - Thế chứ! Đó là lời tạ tội.

OREXTƠ: - Ta không tạ tội.

GIUYPITE: - Thật chứ? Mi biết chẳng, với cái tự do mà mi tự thấy mình bị trói buộc vào, nó rất giống như một lời tạ tội?

OREXTƠ: - Ta không là ông chủ cũng chẳng là kẻ nô lệ, hỡi Giuypite. Ta hiện tồn tại tự do của ta! Ngay khi người vừa tạo ra ta thì ta đã ngừng không thuộc về người nữa rồi.

ÊLÊCHTR: - Orestơ, em xin anh, có vong linh cha chúng ta, anh chớ nhập thêm tội phạm thân vào tội ác

GIUYPITE: - Hãy nghe lời nó. Và hãy mất đi cái hy vọng lôi cuốn nó bằng lý lẽ: cái giọng đó có vẻ như khá mới mẻ đối với lỗ tai nó - và khá chướng nữa.

OREXTƠ: - Cả với lỗ tai ta nữa, hỡi Giuypite. Và cả với họng ta đang nhả lời, và cả với lưỡi ta đang uốn éo khi phát chúng ra: ta

thấy khó mà tự hiểu chính mình. Mỗi hôm qua thôi, người còn là một tấm màn che mắt ta, một nút xi trong lỗ tai ta; ngày hôm qua mới là ngày ta có một lời tạ tội: người vốn là lời tạ tội cho sự hiện tồn của ta, vì người đã tạo tác ra ta để phục vụ cho các ý đồ riêng, và cuộc đời này là một mẹ mồi già không ngớt lời kể lể với ta về người. Và rồi người lại bỏ rơi ta.

GIUYPITE: - Ta, bỏ rơi người?

OREXTƠ: - Hôm qua, khi ta còn gần gũi cùng Eléchtr; hôm qua đây tất cả bản chất của người còn ôm ấp chặt lấy ta; con xiren hôm qua còn ngợi ca điệu Thiện của người và đưa cho ta những lời khuyên nhủ đủ thứ. Để giục già ta hãy dịu hiền, mặt trời nóng bỏng cũng dịu đi như một ánh nhìn làm bộ điệu dàng; để rao giảng cho ta hãy quên những điều nhục mạ, trời cao kia cũng làm thành ngọt lịm như một buồng tha. Sức trẻ của ta, tuân theo những mệnh lệnh của người, đã vùng lên, và trước mắt ta đã làm bộ van nài như một vị hôn thê sắp bị ruồng rẫy: đó là lần cuối cùng ta được

nhìn thấy sức trẻ của mình. Nhưng tự do chợt ủa tràn đến với ta và làm ta ngây ngất, thiên nhiên đã nhảy lui, và ta đã không còn tuổi nữa, và ta chợt cảm thấy mình thật đơn độc giữa cuộc đời nho nhỏ vô thưởng vô phạt của người như một con người nào đó chợt đánh mất bóng mình; và thế là trên trời chẳng còn gì nữa, chẳng còn Thiện và Ác, cũng chẳng còn ai để cho ta các mệnh lệnh.

GIUYPITE: - Thì sao? Liệu ta phải chiêm ngưỡng con chiên vì ghê mà phải bị đuổi khỏi bầy ư, hoặc chiêm ngưỡng kẻ hủi cùn bị giam trong trại? Hãy nhớ lại đi, hồi Orectơ: Mi là một kẻ trong bầy cừu của ta, mi đã từng gặm cỏ đồng ta giữa đàn cừu của ta. Tự do của mi chỉ là chúng ghê đang làm mi ngứa ngáy, tự do của mi chỉ là một chốn lưu đày.

OREXTƠ: - Người nói đúng: một chốn lưu đày

GIUYPITE: - Chứng bệnh không sâu xa lắm đâu: mới bắt đầu từ hôm qua thôi. Hãy trở lại với chúng ta. Trở lại đi thôi: thử coi mi đơn độc biết bao, ngay em gái mi cũng bỏ rơi mi. Mi xanh lợt, và nổi lo âu khiến mắt mi trống rỗng. Mi hy vọng sống ư? Kìa

mi đang bị nghiền nát bởi một chứng bệnh vô nhân xa lạ với bản chất của ta, xa lạ với chính bản thân mi. Hãy trở lại đi: ta là miền quên lãng, ta là chốn nghỉ ngơi.

OREXTÔ: - Xa lạ với chính bản thân ta: ta biết chứ. Phi tự nhiên, phản tự nhiên, không gì biện bạch nổi, không một nơi bầu vùi nào ngoài bản thân. Nhưng ta vẫn sẽ không trở về sống theo luật lệ của người: số phận đã định rằng ta không có luật lệ nào khác luật lệ của riêng ta. Ta sẽ không khi nào trở lại với cái thiên nhiên của người: có hàng ngàn con đường vạch sẵn dẫn tới người, nhưng ta chỉ có thể theo nổi con đường của ta. Vì, hỡi Giuypite, ta là một con người, và mỗi con người phải tìm ra con đường của mình. Thiên nhiên ghê tởm con người, và người, chính người, kẻ cai trị các thần linh, cả người cũng ghê tởm con người.

GIUYPITE: - Người không nói sai: khi con người giống như mi, thì ta căm ghét chúng.

OREXTÔ: - Hãy coi chừng: người vừa cung xưng ra chỗ yếu. Ta thì ta không căm ghét người. Giữa người và ta có cái gì? Hai ta

lướt tới nhau mà chẳng chạm nhau, như hai con tàu. Người là một thần linh, còn ta tự do: hai ta cùng đơn độc như nhau và mỗi lo âu của cả hai ta đều hết như nhau. Nào ai nói với người rằng trong suốt cái đêm dài kia ta đã không tìm kiếm sự ăn năn hối lỗi? Ăn năn. Giấc ngủ. Nhưng ta chẳng thể nào có nỗi ăn năn nữa. Cả giấc ngủ nữa.

(Im lặng)

GIUYPITE: - Mi dự tính sẽ làm gì?

OREXTÔ: - Dân thành Argôx là của ta. Ta cần phải làm cho họ mở to mắt ra.

GIUYPITE: - Lũ người tội nghiệp! Rồi mi sẽ tặng họ nỗi cô đơn và sự hổ thẹn, rồi mi sẽ dứt bỏ những áo xiêm ta đắp che cho họ, và rồi mi sẽ chỉ cho họ thấy cuộc đời họ, cuộc hiện tồn bản thủ tục tằn và nhạt thếch của họ mà họ có trong tay chẳng phải mua mất xu nào.

OREXTÔ: - Hà cớ gì ta lại khước từ họ nỗi tuyệt vọng đang có trong lòng ta, một khi số phận họ là như vậy?

GIUYPITE: - Họ dùng cái tuyệt vọng đó vào việc gì?

OREXTÔ: - Tuỳ họ: vì họ tự do, và cuộc đời con người khởi đầu từ phía bên kia niềm tuyệt vọng.

(Im lặng).

GIUYPITE: - Này, Orestơ, mọi điều này đều đã được dự kiến. Một con người sẽ phải tới để thông báo rằng số phận ta đã tới lúc xế chiều. Phải chăng đó là mi? Mới hôm qua thôi, nào ai dám tin chuyện đó khi nhìn thấy bộ mặt như con gái của mi?

OREXTƠ: - Ngay bản thân ta cũng tin chuyện đó được chăng? Những lời lẽ ta nói cùng người quá lớn so với cửa miệng ta, chúng xé rách miệng ta; định mệnh trên vai ta quá nặng so với sức trẻ của ta, nó đã làm nát tan tuổi trẻ của ta.

GIUYPITE: - Ta không thể yêu mi, vậy mà ta thương hại mi.

OREXTƠ: - Cả ta với người cũng thế: ta thương hại người.

GIUYPITE: - Vĩnh biệt. Orestơ, *(Y đi vài bước)* - Còn con, hồi Êlêchtr, hãy suy ngẫm chuyện này: triều đại ta vẫn chưa chấm hết, bất kể thế nào và ta không muốn buông rơi trận đấu. Hãy nghĩ xem con theo ta hoặc chống lại ta. Vĩnh biệt.

OREXTƠ: - Vĩnh biệt.
(Giuypite vào)

CẢNH III

(Vẫn những người đó - bớt Giuypite. Êlêchtr từ từ đứng dậy).

OREXTÔ: - Em đi đâu?

ÊLÊCHTR: - Mặc tôi. Tôi chẳng có gì nói cùng anh nữa.

OREXTÔ: - Hỡi em, con người anh được biết ngày hôm qua, lẽ nào anh mất em vĩnh viễn?

ÊLÊCHTR: - Cầu các thần linh cho tôi chưa từng khi nào biết đến anh.

OREXTÔ: - Em Êlêchtr! Em gái ta, em Êlêchtr yêu dấu! Mọi tình duy nhất của anh, niềm ngọt ngào duy nhất đời anh, đừng bỏ anh đơn độc, hãy ở lại cùng anh.

ÊLÊCHTR: - Quân ăn cắp! Trước đây ta hầu như chẳng có chút gì của riêng ngoài một chút thanh thản và vài giấc mơ. Mi đã lấy mất hết của ta, mi đã bóc lột sạch một con bé nghèo khó. Mi là anh ta, là người đứng đầu dòng họ ta, mi phải che chở ta: nhưng mi lại đẩy ta ngập vào

trong máu, ta đổ khắp người như một con bò bị lột da, tất cả ruồi hau hấu đuổi theo cấu xé ta, và tim ta thành một tổ ong kinh hãi.

OREXTƠ: - Tình yêu của anh, đúng thế, anh đã lấy hết sạch của em, và anh chẳng có chút gì cho lại em - Ngoại trừ tội ác của anh. Nhưng đó là món quà vô cùng to tát. Em ngỡ nó không đè hồn anh nặng như chì sao? Trước đây chúng ta quá ư nhẹ bồng, em ơi; giờ đây chân chúng ta lún sâu trong đất như bánh xe lún xuống ổ gà. Nào em, chúng ta sắp ra đi và chúng ta sẽ nặng nề lê bước và còng lưng mang gánh nặng quý báu của mình. Em sẽ chìa tay nắm tay anh và chúng ta sẽ cùng đi...

ÊLÊCHTR: - Đi đâu?

OREXTƠ: - Anh không biết đi tới bản thân chúng ta. ở phía bên kia những sông những núi có một Orectơ và một Êlêchtr đang đợi anh em ta. Cần phải khổ công kiếm tìm hai người ấy.

ÊLÊCHTR: - Tôi chẳng muốn nghe anh nói nữa. Anh chỉ đưa tôi cho tôi khổ đau và ghê tởm.

(Nàng nhảy tới trước sân khấu. Các nữ thần trả hận từ từ sán lại)

- Cứu tôi với! Hỡi Giuypite, vua của các thần linh và con người, vua cả ta, hãy ôm ta vào đôi tay hãy mang ta đi, hãy chở che cho ta. Ta sẽ tuân theo luật lệ người, ta sẽ là kẻ nô lệ và đồ vật của người, ta sẽ ôm hôn chân người cùng đầu gối người. Hãy che chở cho ta khỏi ruồi, khỏi anh ta, khỏi bản thân ta, đừng để ta đơn độc, ta sẽ để cả cuộc đời mà chuộc tội. Ta hối chuộc, hỡi Giuypite, ta hối chuộc.

(Nàng chạy vào).

CẢNH VI

(Orextơ - các nữ thần trả hận - Các nữ thần trả hận vận động theo sau Êlêchtr. Nữ thần một ngăn cả bọn lại).

NỮ THẦN MỘT: - Tha cho con bé, các chị, nó tuột khỏi tay chúng ta rồi. Nhưng chị em ta

còn thằng kia, và có thể là chúng mình
bắt giữ nó lâu đấy, vì tâm hồn tên này
cứng rắn. Nó sẽ chịu nỗi đau cho cả hai
tên.

(Các nữ thần vo ve bay tới gần Orestơ).

OREXTƠ: - Ta hoàn toàn đơn độc.

NỮ THẦN MỘT: - Đâu có, hồi tên sát nhân dễ
thương nhất hạng, còn chị đây: rồi em sẽ
thấy ta nghĩ ra những trò gì cho em tiêu
khỉn.

OREXTƠ: - Ta sẽ đơn độc cho tới lúc ta chết. Sau
đó...

NỮ THẦN MỘT: - Các chị em, hãy dừng cảm lên, nó
đang xỉu dần. Nhìn kìa, đôi mắt nó đang
trương to dần: chẳng bao lâu nữa thần
kinh nó sẽ vang lên như những sợi dây
đàn thụ cảm với những hợp âm rải tuyệt
vời của nỗi kinh hoàng.

NỮ THẦN HAI: - Chẳng bao lâu vì đói mà nó sẽ bị
xua ra khỏi nơi ẩn nấp: trước khi chiều
buông xuống hôm nay chị em ta sẽ biết
vị máu nó.

ORESTE: - Tội nghiệp em Êlêchtr!
(Ông giảo bước ra).

CẢNH VI

OREXTÔ - CÁC NỮ THẦN TRẢ HẬN - ÔNG GIÁO

ÔNG GIÁO: - Chà, ông chủ ơi, ông ở chỗ nào vậy?
Chẳng trông thấy tí gì cả. Tôi đem cho ông chủ ít lương ăn đây: dân chúng Argôx đang bao vây ngôi đền, và ông chủ không thể tính chuyện ra khỏi nơi này được: đêm nay chúng ta sẽ thử tìm cách chuồn. Trong lúc chờ đợi, ông chủ hãy ăn đi đã. (*Các nữ thần cản đường Ông giáo*)
- A! Những mụ này là ai vậy? Lại những chuyện mê tín dị đoan. Sao mà ta thấy tiếc cái xứ sở Attich hiền hoà nơi lý trí của ta khi nào cũng đúng lý.

OREXTÔ: - Chớ tìm cách lại gần ta, lũ chúng sẽ xé xác mi ra đó.

ÔNG GIÁO: - Nhè nhẹ thôi nào, các cô em xinh đẹp. Đây, hãy dùng các món thịt thà hoa quả này, đồ dâng lễ của ta đó để các mẹ đỡ đói lòng.

OREXTÔ: - Mi vừa nói rằng dân chúng Argôx đang tụ tập trước đền hử?

ÔNG GIÁO: - Chính thị! và thật tình tôi không thể nói để ông chủ hay, giữa các cô nàng xinh đẹp này và các thần dân thân thiết của ông chủ, lũ nào mong làm hại ông chủ một cách tinh quái nhất và nồng nhiệt nhất.

OREXTÔ: - Tốt. *(Một lát)* - Mở tấm cửa kia ra.

ÔNG GIÁO: - Ông chủ điên rồi sao? Sau tấm cửa kia là chúng nó, với vũ khí đầy đủ.

OREXTÔ: - Ta bảo làm gì thì hãy làm.

ÔNG GIÁO: - Riêng lần này, xin ông chủ cho phép tôi không tuân lệnh ngài. Bọn chúng sẽ ném đá tan xác ông chủ ra, tôi nói thật đó.

OREXTÔ: - Lão già kia, ta là chủ mi, và ta ra lệnh mi hãy mở tấm cửa kia.

(Ông giáo hé mở tấm cửa).

ÔNG GIÁO: - Ôi cha, ôi già già!

OREXTÔ: - Mở cả hai cánh ra!

(Ông giáo hé mở cửa và nấp sau một cánh cửa. Đám đông xô thật mạnh hai cánh cửa và dừng lại kinh ngạc trước ngưỡng cửa đèn. Ánh sáng chói).

CẢNH VI

VẪN NHỮNG NGƯỜI ĐÓ - ĐÁM ĐÔNG

NHIỀU TIẾNG LA HÉT TRONG ĐÁM ĐÔNG: - Tử hình! Tử hình! Lấy đá ném vào nó! Xé xác nó ra! Tử hình!

OREXTƠ: *(Không nghe thấy các tiếng đó)* - Nặng!

ĐÁM ĐÔNG: - Báng thân! Sát nhất! Đồ tể! Cho ngựa xé xác mày. Rót chì nấu lỏng vào các vết thương mày.

MỘT NGƯỜI ĐÀN BÀ: - Tao sẽ moi mắt mày

MỘT NGƯỜI ĐÀN ÔNG: - Tao sẽ ăn gan mày.

OREXTƠ: *(Rướn cao người lên)* - Các người đó, những thần dân vô cùng trung thành của ta! Ta là Orestơ, vua của các người con trai của Agamennông, và hôm nay là ngày ta lên ngôi.

(Đám đông gầm gào, dậm dọ).

Các bậc người thôi không kêu la nữa chứ? *(Đám đông im bất)* - Ta biết: ta đã làm cho các người sợ hãi. Đã mười lăm năm nay, ngày nọ tiếp ngày kia, có một tên giết người khác sừng sững trước các

người, hấn mang găng đỡ tới cùi tay, những găng tay dẫm máu, vậy nhưng các người không sợ kẻ đó, vì các người đọc thấy trong mắt nó rằng đó là kẻ cũng như các người và nó đâu có dừng cảm trong các hành động. Một tội ác mà kẻ gây ra không chịu đựng nổi thì không còn là tội ác của bất kỳ ai nữa, phải thế không? Dường như một chuyện ngẫu nhiên. Và các người đã rước đón tên tội phạm như đón vua của mình, và cái tội ác lâu ngày bắt đầu lớn vồn giữa các bức tường thành phố và khe khàng rên rỉ như một con chó mất chủ. Hỡi dân chúng Argôx, các người nhìn ta, và các người sẽ thấy rõ tội ác của ta đúng là của ta; trước ánh sáng mặt trời, ta đòi dành lấy quyền làm chủ tội ác đó, đó là lẽ sống và nguyên cớ của lòng tự hào của ta, các người không thể trừng phạt ta cũng không thể thương hại ta, và chính vì thế mà ta làm cho các người run sợ. Tuy vậy, hỡi các người, ta vẫn yêu mến các người, và ta đã giết chóc cũng chỉ vì các người. Cho các người. Ta đã trở lại để đòi lấy vương quốc của ta và các người

đã xua đuổi ta chỉ vì ta không giống các người. Giờ đây, ta là của các người, hỡi các con dân của ta, chúng ta gắn bó với nhau vì máu, và ta xứng đáng là vua các người, những nỗi lo âu khi khuya khoắt của các người, tội ác Egixtơ đã phạm, tất cả là của ta, ta gánh chịu hết cho ta. Chớ e sợ các vong nhân của người nữa, đó là các vong nhân của ta. Và hãy nhìn kia: những con ruồi trung thành của các người đã từ bỏ các người để theo ta. Nhưng hỡi dân chúng Argôx, đừng e sợ gì hết: ta sẽ chẳng để nguyên người ta be bét máu me thế này và leo lên ngôi vua của kẻ vừa bị ta giết: có một vị thần linh mới đây thôi vừa mời ta làm chuyện đó và ta đã dứt khoát chối từ. Ta muốn mình là một ông vua không đất đai và không có thần dân. Vĩnh biệt những con người của ta, hãy tìm cách mà sống: nơi đây mọi thứ đều mới mẻ tinh khôi, mọi thứ đều phải bắt đầu lại từ đầu. Cả với ta cũng thế, cuộc đời mới đã bắt đầu. Một cuộc đời kỳ lạ. Hãy nghe thêm điều này nữa: có một mùa hè kia, thành bang Xyrôx ngập ngựa nhưng nhúc nhúc

chuột. Đó thực là một nạn dịch hủi, chuột gặm hết mọi thứ; dân chúng thành bang Xyrôx tin chắc rồi sẽ phải chết vì nạn chuột đó. Nhưng rồi một hôm có một anh chàng thối sáo tới. Chàng đứng giữa thành phố - như thế này (*Chàng đứng lên*) - Chàng bắt đầu thổi sáo, và chuột kéo hết tới tụ tập quanh chàng. Rồi chàng bước đi những sải dài, như thế này - (*Orexto từ bệ pho tượng bước xuống*). Trong lúc miệng quát to với dân Xuyrôx: "Lui ra!" (*Đám đông tránh ra*) - Khi ấy các con chuột ngấp ngừng ngẩng đầu lên - cũng như ruồi vậy. Hãy nhìn kia! hãy nhìn ruồi kia! Thế rồi đột nhiên chúng nhào theo bước chân chàng thối sáo. Và chàng thối sáo cùng chuột vĩnh viễn mất tâm tích. Cũng như thế này.

(*Orexto vào; các nữ thần trả hận thét lên và nhào theo chàng*).

MÀN

**KIỆT TÁC SÂN KHẤU THẾ GIỚI
RUỒI**

Tác giả: **JĂNG PÔN XACTRƠ**

Người dịch: **CHÂU DIỄN**

NHÀ XUẤT BẢN SÂN KHẤU

CÔNG TY MINH THÀNH - BỘ CHỈ HUY QUÂN SỰ

TP. HỒ CHÍ MINH

*

* *

Chịu trách nhiệm xuất bản

HÀ ĐÌNH CẦN

Chịu trách nhiệm bản thảo

NGÔ THẾ OANH

Biên tập

THẾ NGỌC

Trình bày bìa

NGÔ TRỌNG HIỂN

Sửa bản in

BAN BIÊN TẬP

In 500c khổ 14,5 x 20,5 tại Công ty In Văn hóa Sài Gòn
Giấy phép xuất bản số 93-2006/CXB/034-26/SK cấp ngày
25-1-2006.

In xong và nộp lưu chiểu Quý II - 2006.

Tủ sách Kiệt Tác Sân Khấu Thế Giới ra mắt bạn đọc là công sức của nhiều thế hệ Sân khấu nối tiếp sưu tầm, nghiên cứu, dịch thuật...có ảnh hưởng lớn không chỉ về sân khấu mà có tầm ảnh hưởng đến phát triển văn học nghệ thuật Việt Nam nói chung.

Từ các tác phẩm cổ đại với các tên tuổi hàng đầu về bi kịch và hài kịch bộ sách trải rộng qua nhiều thời kỳ rực rỡ của sân khấu thế giới như thời đại Phục hưng, Lãng mạn và Hiện đại... giới thiệu những kiệt tác chói sáng có sức sống xuyên qua nhiều thế kỷ của những nhà viết kịch kiệt xuất... Nhiều tác phẩm ra đời từ hàng ngàn năm trước nhưng tư tưởng và nghệ thuật vẫn đồng hành với các bạn đọc và khán giả hôm nay.

Tủ sách kiệt tác kịp thời ra mắt bạn đọc trọn vẹn 100 cuốn trong năm 2006, chào mừng những sự kiện đất nước.

10164696

